

ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา
จังหวัดมหาสารคาม

LEADERSHIP BASED ON BRAHMAVIHARA DHAMMA IV OF THE
EDUCATIONAL ADMINISTRATORS IN PHRAPARIYATTI SCHOOLS
UNDER THE OFFICE OF BUDDHISM IN MAHASARAKHAM PROVINCE

นายสุบรรลุ เหตุผล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา
จังหวัดมหาสารคาม

นายสุบรรลु เหตุผล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

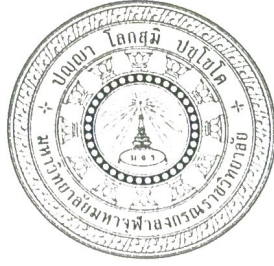
Leadership based on Brahmavihara Dhamma IV of the
Educational Administrators in Phrapariyatti Schools
under the Office of Buddhism in
Mahasarakham Province

Mr. Subanlu Hetphon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย

ประธานกรรมการ

(รศ. ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

กรรมการ

(รศ. ดร.สำเร็จ ยุรชัย)

กรรมการ

(เจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิไล, ดร.)

กรรมการ

(พระครูสโมธานเขตคณารักษ์, ดร.)

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย

เจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิไล, ดร.

ประธานกรรมการ

พระครูสโมธานเขตคณารักษ์, ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นายสุบรรลु เหตุผล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัย : นายสุบรรลุ เหตุผล

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พุทธบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: เจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิโส ดร., พธ.บ. (พระพุทธศาสนา),
ป.บัณฑิต (วิชาชีพรู) พธ.ม. (พระพุทธศาสนา)ศษ.ม (การบริหาร
การศึกษา, ปร.ด (การบริหารการศึกษา)

: พระครูสุโมธานเขตคณารักษ์, ป.ธ. ๔, พธ.บ. (ศาสนา),
M.A. (PHIL), Ph.D (Social Sciences) ปร.ด. (การบริหารการศึกษา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๙ มกราคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำ และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จำนวน ๑๓๗ รูป/คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครซี่และมอร์แกน และกลุ่มเป้าหมายจำนวน ๑๐ รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น .๙๗ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า :

๑.ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุด คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเมตตา รองลงมาคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านอุเบกขา และภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านกรุณา ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติในระดับต่ำที่สุดคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านมุทิตา

๒. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ดังนี้ ๑) ควรเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน ช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในสถานศึกษา ๒) ควรให้คำแนะนำให้คำปรึกษาด้วยความสุภาพ ใช้วาจาที่สุภาพและปฏิบัติตามวาจาที่ให้ไว้แก่เพื่อนร่วมงาน ๓) ควรเป็นที่ปรึกษาที่ดี ให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานเมื่อมีปัญหา ควรพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างยุติธรรม ๔) ควรวางใจเป็นกลางกลางกับบุคลากร เพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน

Thesis Title : Leadership based on Brahmavihara Dhamma IV of the Educational Administrators in Phrapariyatti Schools under the Office of Buddhism in Mahasarakham Province

Researcher : Mr.Subanlu Hetphon

Degree : Master of Arts (Buddhist Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Chao Athikan Boonchuay Jotivamso, Dr.,
B.A. (Buddhist Studies), Grad.Dip. (Teaching Profession),
M.A. (Buddhist Studies), M.Ed. (Educational Administration), Ph.D. (Educational Administration)

: Phrakhrusamothankhetkanarak, Dr. Palli IV, B.A.(Religion)
M.A. (Phil), Ph.D.(Social Sciences), Ph.D (Educational Administration)

Date of Graduation : January 9, 2019

Abstract

The aims of this research were: to study the leadership and suggestions to develop the leadership based on the principles of Brahmavihara dhamma IV (**Pāli: *brahmavihāra***, sublime states of mind) of the educational administrators in Phrapariyatti schools (general education) under the Office of Buddhism, Mahasarakham province. This study used the mixed research methodology to collect the data from 137 samples, selected by the method of Krejcie & Morgan, including the administrators and teachers in the schools and from 10 targeted informants selected by the purposive sampling. The research tools used in this study were a questionnaire with its reliability value of .97 and the structured interview. The statistics used in this study were: Mean and Standard Deviation.

The research results were as follows:

1) The mean scores of leadership based on the principles of Brahmavihara dhamma IV of the educational administrators in Phrapariyatti schools (general education) under the Office of Buddhism, Mahasarakham province were rated at a high level in both overall and studied aspects. The highest score can be seen in the

aspect of ‘leadership based on loving kindness (*mettā*)’, followed by that of ‘administrational leadership based on equanimity (*upekkhā*)’, ‘administrational leadership based on compassion (*karuṇā*) and ‘administrational leadership based on sympathetic joy (*muditā*).

2) Suggestions for the development of leadership according to Brahmavihara principles IV off the administrators of the Phrapariyatti Dhamma schools, (general education) are as follows: 1) the administrators should be a friend to suggest beneficial things to their colleagues in the educational institutions; 2) they should give advice in politeness using polite words and follow the words given to colleagues; 3) they should be a good counselor in giving advice to colleagues when there is a problem; they should fairly consider the laurel of personnel in the educational institutions to build good relationships with colleagues.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีนั้น ก็ด้วยความอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดี
ยิ่งจาก เจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิโส,ดร., ประธานกรรมการที่ปรึกษา พระครูสุโมธานเขตคณารักษ์,
ดร., กรรมการที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และตรวจสอบแก้ไข
ตลอดเวลาในการดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ และได้ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย ซึ่งมีส่วนทำให้วิทยานิพนธ์
ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและถือเป็นพระคุณอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณท่านทั้งสองเป็น
อย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ประธานกรรมการสอบ
วิทยานิพนธ์ในการให้คำแนะนำและแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณ
รองศาสตราจารย์ ดร.สำเร็จ ยุธชัย ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่แนะนำแนวทางการทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้ง
ขอขอบพระคุณ ดร.สมปอง ชาสิ่งห์แก้ว, ผศ.ดร. อีระศักดิ์ บึงมูม , ดร., ดร.สังวาลย์ เพ็ญยุระ, ผศ.
ดร.ประยูร แสงใส และ ดร.สุนทร สายคำ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
ความถูกต้องทั้งในด้าน ภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธี และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ช่วยให้
คำแนะนำแก้ไขให้สมบูรณ์และสำเร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวก
ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาที่ผ่านมา

ขอนอบน้อมบูชา องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้มีพระคุณอันประเสริฐ ขอสำนึกในพระมหา
กรุณาธิคุณ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ล้นเกล้ารัชกาลที่ ๕ ผู้ให้กำเนิดมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอบูชาคุณบิดา มารดา คุณครูบาอาจารย์ และขอขอบคุณท่านผู้มีอุป
การคุณทุกๆ ท่านที่ได้ให้การสนับสนุน และให้กำลังใจให้กับผู้วิจัยเป็นอย่างดียิ่งเสมอมาตลอด
ระยะเวลาที่ได้ร่วมกันสรรค์สร้างงานวิจัยนี้จนประสบผลสำเร็จได้อย่างดียิ่ง

นายสุบรรลु เหตุผล

๙ มกราคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับ	๙
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๐
๒.๑ หลักการแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำ	๑๐
๒.๒ หลักการแนวคิดเกี่ยวกับหลักพรหมวิหาร๔	๒๗
๒.๓ หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร๔	๓๐
๒.๔ ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	๓๓
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๘
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการ	๕๕
๓.๑ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	๕๕
๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย	๕๖
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๗
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๑
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๒
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๒

	ช
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	๖๔
๔.๑ ข้อมูลทั่วไป	๖๔
๔.๒ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์	๖๕
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ	๗๓
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๓
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๗๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๗๙
บรรณานุกรม	๘๑
ภาคผนวก	๘๗
ภาคผนวก ก. เครื่องมือในการวิจัย	๘๘
ภาคผนวก ข. รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๙๙
ภาคผนวก ค. หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	๑๐๑
ภาคผนวก ง. สรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)	๑๑๘
ประวัติผู้วิจัย	๑๒๓

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตตั้งแต่โบราณกาลมีการกล่าวถึงภาวะผู้นำของผู้ปกครองประเทศ เช่นใน ยุคอารยธรรมของการล่าสัตว์ ผู้ปกครองที่มีภาวะผู้นำที่ดีจะทำให้กลุ่มหรือเผ่าของพวกเขาอยู่รอดด้วยการอาศัยภาวะผู้นำเป็นสำคัญจากการศึกษาทางมนุษยวิทยาในกลุ่มแรกๆ ที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำ^๑ (จงวิศาล, ๒๕๕๖) กล่าวได้ว่าภาวะความเป็นผู้นำในทุกยุคทุกสมัยมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและองค์กรมาโดยตลอดหากผู้นำที่สามารถนำมิติที่สร้างสรรค์มาเป็นศิลปะในการบริหารจัดการองค์กรย่อมจะส่งผลในเชิงบวกและยกระดับการพัฒนาองค์กรนั้นให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นหากกล่าวถึงเรื่องของภาวะผู้นำ ต้องยอมรับว่าเป็นเรื่องที่เป็นของสังคมในปัจจุบัน ในการบริหารองค์กรหรือหน่วยงานให้ดำเนินไปในทิศทางที่กำหนด ภาวะผู้นำดังกล่าวนี้อาจมองได้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมกำหนดให้เป็นไป ความเป็นผู้นำเป็นหน้าที่หนึ่งในหลายๆหน้าที่ของผู้บริหาร ผู้บริหารจะต้องมีภาวะความเป็นผู้นำ คือจะต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร นักทฤษฎีหลายท่านได้สร้างแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำไว้หลายประการ อาทิ เลนซิส ลิเคอร์ท (Rensis Likert)^๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำคือ กระบวนการซึ่งผู้นำจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับความคาดหวัง ค่านิยม และความสามารถในการติดต่อพบปะ เสรจจาของบุคคลและที่จะต้องไปเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้น เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ผู้นำต้องแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เห็นว่าสนับสนุนในความสามารถของเขา พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต)^๓ กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึงคุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลาย มาประสานกัน และพา

^๑ รัตติกรณ์ จงวิศาล, ภาวะผู้นำ ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางสู่การพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๓.

^๒ Rensis Likert, *The human Organization*, (New York: Mc Graw Hill, 1967), p. 172.

^๓ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๖), หน้า ๒๕.

กันไปสู่จุดหมายที่ตั้งาม **ศาสตราจารย์วงศ์**^๔ ได้ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ หมายถึงความสามารถของผู้นำในการทำให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

จากแนวความคิดของนักทฤษฎีทั้งสามท่านจะเห็นได้ว่าการบริหารในยุคโลกาภิวัตน์จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะหลายอย่างจึงจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรที่กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ มีทักษะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์ เป็นธรรม โปร่งใส เป็นแบบอย่างที่ดีมีสมรรถภาพหรือศักยภาพ ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรมความสามารถในการบริหารการจัดการ ซึ่งจะส่งผลให้ได้รับความศรัทธาจากครู นักเรียน ผู้ปกครองและคนในชุมชนและจะต้องบริหารจัดการสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ตามความมุ่งหมายในการพัฒนาการศึกษาของชาติ ตามความในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พุทธศักราช ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตราที่ ๖^๕ ที่ต้องการจะจัดการศึกษาเพื่อ พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งกาย และจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีการบริหารแบบผู้นำมืออาชีพ เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาในโรงเรียน จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นมากมาย และสามารถสร้างวัฒนธรรมที่ดีให้กับองค์กร มีการจัดระบบเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเอง ตัดสินใจได้เอง คิดเอง หากโรงเรียนมีผู้บริหารที่ดี มีประสิทธิผล มีการเชื่อมสัมพันธ์กับโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมคู่กันไป เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ภิกษุสามเณรเป็นศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม น้อมนำหลักธรรมและพระวินัยไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชีวิต เกิดปัญญา สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และช่วยเผยแผ่ ปกป้องพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง และส่งเสริมสันติสุขให้แก่สังคมไทยและสังคมโลกสืบไป ด้วยเหตุนี้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงส่งเสริมให้วัดที่มีความพร้อมใน

^๔ ศาสตราจารย์วงศ์, การจัดการ: จากมุมมองของนักบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท จี.พี.ไอ เบอร์พรินท์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕๖.

^๕ราชบัณฑิตยสถาน, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.sesa10.go.th> [๔ กันยายน ๒๕๕๕].

ทุกๆด้านจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และขยายชั้นเรียนในระดับสูงขึ้น เพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคม พระพุทธศาสนาและประเทศ^๖

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีลักษณะการบริหารโดยมีสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ควบคุมส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยตรง การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมในปัจจุบันมีการบริหารคล้ายกับโรงเรียนสายสามัญทั่วไป แต่การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมจะเน้นการจัดการศึกษาด้านพุทธศาสนากับสมณะเพศ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมควรมีคุณลักษณะผู้บริหารแบบมืออาชีพมีความรู้ความสามารถสูงเพราะเชื่อว่าโรงเรียนจะมีคุณภาพหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ^๗ แต่เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาต้องพบกับปัญหาต่างๆมากมาย และต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างสูงในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งในบางครั้งในการปฏิบัติหน้าที่อาจไม่สามารถการตอบสนองความต้องการของผู้ได้บังคับบัญชาได้อย่างทั่วถึงและครบถ้วนสมบูรณ์ทำให้กระทบกับภาพลักษณ์ของโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องนำหลักธรรมหรือจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับหลักบริหารการศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติว่า “การบริหารการศึกษาจะบรรลุเป้าหมายของการศึกษา ย่อมต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารเป็นอย่างมาก กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความสามารถ มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ยอมรับ มีความฉลาดทั้งทางสติปัญญา อารมณ์ และมีความฉลาดทางคุณธรรม รวมทั้งปฏิบัติตามวิชาชีพผู้บริหารโรงเรียนจึงจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา^๘

ในสภาพที่เป็นจริงมีผู้บริหารจำนวนมากมีข้อบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ผู้นำทางด้านการบริหารงาน ขาดคุณธรรม จริยธรรมมาใช้ในการบริหาร โดยเฉพาะการนำหลักพรหมวิหาร ๔ มาใช้ในการบริหารงาน ซึ่งเป็นหลักธรรมที่จำเป็นในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ อันประกอบด้วย ความมีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

ด้วยเหตุผลข้างต้นดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งประกอบด้วย (๑) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตาม

^๖ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการปฏิบัติงานการอนุญาตจัดตั้งและขยายชั้นเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗), หน้า ๓.

^๗ อนุชิต วรรณสุทธิ, “การศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในอนาคต”, รายงานวิจัย, (สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒.

^๘ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สภาพและปัญหาการบริหารการศึกษาและการศึกษาระดับพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: วี.ที.ซี, ๒๕๔๕), หน้า ๘.

หลักเมตตา (๒) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักกรุณา (๓) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักมูทิตา (๔) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอุเบกขา อันจะทำให้เราเข้าใจภาวะผู้นำตามหลักธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้นำมาใช้ในการบริหารงานได้อย่างชัดเจน และนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์และความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้เป็นอย่างดี

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ สภาพทั่วไปของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้ คือ

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้หลักเกณฑ์วิธีการตามหลักพรหมวิหาร ๔ ประกอบด้วย

- (๑) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักเมตตา
- (๒) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักกรุณา
- (๓) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักมูทิตา

(๔) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอุเบกขา

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

๑) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคามรวมทั้งสิ้นจำนวน ๑๓๔ รูป/คนในปีการศึกษา ๒๕๖๑ ประกอบด้วย

๑. ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม ทั้ง ๑๐ โรงเรียน จำนวน ๔๐ รูป/คน

๒. ครูผู้สอน ได้แก่ บรรพชิต และคฤหัสถ์ ที่ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม ทั้ง ๑๐ โรงเรียนจำนวน ๑๓๔ รูป/คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งสิ้นจำนวน คนกลุ่มผู้บริหารและครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๑๓๗ รูป/คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan 1970)^๙ และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

๓) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๕ รูป/คน และครูผู้สอนจำนวน ๕ รูป/คน รวมเป็น ๑๐ รูป/คน ได้มาโดยแบบเจาะจง

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑) ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย

ตำแหน่งหน้าที่

(๑) ผู้บริหารสถานศึกษา

(๒) ครูผู้สอน

ระดับการศึกษา

(๑) ปริญญาตรี

(๒) สูงกว่าปริญญาตรี

ประสบการณ์การทำงาน

(๑) ระยะ ๑-๕ ปี

^๙ เครซซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan 1970), อังโน บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๔), หน้า ๔๓.

(๒) ระยะ ๖-๑๐ ปี

(๓) ระยะ ๑๑ ปีขึ้นไป

๒) ตัวแปรตาม

ตัวแปรตาม คือภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) อันได้แก่

(๑) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านเมตตา

(๒) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านกรุณา

(๓) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านมุทิตา

(๔) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านอุเบกขา

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ กำหนดพื้นที่ศึกษาไว้ที่กลุ่มการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๑๐ โรงเรียน

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินการในการวิจัย ช่วงเดือน มกราคม ๒๕๖๑ ถึง ธันวาคม ๒๕๖๑

๑.๕ นิยามคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ ภาวะผู้นำ หมายถึง ความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้ใช้ศักยภาพทั้งศาสตร์และศิลป์ของตนที่มีอิทธิพลต่อสมาชิกในกลุ่มการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม

๑.๕.๒ หลักพรหมวิหาร ๔ หมายถึง หลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารเป็นหลัก ความประพฤติของบุคลากรตำแหน่งปฏิบัติกรวิชาชีพระบบบริหารทั่วไป และปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ด้วยอหยาศัยมีน้ำใจ ๔ ประการ ดังนี้

๑. เมตตา หมายถึง การแสดงออกถึงความรักความปรารถนาดี ไม่ตรีจิตคิดช่วยเหลือผู้ได้บังคับบัญชาและผู้อื่นให้ประสบแต่ประโยชน์และมีความสุขโดยทั่วกัน เป็นความคิดที่เป็นภาวะปกติ

๒. กรุณา หมายถึง การแสดงออกถึงความสงสาร คือการคิดจะช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา และคนอื่น ๆ ให้พ้นจากความลำบาก เดือดร้อน จากการเป็นทุกข์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ และต้องการความช่วยเหลือโดยเป็นการช่วยเหลือที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

๓. มุทิตา หมายถึง การแสดงออกถึงความแจ่มใสเบิกบาน เป็นความพลอยยินดีเมื่อเห็นผู้ใต้บังคับบัญชาและคนอื่น ๆ ได้มีความสุข อันเป็นความรู้สึกยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความก้าวหน้า ได้ลาภยศสรรเสริญมาด้วยความดีอย่างบริสุทธิ์ มิได้คดโกงหรือเบียดเบียนใคร รวมถึงดเว้นความอิจฉาริษยาผู้อื่นเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว

๔. อุเบกขา หมายถึง การแสดงออกถึงการวางใจเป็นกลาง พิจารณาจาก ข้อเท็จจริง เมื่อจะตัดสินใจในเรื่องใด พิจารณาไตร่ตรอง ใคร่ครวญด้วยปัญญา มีเหตุผลถูกต้องเที่ยงธรรม และไม่เอนเอียง

๑.๕.๓ ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร๔ หมายถึง ระดับความมีภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดอุดรธานี ที่ได้นำหลักพรหมวิหาร๔ ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม ประกอบไปด้วย ๔ ด้าน ดังนี้

๑) ภาวะผู้นำตามหลักเมตตา หมายถึง ระดับความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม ที่การแสดงออกถึงความรักความปรารถนาดี ไม่ตรีจิตคิดช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่นให้ประสบแต่ประโยชน์และมีความสุขโดยทั่วกัน เป็นความคิดที่เป็นภาวะปกติ

๒) ภาวะผู้นำตามหลักกรุณา หมายถึง ระดับความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม ที่แสดงออกถึงความสงสาร คือการคิดจะช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา และคนอื่น ๆ ให้พ้นจากความลำบาก เดือดร้อน จากการเป็นทุกข์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ และต้องการความช่วยเหลือโดยเป็นการช่วยเหลือที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

๓) ภาวะผู้นำตามหลักมุทิตา หมายถึง ระดับความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม ที่แสดงออกถึงความแจ่มใสเบิกบาน เป็นความพลอยยินดีเมื่อเห็นผู้ใต้บังคับบัญชาและคนอื่น ๆ ได้มีความสุข อันเป็นความรู้สึกยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความก้าวหน้า ได้ลาภยศสรรเสริญมาด้วยความดีอย่างบริสุทธิ์ มิได้คดโกงหรือเบียดเบียนใคร รวมถึงดเว้นความอิจฉาริษยาผู้อื่นเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว

๔) ภาวะผู้นำตามหลักอุเบกขา หมายถึง ระดับความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ที่แสดงออกถึงการวางใจเป็นกลาง

พิจารณาจาก ข้อเท็จจริง เมื่อจะตัดสินใจในเรื่องใด พิจารณาไตร่ตรอง ใคร่ครวญด้วยปัญญา มีเหตุผล ทุกข้อต้องเที่ยงธรรม และไม่เอนเอียง

๑.๕.๔ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม หมายถึง โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นให้ พระภิกษุ สามเณร เปิดสอนให้กับศาสนทายาทได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาเล่าเรียน รูปแบบการศึกษาควบคู่กันระหว่างแผนกโลกคือวิชาสายสามัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดไว้และการจัดการเรียนการสอนและแผนกธรรมของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย จำนวน ๑๐ โรงเรียน ความถูกต้อง ปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างนิมนวล และเกิดปัญหาน้อยที่สุด

๑.๕.๕ ตำแหน่งหน้าที่ หมายถึง บุคลากรซึ่งปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม จำแนกเป็น

๑) **ผู้บริหารสถานศึกษา** หมายถึง ผู้จัดการ ผู้อำนวยการรองผู้อำนวยการ ผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัด มหาสารคาม

๒) **ครูผู้สอน** หมายถึง ครูผู้รับผิดชอบของสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งปฏิบัติการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัด มหาสารคาม

๓) **ระดับการศึกษา** หมายถึง ระดับการศึกษาที่สำเร็จแล้วหรือจบโดยที่ไม่นับที่กำลัง ศึกษาอยู่ จำแนกเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

(๑) ระดับปริญญาตรี หมายถึง ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือ ประกาศนียบัตรบัณฑิต

(๒) สูงกว่าระดับปริญญาตรี หมายถึง ระดับการศึกษาปริญญาโท ระดับ การศึกษาปริญญาเอก หรือเทียบเท่า

๑.๕.๖ ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งผู้บริหาร หรือครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม แบ่งออกเป็น ๓ ช่วง คือ

- ๑) ระยะเวลา ๑-๕ ปี
- ๒) ระยะเวลา ๖-๑๐ ปี
- ๓) ระยะเวลา ๑๑ ปีขึ้นไป

๑.๕.๗ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หมายถึง ส่วนราชการที่อยู่ในบังคับบัญชา ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี เป็นหน่วยงานที่ไม่สังกัด กระทรวง ทบวงใด มีภารกิจเกี่ยวกับการ

ดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์ และรัฐโดยการทำนุบำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุป
ถัมภ์ คุ้มครองและส่งเสริม พัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแลรักษา จัดการศาสนสมบัติ พัฒนาพุทธ
มณฑล ให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริม พัฒนาบุคลากรทาง
ศาสนา

๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑.๖.๑ ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหาร
สถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัด
มหาสารคาม ที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้นำที่ดี

๑.๖.๒ ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระ
ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ตามหลักพรหม
วิหาร ๔ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยในปัจจุบัน

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ” นี้ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบและเป็นแนวทางในการศึกษาโดยมีสาระสำคัญดังนี้

- ๒.๑ หลักการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับพรหมวิหาร ๔
- ๒.๓ ภาวะผู้นำตามพรหมวิหาร ๔
- ๒.๔ ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ หลักการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

๒.๑.๑ ความหมายของผู้นำ

คำว่า “ ผู้นำ ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า (Leader) มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า ผู้นำ ไว้หลายความหมาย สรุปได้ดังนี้

พระธรรมโกศาจารย์^๑ (ประยูร ธมมจิตโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้นำ คือ ผู้ชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหว หรือกระทำในทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้ มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการ หลายคนมีบทบาทเป็นผู้นำกันแล้ว เช่น เป็นผู้นำองค์กร เป็นผู้นำสมาคม ผู้นำวัดและแม้กระทั่งหัวหน้าครอบครัวก็ถือว่าเป็นผู้นำ

^๑ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), พุทธวิธีบริหาร, พิมพ์พิเศษ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๙, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๖.

กวี วงศ์พุทธ^๒ ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำไว้ 5 ประการ คือ

๑. ผู้นำ หมายถึง ผู้ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่ม เปรียบเสมือนแกนของกลุ่ม เป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ
๒. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งนำกลุ่มหรือพากลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์หรือสู่จุดหมายที่วางไว้ แม้แต่เพียงชี้แนะให้กลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางก็ถือว่าเป็นผู้นำทั้งนี้รวมถึงผู้นำที่นำกลุ่มออกนอกกลุ่มนอกด้วย
๓. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่คัดเลือกหรือยกให้เขาเป็นผู้นำของกลุ่มซึ่งเป็นไปได้โดยอาศัยลักษณะทางสังคมมิติของบุคคลเป็นฐานและสามารถแสดงพฤติกรรมของผู้นำได้
๔. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะบางอย่างคือสามารถสอดแทรกอิทธิพลบางประการอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด
๕. ผู้นำ หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งสามารถนำกลุ่มไปในทางที่ต้องการ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมความเป็นผู้นำ

Normond L.frigon,Sr.& Harry K. Jackson,Jr, ^๓ ได้ให้คำจำกัดความว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่มีความสามารถในการบังคับบัญชาผู้อื่นและประสานให้ผู้อื่นช่วยทำกิจกรรมงานต่างๆของตน ให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ด้วยความเต็มใจ

Gareth Jones and Jenifer M.George,^๔ กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งสามารถสำแดงอิทธิพลเหนือผู้อื่น เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายกลุ่มหรือเป้าหมายองค์กร

Raymond J. Burdy.Fundermental of Leadership Reading,^๕ กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่จะสามารถชักจูงให้คนอื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ทำให้ผู้ตามมีความเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถคลี่คลายความตึงเครียดต่างๆลงได้และสามารถนำกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

Stephen Robbins อังใน สารโวจน์ โอพัททษษชีวิน,^๖ กล่าวสรุปว่า ผู้นำ คือ บุคคลซึ่งสามารถมีอิทธิพลต่อผู้อื่น และผู้ซึ่งมีอำนาจ สิทธิหน้าที่ทางการจัดการ

^๒ กวี วงศ์พุทธ, *ภาวะผู้นำ*, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๓๕), หน้า ๑๑๗.

^๓ Normond L.Frigon, Sr.& Harry K. Jackson, Jr, *The Leader: Developing the Skill & Personal Qualities You Need to Lead Effectively*, (New York: American Management Association, 1996), p. 8.

^๔ Gareth Jones and Jennifer M.George, *Contemporary Management, 5 thed., International Edition*, (New York: McGraw-Hill., 2009), p. 437.

^๕ Raymond J. Burdy, *Fundermental of Leadership Reading*, (Massachusetts Addison: Wesley Publishing Co., 1967), p. 8.

ลีปบนนทท์ เกตุทัต^๗ ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์ จะต้องวิเคราะห์ ตัดสินใจโดยมองอย่างกว้าง มองภาพรวมทั้งหมด และปฏิบัติอย่างอ่อน อ่อนกายใจและสมองเข้าสัมผัส สามารถวางแผนที่ชัดเจน จัดแผนงาน แผนคน และแผนเงินให้เข้ากันกระจายและมอบให้เป็น ตลอดจนการควบคุมนโยบายต่างๆหรือแผนงานให้ดำเนินไปอย่างเรียบร้อย

ยงยุทธ เกษสาคร^๘ ได้ให้นิยามว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีบุคลิกลักษณะ คุณสมบัติที่เด่น กว่าผู้อื่นในกลุ่ม และมีอิทธิพลมากกว่าบุคคลอื่นๆในหน่วยงาน ทั้งสามารถสร้างควมมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลให้เกิดขึ้นแก่หน่วยงานนั้นๆได้

เนตรพัฒนา ยาวีราช^๙ กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำให้บุคคลอื่น ปฏิบัติงานตามที่ได้มอบหมายให้ทำด้วยความเต็มใจ ผู้นำจึงหมายถึงผู้ที่ทำงานให้สำเร็จโดยบุคคลอื่น

เสนาะ ดิเยาว์^{๑๐} ได้ให้ความหมายของ ผู้นำ ว่า ผู้นำ คือผู้ที่สามารถทำให้ผู้อื่นไปสู่จุดหมาย ปลายทางได้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด โดยใช้วิธีการจูงใจและอาศัย บุคลิกภาพของตัวเองที่ทำงานให้สำเร็จด้วยลักษณะต่างๆ โดยใช้อำนาจในการกำหนดเป้าหมาย ทัศนคติต่อองค์การ การทำหน้าที่ผู้นำโดยอาศัยความร่วมมือของผู้อื่น ความสัมพันธ์กับผู้อื่นและการ วางตัวที่เหมาะสม

สรุป จากนักวิชาการและผู้รู้จำนวนมากได้ให้ความหมายที่แตกต่างกันไปนั้น ผู้นำ ตามทัศนะของผู้วิจัย หมายถึง ผู้ที่สามารถทำให้ผู้อื่นไปสู่จุดหมายปลายทางได้ประสบความสำเร็จตาม เป้าหมายโดยอาศัยความร่วมมือของผู้อื่นโดยใช้อำนาจในการกำหนดเป้าหมาย ทัศนคติต่อองค์การ

๒.๑.๒ ความหมายของภาวะผู้นำ (Leader Ship)

ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของ ภาวะผู้นำ จากนักวิชาการและผู้รู้ทั้งหลาย สรุปได้ดังนี้

เลนซิส ลิเคอร์ท (Rensis Likert)^{๑๑} ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการ ซึ่งผู้นำจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับความคิดหวัง ค่านิยม และความสามารถในการติดต่อพบปะ เจริญ

^๖ Stephen Robbins อังใน สาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน, **การจัดการและพฤติกรรมองค์กร: เพื่อสร้าง และรักษาความได้เปรียบเชิงแข่งขันไว้ให้ยั่งยืนในโกลบอลไลเซชัน**, (กรุงเทพมหานคร: ซีวีแอลการพิมพ์จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๒๐๒.

^๗ ลีปบนนทท์ เกตุทัต, “วิสัยทัศน์กว้างไกลปฏิบัติได้ผลจริง” ใน ผู้นำ, อังใน สงวน นิตยารัมภพงศ์ และ สุทธิลักษณ์ สติตะศิริ บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๑), หน้า ๓๒.

^๘ ยงยุทธ เกษสาคร, **ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม**, (กรุงเทพมหานคร: เอสแอนด์ เจ กราฟฟิค, ๒๕๕๔), หน้า ๔๒.

^๙ เนตรพัฒนา ยาวีราช, **การจัดการสมัยใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัททริปเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๑๘๕.

^{๑๐} เสนาะ ดิเยาว์, **หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๖๘.

^{๑๑} Rensis Likert, **The human Organization**, p. 172.

ของบุคคลและที่จะต้องไปเกี่ยวข้องกับด้วย ดังนั้น เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ผู้นำต้องแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เห็นว่าสนับสนุนในความสามารถของเขา

Luthans, F. *Organizational Behavior*.^{๑๒} ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการของการแผ่อิทธิพลและการสนับสนุนผู้อื่นให้ทำงานอย่างกระตือรือร้นเพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

Key & Case Newstrom, J. W. and K. Davis.^{๑๓} ให้คำจำกัดความสั้นๆว่า ภาวะผู้นำคือ ความสามารถในการมีอิทธิพลที่จะทำให้กลุ่มมุ่งตรงไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมาย

Ralph M. Stogdill,^{๑๔} ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการชักจูงให้บุคคลสามารถทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ความเชื่อมั่น และการสนับสนุนให้เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้บรรลุเป้าหมาย

ศาสตราจารย์ สุขศรีวงศ์^{๑๕} ได้ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการทำให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต)^{๑๖} กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง คุณสมบัติ เช่นสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลาย มาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ตั้งงาม

พิชิต เทพวรรณ^{๑๗} กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นเรื่องเกี่ยวกับอิทธิพล กระบวนการกลุ่ม การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย บุคลิกภาพการยอมรับตามพฤติกรรมที่เจาะจง การชักจูง ออกรูปปฏิสัมพันธ์ความแตกต่างในบทบาท

นายแพทย์ประเวศ วะสี^{๑๘} กล่าวว่า ผู้นำตามธรรมชาติจึงจะเป็นผู้นำที่แท้โดยมีคุณลักษณะดังนี้

^{๑๒} Luthans, F, *Organizational Behavior*, (Singapore: McGraw-Hill Book Co-Singapore, 1992), p. 269.

^{๑๓} Key & Case Newstrom, J. W. and K. Davis, *Organizational Behavior: Human Behavior at Work (Nineth Edition)*, (New York: McGRAW-Hill).

^{๑๔} Ralph M. Stogdill, *Leadership, Membership and Organization*, (Psychological Bulletin: January 1950), p. 4.

^{๑๕} ศาสตราจารย์ สุขศรีวงศ์, *การจัดการ: จากมุมมองของนักบริหาร*, หน้า ๑๕๖.

^{๑๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), *ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ*, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕.

^{๑๗} พิชิต เทพวรรณ, *A-Z เครื่องมือการจัดการทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่*, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๕๕), หน้า ๙๘.

๑) ฉลาด ผู้นำตามธรรมชาติจะฉลาดกว่าผู้นำที่มาจากแต่งตั้งหรือเลือกตั้งเพราะการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งมักมีเหตุปัจจัยที่ไม่ได้ของแท้ แต่ในกระบวนการร่วมกันคิดร่วมกันทำของแท้จะปรากฏให้ได้รับรู้เสมอ

๒) เป็นคนที่เห็นแก่ส่วนรวม ทำให้ส่วนรวมมีกำลังในการทำงานร่วมกัน ความเห็นแก่ตัวหรือเห็นแก่ส่วนรวมจะปรากฏให้ผู้คนได้รับรู้ แต่ในการแต่งตั้งเลือกตั้ง เรื่องนี้ไม่ปรากฏ

๓) เป็นคนติดต่อสื่อสารกับคนรู้เรื่อง ถ้าเป็นฉลาดและเห็นแก่ส่วนรวมแต่เป็นคนไม่สื่อสารหรือติดต่อสื่อสาร หรือติดต่อสื่อสารไม่รู้เรื่องก็เป็นผู้นำไม่ได้

๔) เป็นที่ยอมรับของสมาชิกโดยอัตโนมัติ คือ ผู้นำตามธรรมชาติเป็นที่ยอมรับของสมาชิกโดยอัตโนมัติ ทำให้การทำงานในองค์กรราบรื่น มีความสุขและมีประสิทธิภาพ ซึ่งต่างจากผู้นำวิธีอื่นซึ่งมักมีเรื่องแตกแยกเรื้อรัง

เสน่ห์ จุ้ยโต^{๑๙} กล่าวสรุปไว้ว่า ภาวะผู้นำ คือ การที่ผู้นำขององค์กรใช้อิทธิพลต่างๆ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร อิทธิพลดังกล่าวนี้อาจเป็นไปทั้งในทางบวกและทางลบหรือทางใดทางหนึ่ง

เนตรพัฒนา ยาวีราช^{๒๐} ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถหลายๆด้านของผู้นำได้แก่

๑) ความสามารถในการทำงาน คือผู้นำจักต้องศึกษาให้เข้าใจ่องแท้ในหน้าที่ของตนเองสามารถปฏิบัติงานได้และให้คำแนะนำได้ ซึ่งจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความเชื่อถือ ศรัทธา และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานอย่างเต็มใจ

๒) ความสามารถในการจูงใจคือ ผู้นำจักต้องมีจิตวิทยาในการครองใจผู้ใต้บังคับบัญชาในทุกๆด้านเป็นอย่างดี

๓) ความสามารถในการควบคุม คือผู้นำต้องควบคุมงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ทั้งปริมาณและคุณภาพที่ต้องการ

๔) ความสามารถในการประสานงาน คือผู้นำต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

๕) ความสามารถในการตัดสินใจ คือเมื่อเกิดปัญหาใดๆขึ้น ผู้นำต้องเผชิญหน้ากับปัญหาต่างๆ และสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเป็นส่วนใหญ่

^{๑๙} ประเวศ วะสี, ภาวะผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๐), หน้า ๑๘-๑๙.

^{๒๐} เสน่ห์ จุ้ยโต, วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ผู้นำยุคใหม่, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๑), หน้า ๒.

^{๒๑} เนตรพัฒนา ยาวีราช, ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเซ็นทรัลเอ็กเพรส, ๒๕๓๗), หน้า ๒๑.

๖) ความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คือผู้นำต้องมีความคิดสร้างสรรค์อยู่เสมอซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีแก่องค์กร

วิเชียร วิทยอดม^{๒๑} ภาวะผู้นำ หรือความเป็นผู้นำ หมายถึง บุคลิกภาพหลายอย่างในตัวผู้นำที่สามารถบังคับบัญชาผู้อื่นได้โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ (Authority) ตำแหน่งและอำนาจการมี (Power) ที่ได้จากตัวเองเป็นเครื่องมือและสามารถสร้างอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความเชื่อถือ ยอมรับหรือยอมรับในตัวเขาเองได้ ไม่ว่าจะ เป็นบุคลิกภาพลักษณะของความเป็นผู้นำ ความรู้ ความสามารถความคิดริเริ่ม การตัดสินใจ เป็นต้น เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายของกลุ่ม หรือองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งในบางขณะคนที่ได้รับการยอมรับหรือยกย่องให้ เป็นผู้นำ แต่ก็ไม่ได้เป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชา ก็อาจจะพูดว่าเขาไม่มีภาวะผู้นำ ตรงกันข้าม บาง คนไม่ได้เป็นผู้นำแต่กลับได้รับความเชื่อถือยอมรับและร่วมมือปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำแนะนำปฏิบัติ ตาม ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวสอดคล้องกับคำพูดที่ว่า “ ผู้นำอาจจะไม่มีภาวะผู้นำ ผู้มีภาวะผู้นำ อาจจะไม่ได้เป็นผู้นำ”

สรุป จากการนิยามของนักวิชาการรัฐ ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ คือเป็นการที่ผู้นำใน หน่วยงานหรือองค์กรได้ใช้ศักยภาพทั้งด้านศาสตร์และศิลป์ของตนนำพาหรือชักจูงให้บุคคลอื่นปฏิบัติ อย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

๒.๑.๓ บทบาทของภาวะผู้นำ

สิ่งสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของการปฏิบัติงาน คือ ผู้นำ เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่ รับผิดชอบที่จะต้องวางแผน สั่งการ ดูแล และควบคุมการทำงานใดๆให้สำเร็จ ซึ่งในการปฏิบัติงาน ต่างๆจะต้องแบ่งบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ เพื่อให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้และเกิดประโยชน์แก่องค์กร

พรทิพย์ อัยยิมพันธ์^{๒๒} ภาวะผู้นำมีบทบาทที่แบ่งอย่างกว้างๆ ออกเป็น ๔ ประการ

๑) การกำหนดแนวทางหลัก (Pathfinding)

ผู้นำควรเริ่มต้นด้วยการกำหนดเป้าหมายและแนวความคิดที่ชัดเจน บทบาทดังกล่าวจะ ช่วยให้ผู้นำสร้างแผนงานแม่แบบ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการก่อนจะลงมือปฏิบัติตามแผน นอกจากนั้น ไม่เพียงแต่ต้องรู้ถึงวิธีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายเท่านั้น แต่ผู้นำต้องได้รับการ

^{๒๑} วิเชียร วิทยอดม, ภาวะผู้นำ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีระฟิล์มและโซเท็กซ์ จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

^{๒๒} พรทิพย์ อัยยิมพันธ์, Leadership for Organizational Effectiveness. การบริหารคน, (ม.ป.พ.), หน้า ๖๕, ๖๘.

สนับสนุนและความมุ่งมั่นจากพนักงานในการบรรลุถึงเป้าหมายด้วย ผู้นำต้องมีความสามารถนำให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการสร้างพันธกิจ (Mission) วิสัยทัศน์ (Vision) และสื่อสารอย่างชัดเจนถึงความแตกต่างและผลประโยชน์ที่พนักงานจะได้รับจากความสำเร็จในอนาคต อีกทั้งยังสามารถทำให้พนักงานมีแรงจูงใจและรู้สึกตื่นเต้นกับทิศทางใหม่นี้ด้วย

๒) การสร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ (Aligning)

การสร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพหรือการทำให้องค์การดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน คือการลงมือสร้างแผนหลักที่กำหนดขึ้นในขั้นตอนที่หนึ่ง ทุกระดับชั้นขององค์การควรมีการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน ในฐานะผู้นำต้องเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน ขั้นตอนการทำงาน และโครงสร้างองค์การให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายขององค์การที่ได้วางไว้แล้ว

๓) การมอบอำนาจ (Empowering)

หากผู้นำมีการมอบอำนาจให้แก่พนักงานอย่างจริงจังจะทำให้บรรยากาศในการทำงานมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสื่อสารระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่มเกิดประสิทธิผลและเกิดผลลัพธ์ใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์ ซึ่งมาจากการที่สมาชิกของกลุ่มหรือพนักงานสามารถแสดงความคิดเห็นและศักยภาพของตนได้อย่างอิสระ โดยผู้นำต้องสร้างสภาวะที่จะกระตุ้นการสร้างเสริมและปลดปล่อยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถพิเศษเฉพาะตัว ความสามารถ และศักยภาพที่มีอยู่ในบุคคลทุกคน วิธีการนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้นในองค์การ

๔) การสร้างตัวแบบ (Modeling)

หัวใจของการเป็นผู้นำคือต้องสร้างความน่าเชื่อถือ เพราะไม่เพียงแต่รู้ว่าจะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างไรเท่านั้น แต่ผู้นำยังต้องมีคุณสมบัติของผู้นำที่ดีด้วย กล่าวคือ ต้องเข้าใจถึงความสำคัญของคุณลักษณะระหว่างคุณลักษณะ (Characteristics) กับความรู้ความสามารถ (Competence) เพราะไม่ว่าบุคคลจะมีความสามารถเพียงใดก็ไม่สามารถจะเป็นผู้นำที่แท้จริงได้ หากปราศจากซึ่งคุณลักษณะที่เหมาะสม

รังสรรค์ ศรีประเสริฐศรี^{๒๓} กล่าวว่า บทบาทของภาวะผู้นำ (Leadership Roles) ที่ดีขององค์การ ควรมีลักษณะดังนี้

๑. เป็นตัวแทนในทุกสถานการณ์ (Figurehead) ผู้นำที่มีตำแหน่งสูงขององค์การจะต้องเป็นตัวแทนกิจกรรมต่างๆ คือ

^{๒๓} รังสรรค์ ประเสริฐศรี, ภาวะผู้นำ, (กรุงเทพมหานคร: ธนัชการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๓๓.

- (๑) เป็นตัวแทนที่ดีขององค์กร
- (๒) เป็นตัวแทนที่จะรวบรวมข้อมูลที่อยู่ภายนอกองค์กร
- (๓) ให้การต้อนรับแขกผู้มาเยือน

๒. เป็นผู้พูดที่ดี (Spokeperson) ผู้นำจะต้องมีความสามารถในการพูดและนำเสนอ กิจกรรมตลอดจนมีการวางแผน มีความสามารถในด้านต่างๆและมีวิสัยทัศน์ที่ดีกับบุคคลหรือผ่านฝ่ายต่างๆ คือ

- (๑) ฝ่ายบริหารระดับสูง
- (๒) ลูกค้า
- (๓) บุคคลภายนอก เช่นสหภาพแรงงาน
- (๔) เพื่อนร่วมอาชีพ
- (๕) ชุมชน

๓. เป็นนักเจรจาต่อรอง (Negotiator) ซึ่งมีคุณสมบัติในการเจรจาต่อรอง ดังนี้

(๑) สามารถเจรจาต่อรองกับผู้บริหารผู้บังคับบัญชาที่เหนือกว่าในการเจรจาด้านขอเงินลงทุนสิ่งอำนวยความสะดวกอุปกรณ์หรือการสนับสนุนอื่นๆ

(๒) สามารถต่อรองกับหน่วยงานต่างๆ ในองค์กรเพื่อที่จะต่อรองด้านพนักงานและเจรจากับหน่วยงานภายนอกในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และรูปแบบการสนับสนุนอื่นๆ

(๓) สามารถต่อรองกับลูกค้าผู้ขายปัจจัยการผลิต และผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการ เพื่อให้เกิดการซื้อขายการกำหนดตารางเวลาและเงื่อนไขการขนส่ง

๔. การสอนงาน (Coach) ผู้นำที่มีประสิทธิผลจะต้องมีเวลาและความสามารถที่จะสอนทีมงาน ดังนี้

- (๑) ต้องพยายามช่วยให้ทีมงานประสบความสำเร็จ
- (๒) ต้องให้สมาชิกทีมงานมีการป้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงาน
- (๓) เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าสมาชิกทีมงานมีขั้นตอนการทำงานและมีการปฏิบัติงาน

ที่ดีขึ้น

๕. เป็นผู้สามารถสร้างทีมงานได้ (Team Builder) ซึ่งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

(๑) เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าสมาชิกทีมงานมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จ เช่น มีการใช้จดหมายชมเชยแก่ผู้ปฏิบัติงานดีเด่น

(๒) ริเริ่มกิจกรรมที่สร้างขวัญและกำลังใจแก่กลุ่มเช่น การจัดปาร์ตี้ และการสนับสนุนด้านกีฬา

(๓) จัดประชุมพบปะสังสรรค์เป็นช่วงๆเพื่อกระตุ้นให้สมาชิกในทีมงานมีการอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องความสำเร็จ ปัญหา และสิ่งที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

๖. แสดงบทบาทการทำงานเป็นทีม (Team player) มีพฤติกรรมที่ผู้นำจะต้องปฏิบัติ ๓ ประการ ดังนี้

(๑) การวางตัวเป็นสมาชิกของทีม และเป็นผู้นำทีมที่เหมาะสม

(๒) มีความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆในองค์กร

(๓) แสดงความจริงใจต่อผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาโดยให้การสนับสนุนแผนการทำงานเป็นทีมและกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเต็มที่

๗. สามารถแก้ไขปัญหาทางด้านเทคนิคได้ (Technical problem Solver) เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บังคับบัญชาระดับต้น(Entrepreneur) และผู้บริหารระดับกลางที่จะช่วยสมาชิกของทีมงานแก้ไขปัญหาทางด้านเทคนิคโดยมีกิจกรรม ๒ ประการดังนี้

(๑) ผู้นำควร ให้บริการในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้แนะนำด้านเทคนิค

(๒) เป็นผู้สร้างผลประโยชน์เกี่ยวกับการทำงานประจำ เช่น สนับสนุนการสร้างยอดขาย หรือปรับปรุงซ่อมแซมเครื่องจักรต่างๆ

๘. การประกอบการ เป็นผู้ให้คำแนะนำความคิดริเริ่มมีความคิดเชิงวิเคราะห์ (Critical Thinking) และมีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำประกอบการพัฒนาเปลี่ยนแปลงธุรกิจถึงแม้จะไม่ใช่กิจการของตนเอง ซึ่งมีกิจกรรมของการเป็นผู้นำที่มีบทบาทเป็นผู้ประกอบการ ๓ ประการดังนี้

(๑) ทหารวิธีที่จะต้องปรับปรุงการปฏิบัติงานของหน่วยงานซึ่งต้องมีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ภายนอก เช่น การเยี่ยมเยียนธุรกิจ การจัดประชุมกลุ่มอาชีพ หรือการจัดแสดงสินค้า หรือการมีส่วนร่วมในโปรแกรมการศึกษา

(๒) มีการพูดคุยกับลูกค้าและพนักงานถึงความจำเป็น และความต้องการที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงขององค์กร

(๓) มีการอ่านสิ่งตีพิมพ์ บทความ นิตยสารของกลุ่มวิชาชีพ เพื่อที่จะรับรู้สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอุตสาหกรรมและในวงอาชีพนั้น

บทบาทหน้าที่ของผู้นำสรุปได้ว่า เป็นบทบาทหน้าที่เฉพาะที่ต้องรับผิดชอบมากกว่าลูกทีมคนอื่นๆและมีพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นไปตามความคาดหวังขององค์กรหรือสังคมผู้นำมีภาระหน้าที่รับผิดชอบที่จะต้องวางแผน สั่งการ ดูแล และควบคุมการทำงานใดๆให้สำเร็จ ผู้นำจะต้องมีความรับผิดชอบอย่างหลากหลาย เช่น เป็นนักต่อรอง เป็นนักพูด เป็นผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้รู้จุดประกายความหวังในการทำงานให้แก่ลูกน้อง มีคุณสมบัติพิเศษ มีพลังจิตที่เข้มแข็ง รู้จักหาวิธีปรับปรุงการปฏิบัติงานของหน่วยงาน สามารถสอนงานได้ มีความน่าเชื่อถือ

๒.๑.๔ ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ตามที่นักวิชาการได้กล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับ ผู้นำและภาวะผู้นำในข้างต้นที่กล่าวมา ยังได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำโดยพิจารณาปัจจัยที่สำคัญและจุดเน้นที่แตกต่างกัน ในที่นี้ผู้วิจัย ได้รวบรวมทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ดังต่อไปนี้

ฮอดจ์และจอห์นสัน (Hodge & Johnson) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ โดยมีพื้นฐานตั้งอยู่บนสมมติฐานต่างๆ ดังนี้^{๒๔}

๑) ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำ (Trait Theory) ทฤษฎีนี้ มีสมมติฐานว่า ผู้นำที่ ประสบผลสำเร็จจะมีลักษณะของบุคลิกภาพที่ดี

๒) ทฤษฎีสถานการณ์ (Situation Theory) ทฤษฎีนี้มีสมมติฐานว่า บุคคลที่ได้รับการ ยอมรับว่าเป็นผู้นำที่เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ทั้งนี้เกิดจากลักษณะของกลุ่มที่ เขาเป็นผู้นำ

๓) ทฤษฎีการเป็นผู้ตาม (Fellowship Theory) ทฤษฎีนี้มีสมมติฐานว่า เครื่องบ่งชี้ คุณภาพของผู้นำ คือ คุณภาพของผู้ตามซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการประเมินค่าของผู้นำคือการวิเคราะห์ผู้ ตามนั่นเอง

๔) ทฤษฎีของผลรวม (Electric Theory) ทฤษฎีนี้เกิดจากการนำเอาคำอธิบายของ ทฤษฎีทั้งสามทฤษฎีข้างต้นมารวมกันเพื่ออธิบายเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ติน ปรัชญาพฤทธ์ ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีภาวะผู้นำที่เป็นหลักใหญ่ๆ ดังนี้^{๒๕}

๑) ทฤษฎีผู้ยิ่งใหญ่ (Greatman Theories) ทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึง ผู้นำต้องมีลักษณะ พิเศษบางประการที่ผู้ตามไม่มี คือ มีพลังกาย มีพลังสมองมีพลังศีลธรรมที่สืบเนื่องมาจากกรรมพันธุ์ และสภาพแวดล้อมที่เกิดแต่ละยุคสมัย

๒) ทฤษฎีสภาพแวดล้อม (Environmental Theories) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้ที่ก้าวขึ้นสู่ ภาวะผู้นำนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับความสามารถหน้าที่และความชำนาญ (Abilities and Skills) ขณะนั้นว่า ที่จะมีความสามารถแก้ไขสถานการณ์ต่างๆในยามวิกฤตได้ ภาวะผู้นำสืบเนื่องมาจาก ภาวะทาง วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจและการเมือง

๓) ทฤษฎีสถานการณ์ (Personal Situational Theories) ทฤษฎีนี้ได้นำเอาทฤษฎีสอง ทฤษฎีข้างต้นมารวมกัน คือ ภาวะผู้นำสืบเนื่องมาจากลักษณะพิเศษของผู้นำเองและสถานการณ์ที่อยู่

^{๒๔} Hodge Billy J. & Herbert J. Johnson, **Management and Organization Behavior**, (Newyork: John Willey & Sons, 1970), pp. 255-259.

^{๒๕} ติน ปรัชญาพฤทธ์, **ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม**, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๗), หน้า ๒๓๕-๖๓๗.

รอบตัวผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่นักทฤษฎีกลุ่มนี้ให้ความสนใจเป็นพิเศษ คือ ปฏิกริยาโต้ตอบสถานภาพ การรับรู้พฤติกรรมของผู้นำและผู้ตาม

๔) ทฤษฎีปฏิกริยาโต้ตอบความคาดหวัง (Interaction Expectation Theories) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ภาวะผู้นำเกิดจากการโต้ตอบและความคาดหวังระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ดังนั้นผู้นำจะต้องมีความคิดริเริ่มและสามารถดูแลโครงสร้างสมาชิกโต้ตอบของสมาชิกในกลุ่ม เพราะจะต้องสามารถตอบสนองความคาดหวังของสมาชิกในกลุ่มได้ตลอดเวลา

๕) ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanistic Theories) ทฤษฎีนี้มุ่งพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวโดยเน้นความสำคัญที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทำให้บุคคลในองค์กรมีความเป็นอิสระ เสรี สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองและของสถาบันได้ เป้าหมายที่สำคัญของทฤษฎีนี้ คือการปฏิบัติเพื่อการที่จะได้ทำซึ่งผลงานและเข้าใจจากผู้ร่วมกลุ่มงานเดียวกัน

๖) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theories) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การที่ผู้ตามให้การยอมรับผู้นำ เพราะทั้งสองฝ่ายมีสัญญาแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันกล่าวคือ การมีสมาชิกคนใดคนหนึ่งในกลุ่มได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำทำให้สมาชิกคนอื่นมีความพึงพอใจยอมรับผู้นำคนนั้นด้วย

บาร์บารา เคลแมน (Barbara Kelleman) สรุป ทฤษฎีภาวะผู้นำต่างๆเอาไว้ ๑๐ หมวด^{๒๖} คือ

๑) ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นจุดศูนย์กลางของกระบวนการกลุ่ม ภาวะผู้นำเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมของกลุ่ม

๒) ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นบุคลิกภาพ และผลกระทบจากสิ่งนี้เอง ภาวะผู้นำจึงเป็นการเชื่อมโยงภาพพจน์ในอันที่จะทำให้ปัจเจกบุคคล สามารถที่จะทำการจูงใจบุคคลอื่นๆให้มีการทำหน้าที่ได้สอดคล้องกับภาวะหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

๓) ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการใช้อิทธิพลการเป็นผู้นำนั้นก่อให้เกิดผลกระทบกับพฤติกรรมของบรรดาสมาชิกในกลุ่มโดยมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับบรรดาผู้ตามนั้นเป็นไปในลักษณะการตอบสนองกันภายใต้ความสมัครใจ

๔) ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นศิลปะในการชี้แนะ ผู้นำจึงเป็นการแสดงออกในบริบทของอำนาจหรืออิทธิพลนั้น จึงมีความพยายามที่จะให้กลุ่มนั้นเป็นไปตามแนวทางหรือเจตนารมณ์ของตัวบุคคลที่เป็นผู้นำนั้น

^{๒๖} Barabara kelleman.(ed), *Leadership as Political Act,in Leadership Multidiscitivs*, (New Jersey: Prentice-Hall, 1984), p. 70.

๕) ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นรูปแบบการชักชวน ภาวะผู้นำยังเป็นการบริหารคนด้วยวิธีการจูงใจและมีการสร้างจุดมุ่งหมายร่วมกันโดยไม่ใช้วิธีการบังคับ

๖) ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นรูปแบบการชักชวน ภาวะผู้นำยังเป็นการบริหารคนด้วยในขณะที่ขณะที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการอำนวยความสะดวกด้วยกิจกรรมกลุ่ม

๗) ภาวะผู้นำในฐานะที่ที่มีการใช้ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจระหว่างบุคคลโดยแนวทางนี้ต้องยอมรับว่าอำนาจระหว่างบุคคลนั้นเป็นผลมาจากการที่มีพลังอำนาจบังคับสูงสุด ซึ่งบุคคลหนึ่งสามารถใช้อำนาจนั้นมาบังคับบุคคลหนึ่งให้ลดการต่อต้านเท่าที่จะลดลงได้ท้ายที่สุดซึ่งบุคคลสามารถที่จะทำให้เกิดขึ้นได้

๘) ภาวะผู้นำในฐานะเครื่องมือหนึ่งทั้งนี้ก็เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายโดยที่ ภาวะผู้นำจะเป็นการกระทำเพื่อให้ความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

๙) ภาวะผู้นำในฐานะที่มีการจำแนกบทบาท ทั้งนี้โดยที่ภาวะผู้นำนั้นต้องการรวบรวมบทบาทต่างๆในกลุ่มเข้ามาด้วยกันซึ่งทั้งนี้ด้วยการอำนวยความสะดวกให้เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

๑๐) ภาวะผู้นำในฐานะของการมีความคิดริเริ่ม ภาวะผู้นำเป็นผลลัพธ์จากการที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ภายใต้ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (Group interaction)

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ ได้กล่าวถึงความเป็นภาวะผู้นำว่า เป็นองค์ประกอบประการหนึ่งที่ทำให้การบริหารงานของผู้นำประสบผลสำเร็จ โดยเป็นการใช้พฤติกรรมของแต่ละคนที่สะสมจากประสบการณ์หรือการรับรู้เพื่อใช้ในการชักจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเต็มใจที่จะทำตามทีผู้นำต้องการให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ มีทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ๆ ^{๒๗}คือ

๑) ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำ (Trait Theories of Leadership) เป็นกลุ่มที่เน้นการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะต่างๆที่มีอยู่ในตัวผู้นำ เช่น สติปัญญา ความรับผิดชอบ กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือเป็นกลุ่มที่พยายามหาคำตอบว่าผู้นำควรมีลักษณะเช่นไร

๒) ทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงพฤติกรรมศาสตร์หรือพฤติกรรมผู้นำ (Behavioral Theories of Leadership) เป็นกลุ่มที่มุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำที่แสดงออกมา กลุ่มนี้พยายามที่จะหาคำตอบว่าพฤติกรรมของผู้นำมีลักษณะอย่างไร

^{๒๗} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: ดวงกลมสมัย, ๒๕๔๒), หน้า ๔๓๗.

๓) ทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงสถานการณ์ (Contingency Theories of Leadership) เป็นกลุ่มที่เน้นการศึกษาสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นภาวะผู้นำ กลุ่มนี้พยายามจะหาคำตอบว่า ผู้นำต้องเรียนรู้สถานการณ์อะไรบ้าง เพื่อที่จะได้นำคนอื่นได้

ราล์ฟ เอ็ม สโตกคิลล์ (Ralph M. Stogdill) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ไว้ดังนี้

๒๘

๑. Greatman Theory ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ลักษณะภาวะผู้นำนั้นได้มีมาแต่กำเนิด

๑) Environment Theory ทฤษฎีนี้ก็เชื่อว่า ลักษณะภาวะผู้นำนั้น เกิดจากสิ่งแวดล้อม เวลา สถานที่และโอกาส

๒) Personal Situation Theory ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ภาวะผู้นำนั้นนอกจากสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมแล้วยังมีความสามารถเฉพาะตัวเป็นสิ่งประกอบด้วย ดังนั้นผู้นำจึงต้องเป็นผู้ที่มีความเฉลียวฉลาด มีความสามารถและมีเพื่อนร่วมงานที่ดี

๔. Interaction Situation Theory ทฤษฎีนี้ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัย ๓ ประการ คือ

๔.๑ การกระทำ (Action)

๔.๒ การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction)

๔.๓ เจตคติ (Sentiment)

ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า ผู้ที่จะเป็นผู้นำได้นั้นจะต้องมีความสามารถในการกระทำ มีมนุษยสัมพันธ์และมีการควบคุมทางใจที่ดีและเหมาะสมกับเหตุการณ์

จากการศึกษาทฤษฎีภาวะผู้นำข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำนั้นเป็นศิลปะสำหรับการบริหารจัดการ เกิดขึ้นทั้งในทางพันธุกรรมสัณฐานวิทยา สถานการณ์ เวลา โอกาสหรือแม้กระทั่งสภาพแวดล้อมทางสังคม เป็นจุดศูนย์กลางของพฤติกรรม คือการใช้อำนาจ อิทธิพลตามบทบาทหน้าที่เพื่อให้บรรลุความสำเร็จจึงทำให้แยกทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำออกเป็น ๓ ทฤษฎีใหญ่ๆ ดังนี้^{๒๙}

๑) ทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำ (Trait Theories)

๒) ทฤษฎีพฤติกรรมภาวะผู้นำ (Behavioral Theories)

๓) ทฤษฎีตามสถานการณ์ (Contingency Theories)

^{๒๘} Ralph M. Stogdill, *Personal Factor Associated with Leadership Survey of Literature in leadership*, (Marryland penguin Books, 1967), p. 91.

^{๒๙} กวี วงศ์พุด, *ภาวะผู้นำ*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เสริมวิชาชีพบัญชี, ๒๕๓๙), หน้า ๑๑๗-๑๑๙.

ทฤษฎีลักษณะภาวะผู้นำ (Trait Theories) หมายถึง บุคคลที่มีลักษณะ ดังนี้^{๓๐}

๑. บุคลิกภาพ (Personality) เป็นเรื่องที่ดีติดมากับตัวของบุคคลแต่ละคน บุคลิกภาพดังกล่าวคือ

- ๑) ความสามารถในการปรับตัว เป็นความสามารถของบุคคล
- ๒) ความสามารถที่จะทำ อาจเป็นความสามารถในส่วนลึกๆมองไม่เห็นชัดแต่สามารถมองเห็นได้
- ๓) ความมั่นคงอารมณ์ ผู้นำแต่ละคนจะนิสัยทางด้านความคงที่ของอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ได้มากน้อยเพียงใด
- ๔) ความเป็นตัวของตัวเอง มีอำนาจในการตัดสินใจต่างๆ ตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
- ๕) ความอดุสาหะ พยายาม หมายถึง ความอดทนของแต่ละบุคคลที่จะพยายาม ฝ่าอุปสรรคนานัปการ

๖) ความคิดสร้างสรรค์ เป็นพรสวรรค์ของบุคคล ที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะแล้วคิดออกมาเป็นรูปธรรม

๗) ความทะเยอทะยาน เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการความสะดวกสบายเกิดขึ้นตลอดเวลา หากทุกคนใช้ความคิดดังกล่าวอยู่ตลอดเวลาเพราะการคิดของแต่ละคนนั้นย่อมแตกต่างกันออกไป

๒. ความรู้ความสามารถ (Intelligence) โดยธรรมชาติสร้างสมองของคนเราเพื่อมาใช้สติปัญญาให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ความรู้ความสามารถนั้นย่อมได้มาจาก

- ๑) เซาว์ปัญญา ทุกคนมีสติปัญญาและความเฉลียวฉลาดแตกต่างกันไปอาจด้วยพันธุกรรม สภาพแวดล้อม การแข่งขัน การฝึกฝนตนเองเป็นผู้ที่สนใจในการศึกษาเล่าเรียน
- ๒) ความแม่นยำในการตัดสินใจ เพราะคนเราต้องตัดสินใจอยู่ตลอดเวลาในการดำรงชีวิต การตัดสินใจที่แม่นยำต้องอาศัยประสบการณ์
- ๓) ระดับความรู้ความสามารถ มนุษย์แต่ละคนมีระดับมันสมองที่ไม่เท่ากัน การศึกษาเล่าเรียนก็ไม่สามารถเท่ากันได้ ทำให้การรับรู้การถ่ายทอดแตกต่างกันออกไป

^{๓๐} กอบแก้ว ดุลจำนงค์, “ภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีมหาวิทยาลัยเอกชน: ศึกษากรณีมหาวิทยาลัย รังสิต”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑), หน้า ๓๕.

๔) ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา สื่อภาษาเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย การพูดถือเป็นเรื่องของการสื่อความหมายให้สามารถเข้าใจกัน ผู้นำที่มีความสามารถในการ พูดและ การเขียนย่อมน่าได้เปรียบกว่า

๓. คุณลักษณะด้านสังคม (Social Skill) โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์ไม่สามารถอยู่คนเดียวในโลกได้ การเข้าสังคมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ สังคมแต่ละระดับมีวิธีที่ต่างกันออกไป ตาม สภาพและสถานการณ์นั้นๆ โดยมีคุณลักษณะด้านสังคม ดังนี้

๑) การรู้จักประนีประนอม ผลประโยชน์เป็นเรื่องที่สำคัญในการทำงานร่วมกับบุคคล อื่น ด้วยเหตุนี้เองสังคมจึงต้องการคนที่จะมาประสานผลประโยชน์หรือคนที่คอยประนีประนอมให้เกิด ความพึงพอใจกับทุกฝ่าย

๒) ความสามารถในการบริหาร งานบริหารเป็นงานที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งแต่ ละคนไม่สามารถใช้ได้ทัดเทียมกัน การศึกษาเล่าเรียนก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งเช่นกัน

๓) ความร่วมมือ ผู้นำต้องมีความสามารถในการชักจูงให้ผู้ร่วมงานตั้งใจทำงานหรือทำ ตามผู้นำด้วยความเต็มใจ

๔) ความเป็นที่นิยมชมชอบ มีความเลื่อมใสศรัทธา

๕) ความเป็นนักการพูด ผู้นำต้องสามารถพูดโน้มน้าวเพื่อแก้ไขสถานการณ์และแก้ไข ปัญหาต่างๆได้ประกอบกัน ไม่ใช่แต่พูดเป็นอย่างดี

๔. คุณลักษณะด้านกายภาพ (Physical Characteristics) เป็นเรื่องที่ดีตัวมาอย่าง เห็นได้ชัด สิ่งเหล่านี้อาจสามารถแก้ไขปรับปรุงด้วยการให้อาณา การออกกำลังกาย การรับประทาน อาหารที่ถูกสุขลักษณะ ซึ่งคุณลักษณะทางด้านกายภาพมีดังนี้

๑) ส่วนสูง การรับประทานอาหารที่ถูกต้องตามโภชนาการการมีส่วนทำให้คนสูงได้ ไม่ใช่พันธุกรรมอย่างเดียว

๒) น้ำหนัก การควบคุมน้ำหนักจะเห็นได้ชัดเจน จากนักมวยเพราะการควบคุมต่างๆ ย่อมเกิดตามที่เราต้องการหรือเป็นตามเป้าหมายระหว่างบุคคลมีนักจิตวิทยาได้ทำการทดสอบเรื่อง น้ำหนักกับการเป็นภาวะผู้นำเหมือนกันแต่ไม่มีความสำคัญ

๓) ความฝึกฝน นับเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการดำรงชีวิต การฝึกฝนให้ใช้ความคิด การใช้สมอง การนั่งสมาธิ การออกกำลังกายล้วนแล้วแต่มีส่วนทำให้จิตใจเยือกเย็น สามารถพัฒนา ตนเองไปสู่ความเป็นผู้นำได้

๔) ความสมบูรณ์ของร่างกาย การรักษาตนให้พ้นจากโรคภัย เช่น การรักษาความ อบอุ่นของร่างกาย การพักผ่อนให้พอเพียง การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

ทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำ^{๓๑)} ในช่วงปี 1940-1950 จำแนกให้เห็นคุณลักษณะภายในของบุคคลหรือคุณลักษณะแต่ละบุคคลมี ๖ ประการดังนี้

๑) คุณลักษณะทางกายภาพ (Physical Characteristics) เป็นคุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น ความสูง น้ำหนัก รูปร่าง

๒) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ (Personality Characteristics) เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกต่อบุคคลอื่น เช่น อารมณ์ดี ไม่เครียด ยิ้มง่ายร่าเริง สดชื่นแจ่มใส หรือเคร่งขรึม น่าเกรงกลัวคุณลักษณะเหล่านี้เป็นลักษณะข่มซึ่งเป็นลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างได้เป็นส่วนหนึ่งของภาวะผู้นำ

๓) คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน (Task-Related Characteristics) เป็นทักษะความสามารถของบุคคลในการให้ความสนใจและใส่ใจต่อทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้องในงาน เช่น การใช้สติปัญญา การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและทักษะด้านเทคนิคการทำงาน

๔) คุณลักษณะด้านสังคม (Social Characteristics) เป็นคุณลักษณะที่ทำให้บุคคลหนึ่งเข้าหาบุคคลอื่นได้ง่าย สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับบุคคลอื่นและสังคมได้ และได้รับการตอบรับด้วยความเต็มใจ

๕) คุณลักษณะด้านเฉลียวฉลาด (Intelligence Characteristics) เป็นคุณลักษณะเด่นส่วนบุคคลที่สามารถสร้างขึ้นได้ในทุกคน

๖) คุณลักษณะภูมิหลังทางสังคม (Background Characteristics) ภูมิหลังของแต่ละบุคคลย่อมมีความโดดเด่นและแตกต่างกันไปซึ่งจะสร้างความน่าเชื่อถือและศรัทธาให้เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นได้ง่าย เช่น ชาตินิตระกูล คุณงามความดีของบรรพบุรุษและรางวัลจากการทำความดี

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่าทฤษฎีผู้นำตามคุณลักษณะ มีความจำเป็นและสำคัญต่อความเป็นผู้นำและได้รับการยอมรับ เชื่อว่าคุณลักษณะดังกล่าวได้มาแต่กำเนิด เช่น คุณลักษณะทางร่างกาย คุณลักษณะด้านสติปัญญาและความสามารถ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านภูมิหลังทางสังคม

๒) ทฤษฎีพฤติกรรมภาวะผู้นำ (Behavioral Theories)

พฤติกรรมของผู้นำเป็นเครื่องชี้ถึงความสามารถความสำเร็จของผู้นำ ในการศึกษาพฤติกรรมของผู้นำต้องใช้ระยะเวลาในการศึกษาและมีระยะเวลาที่แตกต่างกันออกไป พฤติกรรมของผู้นำจึงแบ่งได้เป็น ๓ พฤติกรรม ดังนี้^{๓๒)}

^{๓๑)} อนิวัช แก้วจางค์, **หลักการจัดการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (สงขลา: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๒๖), หน้า ๑๕๘.

พฤติกรรมผู้นำแบบเผด็จการ

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพฤติกรรมของผู้นำเป็นเครื่องชี้ถึงความสำเร็จของความเป็นผู้นำ ซึ่งพฤติกรรมของผู้นำได้แบ่งออกเป็น ๓ พฤติกรรม ดังนี้

๑) พฤติกรรมของผู้นำตามแบบเผด็จการ (Autocratic Style) เป็นผู้นำที่รวมการตัดสินใจไว้ที่ตนเอง เป็นผู้กำหนดเป้าหมายและวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้นและควบคุมเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด การมอบหมายงานมีน้อย พฤติกรรมของผู้นำประเภทนี้เหมาะกับสถานการณ์สงคราม เนื่องจากต้องการความรวดเร็วและแน่นอน

๒) พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย (Democratic Style) เป็นผู้นำที่เข้ามามีส่วนร่วม ผู้นำประเภทนี้จะดึงผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีความเชื่อว่าการเข้ามามีส่วนร่วมจะทำให้เกิดความคิดเห็นที่กว้างขวางขึ้น และทำให้เกิดการยอมรับจากสมาชิกเพิ่มมากขึ้น

๓) พฤติกรรมแบบเสรีนิยม (Laissez- Faire Style) ผู้นำประเภทนี้จะมีลักษณะเหมือนกับผู้ที่คอยให้ข่าวสาร ข้อมูล เมื่อสมาชิกต้องการเท่านั้น วิธีการนี้ผู้ใต้บังคับบัญชามีอิสระอย่างมาก ปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชากำหนดแนวทางการปฏิบัติกันเอง ลักษณะความสัมพันธ์จะมีน้อย การทำงานจะเป็นในลักษณะเกรงใจ ไม่มีกฎเกณฑ์จึงไม่สามารถเป็นหลักยึดได้^{๓๓}

ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ (Contingency Theories)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าความสัมพันธ์ระหว่างแบบของผู้นำและความสำเร็จในสถานการณ์ที่ผู้นำมีความสามารถในการควบคุมอยู่ในระดับต่างๆ ทฤษฎีนี้มีสมมติฐานว่าหน้าที่หลักของผู้นำ คือ การมีพฤติกรรมที่ส่งเสริมการทำงาน หรือสนับสนุนช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาและถ้าลักษณะงานของผู้ใต้บังคับบัญชาคลุมเครือไม่ชัดเจนผู้นำควรจะให้ความกระฉับกระเฉงให้ได้^{๓๔}

สมยศ นาวิการ^{๓๕} กล่าวถึงการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีเชิงสถานการณ์ (Situational Theories) ว่าความเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์ การปฏิบัติงานของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ระหว่างรูปแบบปฏิกริยาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม และสถานการณ์ขององค์กร ซึ่งเป็นการ พิจารณาทั้งปัจจัยภายนอกและภายในองค์กรซึ่งผู้บริหารองค์กรต้องควบคุมและแก้ไข

^{๓๒} กวี วงศ์พัฒ, ภาวะผู้นำ, หน้า ๑๑๙-๑๒๑.

^{๓๓} อ่างแล้ว

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๑-๑๒๓.

^{๓๕} สมยศ นาวิการ, การบริหารและพฤติกรรมองค์กร, (ม.ป.พ.), หน้า ๑๒๔.

จากทฤษฎีทั้ง ๓ ทฤษฎีนี้ ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ทั้ง ๓ ทฤษฎี เป็นแนวทางอย่างหนึ่งของผู้นำในการพัฒนางานพัฒนาคนและพัฒนาคนให้มีความพึงพอใจในหน้าที่การทำงานส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความสามารถในการทำงาน มีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานร่วมกัน ให้มีการดำรงอยู่อย่างมีความสุขในสังคมอย่างมีความเข้าใจ และเกิดความสุขอย่างแท้จริง

๒.๒ หลักการแนวคิดเกี่ยวกับหลักพรหมวิหาร๔

๒.๓.๑ ความหมายของพรหมวิหาร ๔

พรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นออกมาโดยไม่ต้องฝึกฝนนักบริหารต้องมีพรหมวิหารซึ่งจะทำให้ผู้ดำรงธรรมนี้ยอมช่วยเหลือมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย ด้วยความเมตตา กรุณา และยอมรักษารัฐมไว้ด้วยอุเบกขา ดังนั้น เมื่อมีความกรุณาที่จะช่วยเหลือปวงสัตว์ก็ต้องมี อุเบกขาด้วย เพื่อจะมีให้ เสียธรรมที่มาของคำว่าพรหมวิหารนี้มาจากคำว่า “พรหม” ซึ่งแปลว่า ชื่อพระเจ้าผู้สร้างโลกตามศาสนาพราหมณ์ เทพในพรหมโลก และมาจากคำว่า “วิหาร” ซึ่งแปลว่า วัด ที่อยู่ของสงฆ์ที่ประดิษฐานของพระพุทธรูป รวมความแล้ว “พรหมวิหาร” จึงแปลว่า ธรรมของพรหมหรือธรรมของท่านผู้เป็นใหญ่ มี ๔ ประการ ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา^{๓๖}

ประวัติ พื้นผาสุก^{๓๗} ได้กล่าวว่า พรหมวิหาร ๔ คือ ธรรมชั้นพรหมและ ถือว่าเป็นธรรมสำหรับนักปกครอง โดยเฉพาะคนในระดับหัวหน้าหรือระดับบริหาร ด้วยบทบาทหน้าที่และและยอมรับผิดชอบของผู้บริหารทุกองค์ระยอมเป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปว่า ผู้บริหารควรจะต้องเป็นบุคคลที่ควรเคารพและนับถือ สามารถเป็นที่พึ่งของผู้ร่วมงาน โดยเฉพาะผู้ใต้บังคับบัญชา รวมทั้งยังควรเป็นที่นับถือของบุคคลทั่วไป การที่ผู้บริหารจะมีคุณลักษณะเป็นที่เลื่อมใสดังกล่าวเป็นผลจากการสร้างสมคุณความดีให้เป็นที่ประจักษ์ซึ่งบางครั้งเรามักจะเรียกว่า “บารมี” การสร้างบารมีอย่างหนึ่งก็คือการที่ผู้บริหารดำรงตนอยู่ในพรหมวิหาร ๔ ดังนี้

๑. เมตตา คือ ความรัก ความหวังดีหรือความคิดปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นเป็นสุข ผู้บริหารหรือหัวหน้าที่ดีจะต้องให้ความรักและความหวังดีแก่ลูกน้อง ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ทุกคนได้รับความเป็นธรรมและมีความเสมอภาคกัน มีคำเปรียบเปรยที่กล่าวว่า “มีทุกข์ร่วมทุกข์มีสุขร่วมสุข” จะทำ

^{๓๖} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕), หน้า ๕๖๘-๕๖๙.

^{๓๗} ประวัติ พื้นผาสุก, คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร, (เชียงใหม่: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๙).

ให้ ทุกคนรักและสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผู้บริหารจะต้องแสดงความเมตตาต่อทุกคน อย่างเสมอต้นเสมอปลาย

๒. กรุณา คือ ความสงสาร ความคิดปรารถนาจะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ หัวหน้าที่ดีจะต้องมีดี ความสงสารและเห็นใจลูกน้องเมื่อมีปัญหา ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาส่วนตัว หรือปัญหาทั่วไปอื่น ๆ ควรให้ความสนใจ เพียงแต่จะต้องมีวิจาร์ณาว่าเรื่องใดควรจะไปเกี่ยวข้องกับมากน้อยเพียงใด มิใช่หากหากมิใช่เรื่องเกี่ยวกับงานแล้วจะไม่ขอเข้าไปยุ่งเกี่ยว เช่นนั้นถือได้ว่าผู้บริหารขาดความเมตตา กรุณา รวมกัน ผลสุดท้ายองค์กรก็จะมีผลกระทบด้วย ดังนั้นความปรารถนาสูงสุดของผู้บริหารก็คือ ให้ทุกคนในองค์กรทำงานด้วยความสุข มีชีวิตอย่างเป็นสุข และการงานก้าวหน้า องค์กรเจริญเติบโต สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นหากผู้บริหารมีความกรุณาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน

๓. มุทิตา คือ ความเบิกบานพลอยยินดีด้วยเมื่อผู้อื่นได้ ไม่เคยคิดอิจฉาริษยาผู้อื่น โดยเฉพาะลูกน้องของตนเอง เมื่อเขาได้ดีกว่าก็ควรร่วมแสดงความยินดีด้วยอย่างเปิดเผย และเหมือนกันทุก ๆ คน และที่สำคัญจะต้องมีความเสมอต้นเสมอปลาย เช่น กรณีครูผู้ใต้ บังคับบัญชาที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดทำผลงานวิชาการจนสามารถผ่านการประเมิน เข้าสู่ตำแหน่งวิทยฐานะที่สูงขึ้นจากครูชำนาญการพิเศษ เป็นครูเชี่ยวชาญ ในขณะที่ผู้บริหารเองอำนวยการชำนาญการ เรื่องเช่นนี้เป็นสิ่งที่น่าชื่นชมของทุกคนในองค์กรนั้น ไม่เว้นแม้แต่ผู้บังคับบัญชาที่จะต้องแสดงความจริงใจและจริงใจในการแสดงความยินดีจะต้องไม่คิดว่าผู้ใต้บังคับบัญชา มีวิทยฐานะที่สูงกว่าตน ตนคงต้องประครองลำบาก พุดกันไม่รู้เรื่อง แสดงอาการอึดอัด เหล่านี้เป็นต้น ทางที่สมควรจะต้องแสดงความยินดีประกาศเกียรติคุณและ กล่าวชื่นชมในทุกที่ที่เหมาะสม โดยมีความภาคภูมิใจร่วมด้วยเข้ามาแทนความอิจฉาริษยา มั่นใจตนเอง ว่าตนเองมีส่วนสนับสนุนในความสำเร็จที่เกิดขึ้นด้วย เช่นนี้จึงเรียกได้ว่าบริหารที่มีมุทิตาส่ง

๔. อุเบกขา คือ ความมีใจเป็นกลาง วางเฉยไม่ติใจหรือเสียใจเมื่อผู้อื่นเผชิญวิบัติ ผู้บริหารจะต้องไม่ซ้ำเติมผู้อื่นโดยเฉพาะผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อเขาเกิดความผิดพลาดจนเกิดความเสียหาย ต่อตนเอง ต่องาน หรือต่อผู้อื่น ต้องรู้จักสงเสริมให้กำลังใจ ไม่คิดทำลายด้วย การแสดงออก หรือการปฏิบัติตรง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นใคร สังคมไทยได้ชื่อว่าเป็นสังคมชาวพุทธ ที่มีความยึดมั่นในคำสอนที่มุ่งให้กระทำความดี แต่เมื่อเราได้ทำความดีตามที่เข้าใจอย่างเต็มที่ แล้วเกิดความผิดพลาดและเสียหาย คนไทยเราก็มีนิสัยให้อภัย โดยเฉพาะคนที่สำนึกได้ ผู้บริหารก็เช่นกัน การไม่ทำลายผู้คนที่มีการผิดพลาดแต่ในขณะเดียวกันก็ให้กำลังใจทำดีต่อไป จึงถือว่าเป็นผู้มีอุเบกขา พรหมวิหาร ๔ ดังกล่าวจะเห็นว่าเป็นข้อห้ามที่ชัดเจนต่อการปฏิบัติตนของผู้บริหาร โดยเฉพาะผู้บริหารที่อยู่ในวงการราชการ ว่าผู้บริหารที่ดีจะต้อง “ บ้าอำนาจ ฉ้อราษฎร์บัง หลอกหลวงผู้ใต้บังคับบัญชา เอาหน้าแต่ตนเอง

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)^{๓๘} ได้กล่าวว่า คุณธรรมเป็นคุณภาพภาพของจิตใจ
คุณสมบัตินี้เสริมสร้างจิตใจให้ตั้งงามให้เป็นจิตใจที่สูงประณีตและประเสริฐได้แก่

เมตตา คือความรักปรารถนาดีเป็นมิตรอยากให้ผู้อื่นมีความสุข

กรุณา คือความสงสารอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์

มุทิตา คือ ความพลอยยินดี พร้อมทั้งจะส่งเสริมสนับสนุนผู้ที่ประสบความสำเร็จให้มี
ความสุขหรือก้าวหน้าในการทำสิ่งที่ดีงาม

อุเบกขา คือ การวางตัววางใจเป็นกลาง เพื่อรักษารธรรม เมื่อผู้อื่นจะต้องรับผิดชอบ ต่อ
การกระทำของเขาตามเหตุผล

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)^{๓๙} ให้ความหมายพรหมวิหาร ๔ ไว้ว่าบุคคลผู้มี
คุณธรรม ครบถ้วนบริบูรณ์เท่านั้นอันพรหมวิหารธรรมนั้นมี ๔ ประการ คือ

๑. เมตตา ความจริงใจ ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่นไม่มีเล่ห์เหลี่ยม ดูได้จากสี
หน้าที่บ่งบอก คือ ยิ้มแย้มแจ่มใส และดูจากการกระทำที่มุ่งหวังให้ผู้อื่นมีดียิ่งๆขึ้นไป

๒. กรุณา ความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ร่วมโลก ยามเห็นผู้อื่นมีความ
ลำบากก็ทนอยู่ไม่ได้ ต้องแสดงออกมาด้วยการเข้าช่วยเหลือเจือจุนด้วยความเต็มใจเสมอ ในทำนอง
สุขก็สุขด้วยนั่นเอง

๓. มุทิตา ความชื่นชมยินดีในความสำเร็จสมหวังของผู้อื่น ไม่แสดงความอิจฉาริษยาด้วย
การทนดูเห็นคนที่เขาได้ดีกว่าตัวไม่ได้ดูได้จากการไปแสดงไมตรีต่อบุคคลอื่นหรือชื่นชมต่อความสำเร็จ
ของผู้อื่นโดยไม่ต้องบังคับใจ

๔. อุเบกขา ความวางเฉยในเมื่อไม่อาจจะช่วยเหลือเขาได้ไม่ทับถมซ้ำเติมและเมื่อผู้อื่น
ผิดพลาดหรือได้รับความวิบัติไม่แสดงอาการสมน้ำหน้าเมื่อเขาพลาดเป็นต้น

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พรหมวิหาร ๔ หมายถึง คุณธรรมของผู้บริหารหรือนักปกครอง ซึ่ง
ประกอบไปด้วย ความมีเมตตา กรุณา มุทิตา และ อุเบกขา

^{๓๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: กองการ
พิมพ์ฝ่ายประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต, ๒๕๔๐).

^{๓๙} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **พระในบ้าน**, (กรุงเทพมหานคร: คณาจารย์ธรรมการพิมพ์,
๒๕๔๑), หน้า ๘-๙.

๒.๓ หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร๔

การใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารมีผู้ให้แนวคิดไว้ ดังนี้

พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)^{๔๐} กล่าวว่า นักบริหารต้องมีพรหมวิหาร ๔ คือ ธรรมสำหรับผู้ใหญ่ ๔ ประการ คือ

๑. เมตตา คือ ความรักความหวังดีที่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข นักบริหารต้องมีความรักและความหวังดีแก่เพื่อนร่วมงาน ความรักจะเกิดได้ถ้านักบริหารรู้จักมองแง่ดีหรือส่วนที่ดี ของเพื่อนร่วมงาน ถ้าพบส่วนเสียในตัวเขานักบริหารต้องรู้จักมองข้ามและให้อภัย เมื่อพบส่วนดีก็จดจำไว้ เพื่อจะได้ใช้คนให้เหมาะกับลักษณะที่ดีของเขา ดังนั้น เมตตาหรือความรักจึงเกิดจากการมองแง่ดีของคนอื่น

๒. กรุณา คือ ความสงสารเห็นใจ ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์เมื่อเพื่อนร่วมงานประสบเคราะห์กรรม นักบริหารต้องมีความสงสารเห็นใจ และคิดหาหาทางช่วยเหลือให้พ้นทุกข์นั้น ความสงสาร จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อนักบริหาร เปิดใจกว้างรับฟังปัญหาของคนอื่น กรุณาต่างจากเมตตา กรุณาเกิดขึ้นเมื่อมองจุดด้อยของคนอื่น ส่วนเมตตาเกิดขึ้นเมื่อมองจุดดีของเขา

๓. มุทิตา คือ ความรู้สึกพลอยชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีความสุข นักบริหารต้องส่งเสริมให้คนทำงานมีโอกาพัฒนาความรู้ความสามารถจนได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นโดยไม่กลัวว่าลูกน้อง จะขึ้นมาทาบรัศมี เขาไม่กีดกันใครแต่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ทำงานแสดงความสามารถเต็มที่ และพลอยชื่นชมยินดีในความก้าวหน้าของเพื่อนร่วมงาน มุทิตาจะทำลายความริษยาในใจนักบริหาร ถ้านักบริหารมีจิตริษยาลูกน้องเสียแล้ว ลูกน้องจะรับรู้ ความริษยานั้นและจะไม่ทุ่มเททำงานให้

๔. อุเบกขา คือ ความรู้สึกวางเฉยเป็นกลางไม่ลำเอียงเข้าข้างคนใดคนหนึ่งนั่นคือ มีความยุติธรรมในการให้รางวัลและลงโทษ ข้อสำคัญคือนักบริหารต้องรู้เท่าทันคนร่วมงานทุกคนนักบริหารที่ไม่รู้เท่าทันสถานการณ์อาจจะวางเฉยได้เหมือนกัน แต่การวางเฉยเช่นนั้น เรียกว่า “อัญญาอุเบกขา” คือวางเฉยเพราะโง่งซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ดี นักบริหารต้องวางเฉยด้วยปัญญาคือ มีอุเบกขาอย่างไร้รู้เท่าทันคน เมื่อทุกคนทำงานในหน้าที่อย่างขยันขันแข็ง นักบริหารก็มองดูพวกเขาเฉย ๆ ถึงคราวให้บำเหน็จรางวัลก็เฉลี่ยให้แก่ทุกคนอย่างถ้วนหน้า ถ้ามีการทะเลาะเบาะแว้งกันเกิดขึ้น นักบริหารต้องลงไปห้าม และจัดการลงโทษคนผิดตามความเหมาะสม นักบริหารต้อง ไม่นิ่งดู ลูกน้องทะเลาะกันแล้วเอาตัวรอดคนเดียว

^{๔๐} พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑).

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์^{๔๑} ได้กล่าวว่า ธรรมะสำหรับผู้ใหญ่ สำหรับผู้ที่ปกครองคน คือ พรหมวิหาร ๔ ซึ่งได้แก่

เมตตา ครูควรมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตปรารถนาที่จะให้ศิษย์และบุคคลที่ครูเกี่ยวข้องกับ มีความสุข สราญใจ คือทั้งสุขกายและสุขใจ

กรุณา เมื่อศิษย์หรือบุคคลต่างๆ ที่ครูเกี่ยวข้องกับจะเป็นเพื่อนครูด้วยกันหรือผู้ใดก็ตาม ประสบความทุกข์ยากก็รู้สึกสงสาร เห็นอกเห็นใจและพยายามหาทางช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ยากนั้นๆ

มุทิตา ครูที่ดีนั้นเมื่อศิษย์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยประสบความสำเร็จ ครูก็พลอยยินดี เกิดความปิติไปด้วย

อุเบกขา คือ ความวางเฉย ครูที่ดีควรวางตนเป็นกลาง วางเฉย ไม่เอนเอียง ไม่รัก ไม่ลำเอียง' หรือมีอคติต่อนักเรียนคนใดคนหนึ่งเป็นพิเศษ ครูควรมีความปรารถนาดีต่อศิษย์ทุกคนโดยเสมอภาคกัน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์^{๔๒} ได้ให้ความหมายของพรหมวิหาร ๔ ว่าเป็นธรรมประจำใจของพระพรหม อันได้แก่ ธรรม ๔ ประการ คือ เมตตา ความรัก กรุณา ความสงสาร มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี อุเบกขา ความวางเฉย โดยไม่ตีใจเสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ พรหมวิหารธรรมนี้ มีประจำใจผู้ใด ผู้นั้นจะถึงซึ่งความประเสริฐ เป็นที่เคารพกราบไหว้บูชา ของคนทั่วไป ผู้ปกครองหรือผู้บริหารที่มีพรหมวิหารย่อมปรารถนาความเจริญของผู้ใต้บังคับบัญชา มีเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กรุณาและสงสารปรารถนาจะให้ผู้ใต้บังคับบัญชาพ้นทุกข์ ยินดีมีมุทิตาจิต ในความ สุข ความเจริญของผู้ใต้บังคับบัญชา และวางใจให้เป็นกลางเที่ยงตรงแน่วแน่มั่นเป็นอุเบกขา คุณวิเศษของพรหมวิหาร ๔ มีดังนี้

๑. เมตตา คือ ความรักความจริงใจความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่มีเล่ห์ กลมายา ไม่ใช่ความรัก ที่เกี่ยวข้องกับกาม ถ้ารักแบบเกี่ยวข้องกับกามไม่ใช่เมตตา แต่กลับกลายเป็นกามฉันทะหรือกามราคะ คือ ปรารถนาต้องการให้ผู้ อื่นได้มีความสุข มีความสุขความเจริญทั้งในหน้าที่ราชการและส่วนตัว ปรารถนาดีกับผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน ช่วยเหลือและแนะนำทุกคนพบกับความสุขความสำเร็จปกครองบังคับบัญชาด้วยความรักและความหวังดีเสมือนบิดาปกครองบุตร

^{๔๑} ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, **ความรู้คู่คุณธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

^{๔๒} ธีรรัตน์ กิจจารักษ์, **คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร**, (เพชรบุรี: คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๒).

๒. กรุณา คือ ความสงสาร ได้แก่ ความห่วงใยในเมื่อได้เห็นผู้อื่นได้รับทุกข์ยาก หมายความว่าเห็นอกเห็นใจเพื่อนร่วมโลก ยามเห็นผู้อื่นมีความลำบากทุกข์ได้ยาก ก็ทนทนดูอยู่ ไม่ได้ต้องแสดงออกด้วยการคิดช่วยเหลือ หรือลงมือเจือจุนช่วยให้พ้นทุกข์ด้วยความเต็มใจเสมอ ผู้บริหารจะต้องมีความกรุณาสงสารผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อประสบภัยพิบัติ หรือตกทุกข์ได้ยากทุกกรณี ผู้บริหารจะต้องช่วยเหลืออย่างทันที่ว่างที่ไม่นิ่งดูตายหรือเวลาเจ็บไข้ ก็ต้องดูแลรักษาเข้าทำนอง “ยามดีใช้ ยามไข้รักษา” ยามใดที่ผู้ใต้บังคับบัญชาเดือดร้อนขาดเหลือ สิ่งของต้องประสงค์ ผู้บริหารต้องอุปถัมภ์ค้ำจุนเกื้อหนุนเจือจุนด้วยความเต็มใจ

๓. มุทิตา คือ ชื่นชมยินดีแสดงไมตรีจิตกับผู้ใต้บังคับบัญชาที่ประสบความสำเร็จ โดยไม่ต้องบังคับใจ ซึ่งอาจจะแสดงโดยใช้ วัตถุมอบให้เพื่อเป็นประโยชน์ก็ได้ หรืออาจจะเป็นเพียงคำพูดที่สุภาพอ่อนโยน คำพูดที่เป็นประโยชน์ที่ผู้ใต้บังคับบัญชาฟังแล้วชื่นใจสบายใจ เห็นประโยชน์ ในคำพูดนั้น มีกำลังใจที่จะสร้างคุณงามความดีให้ยิ่งขึ้นไป

๔. อุเบกขา คือ ความวางเฉย ได้แก่ วางเฉยในเมื่อไม่อาจจะช่วยเหลือเขาได้ เมื่อได้เห็น หรือทราบว่าผู้อื่นถึงความวิบัติก็ไม่ทับถมซ้ำเติม ไม่แสดงอาการสมน้ำหน้า วางใจ เป็นกลาง อุเบกขา ธรรมจึงจำเป็นสำหรับผู้บริหาร เพราะผู้ใต้บังคับบัญชามีจำนวนมากมาก บางเรื่อง บางกรณี ผู้บริหารก็ไม่สามารถจะช่วยเหลือเขาได้ทั้งหมด เมื่อช่วยไม่ได้ก็ต้องตั้งตัวเป็นกลางวางเฉย ไม่เยาะเย้ย ถากถางหรือซ้ำเติมการวางเฉยนี้มีได้หมายถึงความเฉย อันเป็นการแสดงออก ถึงคนใจจิตใจดำ ใครจะดี จะชั่วอย่างไรก็ไม่สนใจไม่ได้ ผู้บริหารจะต้องคอยแนะนำชี้ทาง วิธีการ ประพฤติปฏิบัติ ที่ถูกที่ควร ให้ผู้ใต้ บังคับบัญชาให้ประพฤติปฏิบัติชอบ คอยบังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ แบบแผนของทางราชการ คอยเป็นพี่เลี้ยงประคับประคองให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติให้ถูกต้อง ตามธรรมทำนองคลองธรรม หากช่วยเหลือจนสุดความสามารถแล้วก็ยังไม่สามารถจะช่วยเหลือได้ จึงพิจารณาว่า “สัตว์ทั้งหลายล้วนมีกรรมเป็นของตน” การรับกรรมนั้นเปรียบได้กับการหว่านพืชเช่นใดไว้ ย่อมรับผลเช่นนั้น

พระมหาบุญมี มาลาวิชโร^{๔๓} ได้กล่าวถึง พรหมวิหารอันประกอบด้วยองค์ ๔ ไว้ว่า

๑. เมตตา ความปรารถนาให้เขามีความสุข ผู้บริหารจะต้องมีความหวังดีต่อผู้อื่น อยากให้ผู้อื่นได้รับความสุข สิ่งนี้จะเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่จะผลักดันให้ผู้ บริหารได้สร้างคุณงามความดีต่างๆ ต่อ ผู้อื่น ความเมตตาจึงเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งของความดีงามทั้งหลาย

๒. กรุณา ความสงสารคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ ผู้บริหารจะต้องหาทางคิดช่วยเหลือคนอื่นที่กำลังตกอยู่ในความทุกข์ยากลำบากให้พ้นจากความทุกข์ ไม่นิ่งเฉยดูตาย ต้องมีจิตใจที่อยากจะ

^{๔๓} พระมหาบุญมี มาลาวิชโร, พุทธบริหาร, (ม.ป.พ.), หน้า ๗๒-๗๓.

ช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ให้ผ่านพ้นไปได้ หากผู้บริหารเมินเฉย ไม่ใส่ใจโยตีความรู้สึกที่ไม่ดีจะเกิด ขึ้นกับผู้ใต้บังคับบัญชา

๓. มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี ผู้บริหารเมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีความสุข ก็ต้องมี ความแ่มชื่นเบิกบานใจด้วยเห็นผู้ใต้บังคับบัญชาประสบความสำเร็จเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก็ต้อง ยินดี บันเทิงใจไปกับเขา พร้อมทั้งจะส่งเสริมสนับสนุน ไม่กีดกันริษยา

๔. อุเบกขา ความวางใจเป็นกลางไม่เอนเอียงด้วยชอบหรือช้ง ผู้บริหารต้องรู้จักวางใจ เฉย ได้ในเรื่องที่ควรเฉย ในเรื่องที่ควรปล่อยวาง ไม่ยินดียินร้าย หากเรื่องนั้นผู้บริหารใช้ปัญญา พิจารณาแล้วว่า เป็นผลอันเกิดขึ้น อันสมควรแก่เหตุ และรู้ว่าพึงปฏิบัติไปตามธรรม หรือตามสมควร แก่เหตุนั้น

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักพรหมวิหาร ๔ อันได้แก่ ความมีเมตตา ความมีกรุณา ความมีมุทิตา และความมีอุเบกขานั้น เป็นหลักธรรมประจำใจสำหรับผู้บริหาร เป็นคุณธรรมอันประเสริฐ ที่ผู้บริหาร พึงมีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อองค์การที่จะขับเคลื่อนองค์การไป ข้างหน้าให้เกิดทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นที่พึงพอใจของผู้ถือหุ้น บอร์ดบริหาร เพื่อน ร่วมงาน และผู้รับบริการนั้น การบริหารในลักษณะเผด็จการไม่สามารถทำให้เกิดประสิทธิผลได้ ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อเกิดประโยชน์ต่อการบริหารสูงสุด

๒.๔ ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

การศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา^{๔๔}เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่ง ของการศึกษา คณะสงฆ์เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ ซึ่งมีมูลเหตุสืบ เนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษาและบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัด กล่าวคือ ภายหลังจากที่การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และสภา การศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเปิดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๒ และ พ.ศ. ๒๔๘๙ ตามลำดับ ได้ เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทางมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย จึงได้จัดแผนกมัธยมขึ้นมาเรียกว่า โรงเรียน บาลีมัธยมศึกษากำหนดให้การเรียนบาลี นักธรรม และความรู้ชั้นมัธยม โดยรับผู้ที่สำเร็จชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๔ ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลีมัศึกษานี้ได้แพร่ขยายออกไปยังต่างจังหวัดหลาย แห่ง มีพระภิกษุ และสามเณรเรียนกันมาก ทางคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษาจึงได้กำหนดให้เรียก โรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่า โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัด โดยมติคณะสังฆมนตรีและ

^{๔๔} พระราชวรมนูณี (ประยูร ปรยุตโต), การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๓๕๕.

กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวงให้โรงเรียนบาลีวิสามันต์ศึกษาสำนักเรียนวัดนี้เปิดทำการสอบสมทบในชั้นตัวประโยค คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นมา และเมื่อสอบได้แล้วจะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุและสามเณรนิยมเรียนกันมากโรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่างๆอย่างกว้างขวาง จนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษารวมและบาลีจะเสื่อมลง เพราะพระภิกษุและสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากไป เป็นเหตุให้ต้องละทิ้งการศึกษารวมและบาลีเสียแต่ทางการคณะสงฆ์ก็ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นของการศึกษาวิชาในทางโลกอยู่

ดังนั้นแม่กองบาลีสนามหลวง พระธรรมปัญญาบดี (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ฟั้น ชุตินฺธโร มหาเถระ) จึงได้ตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นใหม่มีวิชา บาลีวิชาธรรมและวิชาทางโลก เรียกว่าบาลีศึกษาสามัญศึกษา และปริทัศน์ศึกษาได้ประกาศเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบของคณะสังฆมนตรีว่าด้วยการศึกษาของโรงเรียนบาลีวิสามันต์ศึกษาสำนักเรียนวัดเสียดและกำหนดให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นใหม่ แต่การณปรากฏต่อมาว่า การตั้งสำนักเรียนตามแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีใหม่นี้มีน้อย นักเรียนก็นิยมเรียนกันน้อยเพราะพระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่ยังพอใจที่จะเรียน โดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ดังนั้น นักเรียนในโรงเรียนดังกล่าวจึงได้พากันเข้าชื่อกันเป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ของวัดซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการบ้างสมัครสอบเทียบบ้าง เข้าเป็นนักเรียนผู้ใหญ่บ้าง ทำให้การศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงนี้ระยะนั้นเกิดความสับสนมาก^{๔๕} ในขณะที่เดียวกันได้มีผู้แทนราษฎร์ได้ยื่นเรื่องราวขอให้กระทรวงศึกษาธิการเปิดการสอบสมทบในชั้นตัวประโยคให้แก่พระภิกษุสามเณร แต่กรมการศาสนาร่วมกับกรมต่างๆที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาลงความเห็นร่วมกันว่าควรจะต้องตั้งโรงเรียนขึ้นประเภทหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร โดยให้เรียนทั้งวิชาธรรม และวิชาสามัญศึกษา ควบคู่กันไปโดยไม่มี การสอบสมทบ แต่ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบเอง และโดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) “การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรมก็จำเป็นต้องอนุวัตไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมี หลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ได้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป” ในที่สุด กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ ๒๐

^{๔๕} กรมการศาสนา, เอกสารสำหรับใช้ประกอบการพิจารณา เรื่องการศึกษาของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๒๑), หน้า ๗๙.

กรกฎาคม ๒๕๑๔ และระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๕ (ปัจจุบันใช้ระเบียบ สำนักรงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าว เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร และฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรจะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ดำรง อยู่ในสมณะธรรม สมควรแก่ภาวะ สามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และ ถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ ลาสิกขาบทไปแล้ว สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้าราชการสร้างประโยชน์ให้ ก้าวหน้าให้แก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน ในระยะ เริ่มแรกมีเจ้าอาวาส ๕๑ แห่ง รายงานเสนอจัดตั้งต่อกรมการศาสนา^{๔๖}

เดิมนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกรมการศาสนา กระทรวง ศึกษาธิการปัจจุบัน สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และจัดการศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ และศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรม (บาลี, ธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติ) ภายใต้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบัน พระพุทธศาสนา พ.ศ.๒๕๔๘ ลงนามโดย นายอดิศักดิ์ โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘

๒.๔.๑ หลักสูตร

ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมี ๘ กลุ่มสาระได้แก่ ภาษาไทย, คณิตศาสตร์, วิทยาศาสตร์, สังคมศาสตร์, ศาสนาและวัฒนธรรม, สุขศึกษาและพลศึกษา, ศิลปะ, การงานพื้นฐานอาชีพ และเทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศ และมีวิชาพระปริยัติธรรม ประกอบด้วยวิชาภาษาบาลีและวิชาธรรมวินัย เป็นวิชาเฉพาะในส่วนของวิชาสามัญใดที่ขัดแย้งต่อ พระธรรมวินัยหรือไม่เหมาะสมต่อสมณะได้มีการปรับปรุงแก้ไขและทำความเข้าใจกับกระทรวง ศึกษาธิการ

๒.๔.๒ กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดำเนินการตามกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบดังนี้

^{๔๖} วิชัย ธรรมเจริญ, ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ครูสภา ลาดพร้าว, ๒๕๔๑), หน้า ๓๔.

๑. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไข (เพิ่มเติม) พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๒ กำหนดว่า นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กรชุมชน องค์กรมหาชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศาสนา สถานประกอบการและ สถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เป็นไปตามกฎกระทรวง มาตรา ๑๔ บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศาสนา สถานประกอบการและ สถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีสิทธิได้รับสิทธิ ประโยชน์ตามควรแก่กรณี ดังต่อไปนี้

๒. การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ใน ความดูแลรับผิดชอบ

๓. เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายที่กำหนด

๔. การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

๕. กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาโดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๔๘

๖. ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ ในปีการศึกษา ๒๕๕๒ นี้ มีกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั่วประเทศ จำนวน ๑๔ กลุ่ม โดยแยกได้ ดังนี้

๑. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑ ประกอบด้วย จังหวัด กรุงเทพมหานคร, นครปฐม, ปทุมธานี มีโรงเรียนจำนวน ๑๕ โรงเรียน

๒. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๒ ประกอบด้วย จังหวัด กระบี่, ชุมพร, ตรัง, นครศรีธรรมราช, ปัตตานี, ยะลา, ระนอง, สงขลา, สตูล, สุราษฎร์ธานี มีโรงเรียนจำนวน ๒๒ โรงเรียน

๓. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๓ ประกอบด้วย จังหวัด กาญจนบุรี, ชัยนาท, ประจวบคีรีขันธ์, พระนครศรีอยุธยา, เพชรบุรี, ราชบุรี, ลพบุรี, สระบุรี, สิงห์บุรี, สุพรรณบุรี, อ่างทอง, อุทัยธานี มีโรงเรียนจำนวน ๒๓ โรงเรียน

๔. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๔ ประกอบด้วย จังหวัด กาแพงเพชร, ตาก, นครสวรรค์, พิจิตร, พิษณุโลก, เพชรบูรณ์, สุโขทัย, อุตรดิตถ์ มีโรงเรียนจำนวน ๒๕ โรงเรียน

๕. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๕ ประกอบด้วย จังหวัด เชียงใหม่, แม่ฮ่องสอน, ลำพูน มีโรงเรียนจำนวน ๔๐ โรงเรียน

๖. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๖ ประกอบด้วย จังหวัด เชียงราย, น่าน, พะเยา, แพร่, ลำปาง มีโรงเรียนจำนวน ๕๕ โรงเรียน

๗. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๗ ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น, เลย,หนองบัวลำภู มีโรงเรียนจำนวน ๔๔ โรงเรียน

๘. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๘ ประกอบด้วย จังหวัดสกลนคร, หนองคาย, อุดรธานี มีโรงเรียนจำนวน ๓๘ โรงเรียน

๙. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ ประกอบด้วย จังหวัดมุกดาหาร, ยโสธร, อุบลราชธานี, อำนาจเจริญ มีโรงเรียนจำนวน ๓๔ โรงเรียน

๑๐. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๐ ประกอบด้วย จังหวัดกาฬสินธุ์, นครพนม, มหาสารคาม, ร้อยเอ็ด มีโรงเรียนจำนวน ๔๑ โรงเรียน

๑๑. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๑ ประกอบด้วย จังหวัดชัยภูมิ, นครราชสีมา บุรีรัมย์, ศรีสะเกษ, สุรินทร์ มีโรงเรียนจำนวน ๔๓ โรงเรียน

๑๒. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๒ ประกอบด้วย จังหวัดฉะเชิงเทรา, ชลบุรี, นครนายก, ตราด, ปราจีนบุรี, ระยอง, สระแก้ว มีโรงเรียนจำนวน ๑๒ โรงเรียน

๑๓. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๓ (เงินนิกาย) ประกอบด้วย จังหวัด กรุงเทพมหานคร, ชลบุรี, เชียงราย มีโรงเรียนจำนวน ๓ โรงเรียน

๑๔. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๔ (อนันนิกาย) ประกอบด้วย จังหวัด กรุงเทพมหานคร, สงขลา, อุดรธานี มีโรงเรียนจำนวน ๓ โรงเรียน

โรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน ๔๒๐ โรงเรียน

โรงเรียนขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียนต่ำกว่า ๑๒๐ รูป) จำนวน ๒๔๒ โรงเรียน

โรงเรียนขนาดกลาง (จำนวนนักเรียนตั้งแต่ ๑๒๑ - ๓๐๐ รูป) จำนวน ๑๕๕ โรงเรียน

โรงเรียนขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียนตั้งแต่ ๓๐๑ รูปขึ้นไป) จำนวน ๒๓ โรงเรียน

บุคลากร จำนวน ๕,๖๐๘ รูป/คน ได้แก่ครูประจำ จำนวน ๒,๗๕๓ รูป/คน, พระภิกษุ จำนวน ๙๘๕ รูป, คฤหัสถ์ จำนวน ๑,๗๖๘ คน (ชาย จำนวน ๑,๐๗๒ คน หญิงจำนวน ๖๙๖ คน) ครูพิเศษ จำนวน ๑,๘๖๐ รูป/คน คือ พระภิกษุ จำนวน ๖๗๒ รูป, คฤหัสถ์ จำนวน ๑,๑๘๘ คน (ชาย จำนวน ๗๑๐ คน หญิง จำนวน ๔๗๘ คน) เจ้าหน้าที่ จำนวน ๙๙๕ รูป/คน

ห้องเรียน จำนวน ๒,๓๙๓ ห้อง

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๑,๕๑๔ ห้อง

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๘๗๙ ห้อง

นักเรียน จำนวน ๕๓,๐๓๐ รูป

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๓๙,๕๖๑ รูปคือ

มัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๑๔,๓๐๐ รูป

มัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๑๔,๒๔๙ รูป

มัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๑๑,๐๑๒ รูป

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๑๓,๔๖๙ รูป คือ มัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๕,๗๖๖ รูป, มัธยมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๔,๕๕๔ รูป, มัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๓,๑๔๙ รูป

การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษาปัจจุบันยังไม่มีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียน อีกทั้งการสร้างพันธสัญญาการดำเนินงาน และการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันยังไม่ได้มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นทางการ มีแต่เพียงการดำเนินงานตามกรอบแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในขณะที่เดียวกันกลุ่มโรงเรียนไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่เด่นชัดพอที่จะเป็นแนวทางการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่นั้นๆ แก่โรงเรียนในสังกัดให้สามารถสร้างศาสนทายาทและดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบ การมีแผนยุทธศาสตร์และผู้บริหารที่ดี จำเป็นต่อโรงเรียนในสังกัด เพื่อการปฏิรูประบบการบริหารจัดการ การจัดการศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับสภาพการณ์ของท้องถิ่น ปัจจุบันสังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ และศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรม (บาลี,ธรรมวินัยและ ศาสนปฏิบัติ) ภายใต้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๔๘ สภาพการณ์ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประเด็นที่ต้องพัฒนาหลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษา ในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริงประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษา ที่ยังไม่มีทิศทางการพัฒนา และขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียนและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นอกจากนั้นยังพบว่า การสร้างพันธสัญญาการดำเนินงาน และการจัดการศึกษาเพื่อสร้างศาสนทายาทไปในทิศทางเดียวกันยังไม่ได้เป็นรูปธรรม จะมีเพียงการดำเนินงานตามกรอบแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นสำคัญ อีกทั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่เด่นชัดพอที่จะเป็นแนวทางของการจัดการศึกษา

ในบริบทพื้นที่นั้นๆ เพื่อสร้างศาสนทายาท และดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนในพื้นที่
อย่างมีประสิทธิภาพ^{๔๗}

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ว่าด้วย
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุง ระเบียบ
กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.
๒๕๓๔ กระทรวงศึกษาธิการจึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๕”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก
สามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๔ บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วใน
ระเบียบนี้หรือ ซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้ “โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา” หมายถึง โรงเรียนที่
วัดจัดตั้งขึ้นในที่วัด หรือที่ธรณีสงฆ์หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้การศึกษาแก่
พระภิกษุสามเณร ตาม หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก
สามัญศึกษา “ผู้รับใบอนุญาต” หมายถึง วัดที่ขอจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
“วัด” หมายถึง วัดในพระพุทธศาสนา

“ผู้จัดการ” หมายถึง เจ้าอาวาสวัดที่ได้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา หรือพระภิกษุที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษร

“ครูใหญ่” หมายถึง พระภิกษุทำหน้าที่หัวหน้าสถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่ถึง ๒๐๐
รูป

“อาจารย์ใหญ่” หมายถึง พระภิกษุทำหน้าที่หัวหน้าสถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่
๒๐๐ รูป แต่ไม่ถึง ๕๐๐ รูป

^{๔๗} กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, การประเมินผลโรงเรียนพระปริยัติ
ธรรม แผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๕), หน้า ๒๐.

“ผู้อำนวยการ” หมายถึง พระภิกษุทำหน้าที่หัวหน้าสถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ ๕๐๐ รูป ขึ้นไป

“ครู, อาจารย์” หมายถึง ผู้ทำหน้าที่สอนประจำอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก สามัญศึกษา

“นักเรียน” หมายถึง พระภิกษุหรือสามเณรที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

“เจ้าหน้าที่” หมายถึง บุคคลซึ่งปฏิบัติทำหน้าที่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก สามัญศึกษา

“กลุ่มโรงเรียน” หมายถึง กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ข้อ ๕ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะจัดตั้งได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจาก กระทรวงศึกษาธิการ และด้วยความเห็นชอบของประธานสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ให้ปฏิบัติ ดังนี้

๕.๑) วัดที่อยู่ในส่วนกลางและมีการศึกษาพระปริยัติธรรม เสนอรายงานขอจัดตั้งตาม แบบที่กรมการศาสนากำหนดไปยังกรมการศาสนา สำหรับวัดที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาคต้องได้รับความ เห็นชอบจากเจ้าคณะจังหวัดด้วย และเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาเสนอกรมการศาสนา

๕.๒) ให้กรมการศาสนาพิจารณาเสนอความเห็นชอบจากประธานสภาการศึกษาของ สงฆ์ เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วเสนอกระทรวงศึกษาธิการพิจารณาอนุญาตต่อไป

๕.๓) เมื่อได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ ให้กรมการศาสนาเป็นผู้ออกใบอนุญาต การเปิดสอนระดับการศึกษาเพิ่มเติม ต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ

๖ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ก่อนที่จะขออนุญาตจัดตั้งได้

๖.๑) มีจำนวนห้องเรียนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน

๖.๒) มีพระภิกษุหรือสามเณรที่พร้อมจะเข้าเรียน ไม่ต่ำกว่า ๒๐ รูป

๖.๓) ครูที่สอนวิชาสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต้องมีจำนวนเป็นอัตรา ๓.๒ ของ จำนวนห้องเรียน สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต้องมีจำนวนเป็นอัตรา ๒.๑ ของจำนวน ห้องเรียน

ข้อ ๗ คุณสมบัติของผู้จัดการ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ครู นักเรียนและ เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีดังนี้

๗.๑) ผู้จัดการมีพรรษาพ้น ๕ อายุไม่เกิน ๖๕ ปี

๗.๒) ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ เป็นเปรียญ หรือพุทธศาสตร์บัณฑิตหรือ ศาสน ศาสตร์บัณฑิต มีพรรษาพ้น ๕ อายุไม่เกิน ๖๕ ปี

๗.๓) ครู จะเป็นพระภิกษุ สามเณร หรือคฤหัสถ์ก็ได้ สำหรับคฤหัสถ์ต้องเป็นเพศชาย อายุ ไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปีบริบูรณ์ ครูสอนวิชาพระปริยัติธรรม หมวดภาษาบาลี สำหรับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นจะต้องมี วุฒิเปรียญตรีขึ้นไปและชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะต้องมีวุฒิเปรียญโทขึ้นไป ครู สอนวิชาพระปริยัติธรรม หมวดพระธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นจะต้องมีวุฒิ เปรียญตรีขึ้นไปและชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะต้องมีวุฒิเปรียญโทขึ้นไป ครูสอนวิชาสามัญศึกษา สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจะต้องมีวุฒิไม่ต่ำกว่า อนุปริญญาหรือเทียบเท่าขึ้นไปและชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายจะต้องมีวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือ เทียบเท่าขึ้นไป

๗.๔) นักเรียน ต้องเป็นภิกษุหรือสามเณร สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นต้องจบชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๖ หรือเทียบเท่าและต้องได้รับใบอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าอาวาสวัดที่ พำนักหรือพระภิกษุที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสวัดดังกล่าว

๗.๕) เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน อนุโลมตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช ๒๕๓๕

ข้อ ๘ ให้มีกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภายในระยะเวลา ๘๐ วัน นับตั้งแต่วันที่ประกาศใช้ระเบียบนี้

ข้อ ๙ ให้มีคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาประกอบด้วย อธิบดีกรมการศาสนาเป็นประธาน ผู้แทนกรมสามัญศึกษา ผู้แทนกรมวิชาการ ผู้แทนสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ผู้แทนกลุ่ม โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวนไม่เกิน ๔ ท่าน เป็นกรรมการ และผู้อำนวยการ กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา เป็นกรรมการและเลขานุการ กรรมการที่เป็นผู้แทนกลุ่มโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นกรรมการได้คราวละไม่เกิน ๒ ปี และเป็นกรรมการได้ไม่เกิน ๒ วาระ ติดต่อกัน

๑๐ คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑๐.๑) กำหนดหลักเกณฑ์การจัดสรรเงินอุดหนุน

๑๐.๒) กำหนดนโยบายและแผนเพื่อพัฒนาโรงเรียน

๑๐.๓) พิจารณาวินิจฉัยคำร้องทุกข์ของผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ครู และเจ้าหน้าที่

๑๐.๔) ควบคุมดูแลการจัดการศึกษาให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นหลักและป้องกัน มิให้มีการเปลี่ยนแปลงพระธรรมวินัยให้ผิดไปจากพระบาลีในพระไตรปิฎก

๑๐.๕) ให้คำแนะนำส่งเสริมการจัดการศึกษา

๑๐.๖) ตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตลอดจนหลักฐาน เอกสารต่าง ๆ ทุกประเภทถ้าปรากฏมีความบกพร่องให้พิจารณาเสนอกรมการศาสนา เพื่อขอความเห็นชอบจากประธานสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ เมื่อได้รับความเห็นชอบ แล้วกรมการศาสนามีอำนาจสั่งปิดโรงเรียนได้

๑๐.๗) วินิจฉัย ชี้ขาด ปัญหาขัดข้องในการปฏิบัติตามระเบียบนี้

๑๐.๘) แต่งตั้งคณะกรรมการให้ปฏิบัติหน้าที่ตามคณะกรรมการศึกษาโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มอบหมาย

ข้อ ๑๑ โรงเรียนต้องจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การเปิดปิดภาคเรียนให้เป็นไปตามกำหนดวันปิดภาคเรียนของการศึกษาของคณะสงฆ์

ข้อ ๑๒ การรวบรวมข้อมูลและสถิติทางการศึกษาประจำปีของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เสนอตามแบบที่กรมการศาสนากำหนดและจัดส่งไปยังกรมการศาสนาภายในเดือนมิถุนายน ทั้งนี้ในส่วนกลางให้สถานศึกษาเป็นผู้จัดส่ง สำหรับส่วนภูมิภาคให้ศึกษาธิการจังหวัดเป็นผู้จัดส่ง

ข้อ ๑๓ การแต่งตั้งผู้จัดการ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ครู และเจ้าหน้าที่ ในส่วนกลาง ให้ผู้รับใบอนุญาตพิจารณาเสนอกรมการศาสนาแต่งตั้งเฉพาะผู้จัดการใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการและครู ส่วนเจ้าหน้าที่ให้ผู้จัดการแต่งตั้งโดยให้ความเห็นของกรมการศาสนาในส่วนภูมิภาค ให้ผู้รับใบอนุญาตพิจารณาเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง แล้วรายงาน ให้กรมการศาสนาทราบ

ข้อ ๑๔ การให้การอุดหนุนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรมการศาสนา จะให้เงินอุดหนุนตามกำลังงบประมาณ และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากำหนด

ข้อ ๑๕ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีเจ้าอาวาสหรือสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ เป็นผู้รับใบอนุญาตที่ดำเนินการอยู่ก่อนระเบียบนี้ประกาศใช้ ให้ถือว่าเป็นของวัด ที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่ตามระเบียบนี้ ส่วนผู้จัดการให้วัดพิจารณาดำเนินการแต่งตั้งถอดถอนผู้จัดการโดยไม่นำความในข้อ ๗ ของระเบียบนี้มาบังคับใช้

ข้อ ๑๖ ในกรณีที่ผู้ได้รับใบอนุญาตไม่ประสงค์จะดำเนินการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาต่อไป ในส่วนกลางให้เสนอกรมการศาสนาโดยตรง ในส่วนภูมิภาคให้เสนอผ่านผู้ว่าราชการจังหวัดถึงกรมการศาสนา เพื่อขอความเห็นชอบต่อประธานสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้ว กรมการศาสนาอนุญาตให้หยุดดำเนินการได้

ข้อ ๑๗ ส่วนราชการใดที่มีพระภิกษุสามเณรเรียนอยู่ในสังกัดก่อนแล้วให้ใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ใช้กับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และหรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและให้เป็นไปตามระเบียบ กฎข้อบังคับและวิธีการที่ส่วนราชการนั้นกำหนด

ข้อ ๑๘ ให้อธิบดีกรมการศาสนารักษาราชการให้เป็นไปตามระเบียบนี้ เดิมนี้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการปัจจุบัน สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและจัดการศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ และศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรม (บาลี, ธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติ) ภายใต้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย สถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ.๒๕๔๘ ลงนามโดย นายอดิศักดิ์ โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘

๒.๔.๓ การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม

โรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้น เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุ สามเณร ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นผู้ขาดโอกาสในการศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชน ได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ ความชำนาญตามศักยภาพของแต่ละคน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนนั้นจะเป็นรูปแบบของการศึกษาควบคู่กันระหว่างแผนกโลกคือ วิชาสายสามัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ และการจัดการเรียนการสอนแผนกธรรมและแผนกบาลีโดยการกำกับดูแลของแม่กองธรรมและแม่กองบาลีการศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตาม ความประสงค์ของคณะสงฆ์ ในระยะเริ่มแรกมีเจ้าอาวาสวัด จำนวน ๕๑ แห่ง รายงานเสนอขอจัดตั้ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมต่อกรมการศาสนา ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ มีการตั้งโรงเรียนทั่วประเทศเป็น ๓๙๙โรงเรียนแบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน ๒๑๖ โรงเรียน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยมีแนวปฏิบัติในการขอจัดตั้งตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๖ ดังนี้

๑. วัดใดที่มีความประสงค์จะจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม ให้เสนอรายงานการขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนตามแบบที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด (แบบ ปส.๑, แบบ ปส.๕, แบบปส.๗, แบบ ปส.๙ และแบบ ปส.๑๑) พร้อมคำบรรยายประเภทสถานที่และแผนผังแสดงห้องเรียน แบบตรวจสอบความพร้อม โดยเสนอผ่านเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด จนถึงผู้ว่าราชการจังหวัด

๒. เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาเห็นสมควรให้การสนับสนุนแล้วให้จังหวัดส่งเรื่อง ที่วัดเสนอไปยังสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ระหว่างเดือนพฤษภาคม-เดือนตุลาคม

๓. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จะรวบรวมข้อมูลเอกสารเพื่อนำเข้าคณะกรรมการกลั่นกรองการขออนุญาตจัดตั้งและขยายชั้นเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เมื่อคณะกรรมการเห็นควรแล้วจะนำกราบทูลประธานสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ (สมเด็จพระสังฆราช) เพื่อทรงให้ความเห็นชอบ แล้วนำเสนอผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเพื่อพิจารณาอนุญาต

๔. เมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนแล้ว จะออกใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนและมีหนังสือแจ้งพร้อมทั้งใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนพร้อมทั้งสำเนาใบอนุญาตให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและแจ้งประธานกลุ่มโรงเรียนนั้น ๆ ทราบ

๕. เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับแจ้งการอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแล้ว ให้ดำเนินการแต่งตั้งผู้จัดการ ครูใหญ่/ผู้ช่วยครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ/ผู้ช่วยผู้อำนวยการแล้วแต่กรณี ครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามแบบที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด

๖. เมื่อจังหวัดได้ดำเนินการแต่งตั้งผู้จัดการ ครูใหญ่/ผู้ช่วยครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่/ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ/ผู้ช่วยผู้อำนวยการแล้วแต่กรณี ครูและบุคลากรทางการศึกษาแล้ว ให้จังหวัดส่งใบแต่งตั้งฉบับจริงให้แก่โรงเรียน และแจ้งให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทราบ พร้อมทั้งส่งสำเนาใบแต่งตั้งด้วย การศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดอยู่ในปัจจุบัน ก็สืบเนื่องมาจาก วิทยาการทางการศึกษาในอดีตการศึกษาของคณะสงฆ์ในส่วนที่เรียกว่า ฝ่ายปริยัตินั้น ได้แยกออกเป็นการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรม บาลีและการศึกษาพระปริยัติธรรม ดังนี้

๑. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรม แบ่งออกเป็น ๓ ชั้นคือ ชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก สำหรับพระภิกษุสามเณรและธรรมศึกษาตรี ธรรมศึกษาโท ธรรมศึกษาเอก สำหรับฆราวาส

๒. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี การศึกษาแผนกนี้ แบ่งออกเป็น ๘ ชั้น คือ เปรียญประโยค ๑-๒ เปรียญ ประโยค ๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙

๓. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ปัจจุบันการจัดตั้งและการดำเนินการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ต้องดำเนินการให้เป็นไป ตามระเบียบ คำสั่ง แนวปฏิบัติที่กำหนดไว้

๑. การตั้งโรงเรียนต้องดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียน พระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๓๕

๑.๑ หลักสูตรและประเมินผล

๑.๑.๑ ใช้หลักสูตรพระปริยัติธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช ๒๕๓๔ ตามคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการที่ วก ๓๐๗/๒๕๓๔ สั่ง ณ วันที่ ๑๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๕

๑.๑.๒ ประเมินผลการเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการ ประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช ๒๕๓๔

๑.๒ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๑.๒.๑ ใช้หลักสูตรพระปริยัติธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช ๒๕๓๔ ตามคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการที่ วก ๓๐๘/๒๕๓๔ สั่ง ณ วันที่ ๑๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๕

๑.๒.๒ ประเมินผลการเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการ ประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช ๒๕๓๔ สรุป ได้ว่าการศึกษายุคใหม่ที่คณะสงฆ์จัดขึ้น โดยอาศัยสถานที่บริเวณวัดเป็นที่เรียนนั้น เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้โอกาสกับผู้ที่เข้ามาศึกษาในทุก ๆ ด้าน โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่อยู่ใน ความรับผิดชอบของกรมศาสนา ก็เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรผู้ด้อยโอกาส โรงเรียนพระปริยัติธรรม ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมศาสนา นั้นได้รับการสนับสนุนจาก กระทรวงศึกษาธิการน้อย แต่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการอุปถัมภ์จากแรงศรัทธาของประชาชนทั่วไป ในด้านการบริหารและการจัดการก็เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์โดยตรง คือพระเป็นผู้บริหารเอง ด้วยการ ดำรงตำแหน่งผู้จัดการ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการ

๒.๔.๔ การบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม

การดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นเรื่องของวัดเองสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ภายใต้การกำกับดูแลของสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ทำหน้าที่เพียงอนุมัติการจัดตั้งและให้การส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเหล่านี้ได้เป็นโรงเรียน เป็นของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติโดยตรงเหมือนกับโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แต่มีลักษณะคล้ายกับโรงเรียนเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมคือมหาเถรสมาคม สภาการศึกษาคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และมีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านวิชาการ คือสำนักงานเขตเขตพื้นที่การศึกษาโดยมีโครงสร้างการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรม

๒.๔.๕ โครงสร้างการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรม

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานศาสนา รับผิดชอบทำนุบำรุง ส่งเสริมและเผยแผ่ศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ

และให้อุปถัมภ์ศาสนาอื่นที่ประชาชนภายในประเทศนับถือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติธรรม ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่เป็นที่ตั้งขอสำนักงานสภาพ การศึกษาของคณะสงฆ์ มีผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นทั้งเลขาธิการและ เลขานุการของ สำนักงานพระพุทธศาสนา จึงเป็นเสมือนหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็น เครื่องมือ ดำเนินการให้กับสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ ดังนั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ ในวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๕ ได้ มีการแบ่งส่วนราชการกรมศาสนาเดิมออกเป็น ๒ หน่วยงาน เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อ นายกรัฐมนตรี ดังปรากฏอยู่ในทุกวันนี้

กรมศาสนาเป็นกรมหนึ่งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานศาสนา รับผิดชอบทำนุบำรุง ส่งเสริม และเผยแผ่พุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติและให้อุปถัมภ์ศาสนา ที่ประชาชนภายในประเทศนับถือ กรมการศาสนาเกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนก สามัญศึกษา ในฐานะเป็นหน่วยงานที่เป็นที่ตั้งของสำนักงานสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ ตามพระ ราชกฤษฎีกาการแบ่งส่วนราชการ ๒๕๓๒ กรมการศาสนาแบ่งส่วนราชการเป็น ๔ กอง ๔ สำนัก คือ สำนักเลขานุการกองแผนงานกองศาสนศึกษา กองพุทธศาสนศึกษา กองศาสนูปถัมภก สำนักงาน เลขาธิการเถรสมาคม สำนักพุทธมณฑล หน่วยงานที่รับผิดชอบโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยตรง ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทำหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินการเกี่ยวกับ การศึกษาของ คณะสงฆ์ทั้งปวง รวมทั้งการศึกษาพระปริยัติธรรม กองศาสนศึกษา มีหน้าที่ดำเนินการ คือ

๑. ให้การอุดหนุนโรงเรียนพระปริยัติธรรม
๒. ติดตามประเมินผลโรงเรียน
๓. ตรวจสอบโรงเรียนที่ขอจัดตั้งและขอขยายชั้นเรียนเพื่อให้เสนอสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณาอนุมัติ

๔. พัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้มีคุณภาพและเพียงพอต่อการจัดการศึกษา สภา การศึกษาคณะสงฆ์ สภาการศึกษาคณะสงฆ์เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาคำสั่งของมหาเถรสมาคมเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๒ ประกอบด้วย สมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธาน แม่กองบาลีและ แม่กองธรรม สนามหลวงเป็นรองประธาน ๒ รูป นายกสภามหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย อธิการบดี สภาการศึกษา มหามงกุฎราชวิทยาลัยเลขาธิการมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย เลขาธิการสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ และผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน ๙ ท่านที่สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งตาม คำกราบทูลของนายกสภา ฯ เป็นกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นทั้งเลขาธิการและเลขานุการของสภา การศึกษาของคณะสงฆ์ หน้าที่สำคัญของสภาการศึกษาของ คณะสงฆ์คือ ควบคุมและส่งเสริมการจัด การศึกษาของคณะสงฆ์ หน้าที่สำคัญของสภาการศึกษาของ คณะสงฆ์คือ ควบคุมและส่งเสริมการจัด การศึกษาของคณะสงฆ์ โดยมีอำนาจพิจารณาให้ความเห็นชอบนโยบาย แผนงานโครงการต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นชอบหลักสูตร และแบบเรียนตามโครงสร้างการศึกษาทุก

ระดับ พิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา ตลอดจนพิจารณา เรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาทุกระดับ ตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมายรวมทั้งมีอำนาจแต่งตั้ง กรรมการทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการศึกษาด้วย สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดในฐานะตัวแทนจากสำนักงาน พุทธศาสนาแห่งชาติ ในส่วนภูมิภาค ทำหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทุกๆ แผนก รวมทั้งภายในจังหวัด สำนักงานพระพุทศาสนาแห่งชาติ ได้จัดสรรงบประมาณจำนวนหนึ่งให้กับสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายดูแลโรงเรียน เว้นแต่ในกรณีเป็นโรงเรียน ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร สำนักงานพระพุทศาสนาแห่งชาติ จะทำหน้าที่กำกับดูแลโรงเรียน โดยตรง นอกจากนี้สำนักงานพระพุทศาสนาจังหวัดทำหน้าที่จัดแผนพัฒนาการศึกษาของจังหวัดอีกด้วย ขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียน ขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๕ และพ.ศ. ๒๕๕๓ และกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษา แบ่งกลุ่มงานออกเป็น ๔ กลุ่มดังนี้

๑. กลุ่มงานบริหารวิชาการ มีภารกิจดังนี้

- ๑.๑ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- ๑.๒ การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
- ๑.๓ การวัดผล ประเมินผล และเทียบผลการเรียน
- ๑.๔ การวิจัยเพื่อพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
- ๑.๕ การพัฒนาสื่อวัตกรรม และเทคโนโลยี
- ๑.๖ การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
- ๑.๗ การนิเทศการศึกษา
- ๑.๘ การแนะแนวการศึกษา
- ๑.๙ การพัฒนาระบบการประกัน
- ๑.๑๐ คุณภาพภายในสถานศึกษา
- ๑.๑๑ การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- ๑.๑๒ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- ๑.๑๓ การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน

และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

๒. กลุ่มงานบริหารงานบุคคล มีภารกิจ ดังนี้

- ๒.๑ การจัดทำและเสนอของบประมาณ
- ๒.๒ การจัดสรรงบประมาณ
- ๒.๓ การตรวจสอบ ติดตามประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการ

ดำเนินงาน

- ๒.๔ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- ๒.๕ การบริหารการเงิน
- ๒.๖ การบริหารบัญชี
- ๒.๘ การบริหารพัสดุและสินทรัพย์
- ๓. กลุ่มงานบริหารบุคคล มีภารกิจดังนี้
 - ๓.๑ การวางแผนและกำหนดอัตรากำลังตำแหน่ง
 - ๓.๒ การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
 - ๓.๓ การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
 - ๓.๔ วินัยและการรักษาวินัย
 - ๓.๕ การออกจากราชการ
- ๔. กลุ่มงานบริหารทั่วไป มีภารกิจดังนี้
 - ๔.๑ การดำเนินงานธุรการ
 - ๔.๑ งานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
 - ๔.๒ การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
 - ๔.๓ การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
 - ๔.๔ งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
 - ๔.๕ การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ
 - ๔.๖ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
 - ๔.๗ การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
 - ๔.๘ การรับนักเรียน

สรุปโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีลักษณะการบริหารโดยมีสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ควบคุมส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยตรง การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมในปัจจุบันมีการบริหารคล้ายกับโรงเรียนสายสามัญทั่วไป การจัดการศึกษาเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้เล่าเรียนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการโดยเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม แต่โรงเรียนพระปริยัติธรรมจะเน้นการจัดการศึกษาด้านพุทธศาสนากับสมณะเพศ

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษา “ ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม “ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับดังนี้

ทิพยาพัศ คลังแสง^{๔๘} ได้กล่าวถึง การบริหารบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหาร ไว้ในการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร นครสวรรค์ ไว้ว่า จากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ๑๘๓ คน พบว่า ส่วนมากเป็นเพศชายจำนวน ๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๓๐ มีอายุ ส่วนมากระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๙๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๕๐ และมี ระดับการศึกษาส่วนมากระดับปริญญาตรี จำนวน ๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๓๐ มีประสบการณ์ทำงาน ๑ - ๕ เป็นจำนวน ๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๗๐ จำนวนพนักงานครูเทศบาลที่สุ่มตัวอย่างมาจากขนาด ของโรงเรียนเทศบาลนครสวรรค์ พบว่าอยู่ในระดับโรงเรียนขนาดใหญ่จำนวน ๑๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๙๐ รองลงมาเป็นโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๑๐

พระมนัส อคฺคธมฺโม (ก้อนใหญ่) ^{๔๙} ได้กล่าวถึงการบริหารบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหาร ไว้ใน “ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” ไว้ว่า ๑. ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา และด้านอุเบกขา ๒. เปรียบเทียบภาวะผู้นำผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร ๔ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ครูผู้สอนมีความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ แต่เมื่อจำแนกตาม อายุ ประสบการณ์สอน ครูผู้สอนมีความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร ๔ ทั้ง ๔ ด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และ ๔. มีข้อเสนอแนะในแต่ละด้าน คือด้านเมตตา ผู้บริหารควรให้ความรัก ปราบปรามดีต่อผู้ร่วมงาน อุทิศตนให้กับสถานศึกษาให้มากขึ้น ด้านกรุณาผู้บริหารควรช่วยเหลือแนะนำเมื่อเพื่อนร่วมงานมีทุกอย่างเต็มใจเต็มความสามารถ ด้านมุทิตา ผู้บริหารควรสนับสนุน ส่งเสริมให้ขวัญกำลังใจ และแสดงความยินดีด้วยคำพูดชื่นชม ตามความโอกาสเหมาะสม ด้านอุเบกขา ผู้บริหารควรให้ความยุติธรรมในการบริหารงานทุกด้าน เน้นย้ำความซื่อสัตย์ สุจริตตรวจสอบได้ รวมถึงปฏิบัติหน้าที่โดยยึดกฎระเบียบ

^{๔๘} ทิพยาพัศ คลังแสง, “การบริหารบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารไว้ในการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์”, **ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๐๕-๑๐๖.

^{๔๙} พระมนัส อคฺคธมฺโม (ก้อนใหญ่) “ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร”, **ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

พระมหาบุญญวัฑฒ์ ปณฺญาวุฑฺโฒ (อ่อนดี)^{๕๐} ได้กล่าวถึงการบริหารบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหาร ไวโน “การศึกษาการบริหารงานบุคลากร ตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียน ประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร” ว่าบุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคลากร ตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนประถมศึกษา ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีความเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านเมตตาอยู่ในระดับมาก ด้านมุทิตา ด้านกรุณา และด้านอุเบกขา ตามลำดับ แนวทางการบริหารงาน บุคลากรตามหลักพรหมวิหาร พบว่าด้านเมตตา ผู้บริหารควรมีเมตตา แสดงถึงความรักความปรารถนา ดีต่อบุคลากรทุกคนอย่างทั่วถึง ด้านกรุณา ผู้บริหารควรให้ความเอื้อเอื้อเพื่อแผ่ต่อบุคลากรทุกคนอย่าง เท่าเทียมกัน ด้านมุทิตา ผู้บริหารควรมีทัศนคติที่ดีต่อบุคลากร ยินดีในความสำเร็จของบุคลากรอย่างจริงใจ และด้านอุเบกขา ผู้บริหารวางตัวเป็นกลางในทุกสถานการณ์ สอบถามจากหลาย ๆ ฝ่ายก่อนตัดสินใจฝ่ายใดถูกหรือผิด ส่วนปัญหาและอุปสรรคพบว่า ปัญหาด้านเมตตา มีการเลือกปฏิบัติเฉพาะผลประโยชน์ฝ่ายตน ด้านกรุณา บุคลากรเกรงกลัว ไม่กล้าร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชา ด้านมุทิตาผู้บริหารเลือกแสดงความ ยินดีกับบางคนโดยไม่เท่าเทียมกัน และด้านอุเบกขา ผู้บริหารไม่พิจารณาคุณและโทษตามความเป็นจริง เห็นแก่พวกพ้อง มีอคติ ไม่เป็นกลาง

ณัฐวรรณ จิตาคม^{๕๑} กล่าวว่า การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ พรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ในการ บริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ งานวิจัยนี้ได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และบุคลากรครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ จำนวน ๒๓๑ คน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

^{๕๐} พระมหาบุญญวัฑฒ์ ปณฺญาวุฑฺโฒ (อ่อนดี), “การศึกษาการบริหารงานบุคลากร ตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”, **ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

^{๕๑} ณัฐวรรณ จิตาคม, “การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒”, **ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และสรุปข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ผลการวิจัยพบว่า ๑) ความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษา และบุคลากรครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน ๑๘๒ คน คิดเป็น ร้อยละ ๗๘.๗๙ มีกลุ่มอายุ ๔๐ - ๕๐ ปี จำนวน ๑๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๐๗ ปี ระดับ การศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๔๓ ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ ส่วนมาก เป็นครูในโรงเรียนสอน จำนวน ๑๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๓๕ และประสบการณ์ในการสอน ๑๑ - ๑๕ เป็นจำนวน ๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๒๐ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และบุคลากรครูใน สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X = ๔.๑๕$) เมื่อ พิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษา และบุคลากรครูในสถานศึกษา สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ อยู่ในระดับมากทุกด้าน จำแนกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านเมตตา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X = ๔.๑๘$) ด้านกรุณา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X = ๔.๐๔$) ด้านมุทิตา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X = ๔.๑๓$) และด้านอุเบกขา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X = ๔.๑๗$) ๒) เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษา และบุคลากรครูใน สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแล้ว พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษา และบุคลากรครูในสถานศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการสอน ตำแหน่ง ต่างกัน มีความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษาและบุคลากรครูในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕ สำหรับในด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่ รับผิดชอบ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ๓) ข้อเสนอแนะรูปแบบที่บุคลากรครูในสถานศึกษาต้องการ ให้ผู้บริหารมีพฤติกรรม ด้านเมตตา คือ ๑. มีการบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ๒.ผู้บริหารสร้างความพึงพอใจแก่ บุคลากรและผู้รับบริการทางการศึกษา ด้านกรุณา คือ ๑. มีความ กล้าตัดสินใจในการปรับปรุงการบริหารงาน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่สภาพที่พึงปรารถนาในอนาคต ร่วมกัน ๒. มีการวางแผนการบริหารงานในอนาคต ได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ด้าน มุทิตา คือ ๑. ผู้บริหารมีความเอาใจใส่เกี่ยวกับปัญหาและ มีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้น ๒. บริหารงานบุคลากรให้ได้รับความเป็นธรรมจาก การปฏิบัติงานอย่างเท่าเทียมกัน ด้าน อุเบกขา คือ ๑. มีการบริหารการวางแผนด้วยความเที่ยงธรรม ปราศจากอคติ ๒. มีความเสมอภาคใน การบริหารงานในสถานศึกษา

พระณัฐพล ฐิติธมโม (ปราบพินาศ)^{๕๒} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรม ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรม ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือด้านการศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการปกครอง การเปรียบเทียบ พบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรม ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามพรรษาและวุฒิการศึกษาบาลี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีที่มีอายุ วุฒิกการศึกษา วุฒิกศีกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวัดตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ของพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

วิทยา เอื้องเพชร^{๕๓} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต ๒” ผลการวิจัยพบว่า ๑. คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต ๒ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๔ ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คุณลักษณะทางความเมตตา คุณลักษณะทางความมีมุทิตา คุณลักษณะทางความมีอุเบกขา และคุณลักษณะทางความกรุณา ๒. การเปรียบเทียบคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต ๒ จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยที่รองผู้อำนวยการสถานศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างจากครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

^{๕๒} พระณัฐพล ฐิติธมโม (ปราบพินาศ), “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรม ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, **ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๕๓} วิทยา เอื้องเพชร , “คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต ๒”, **ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

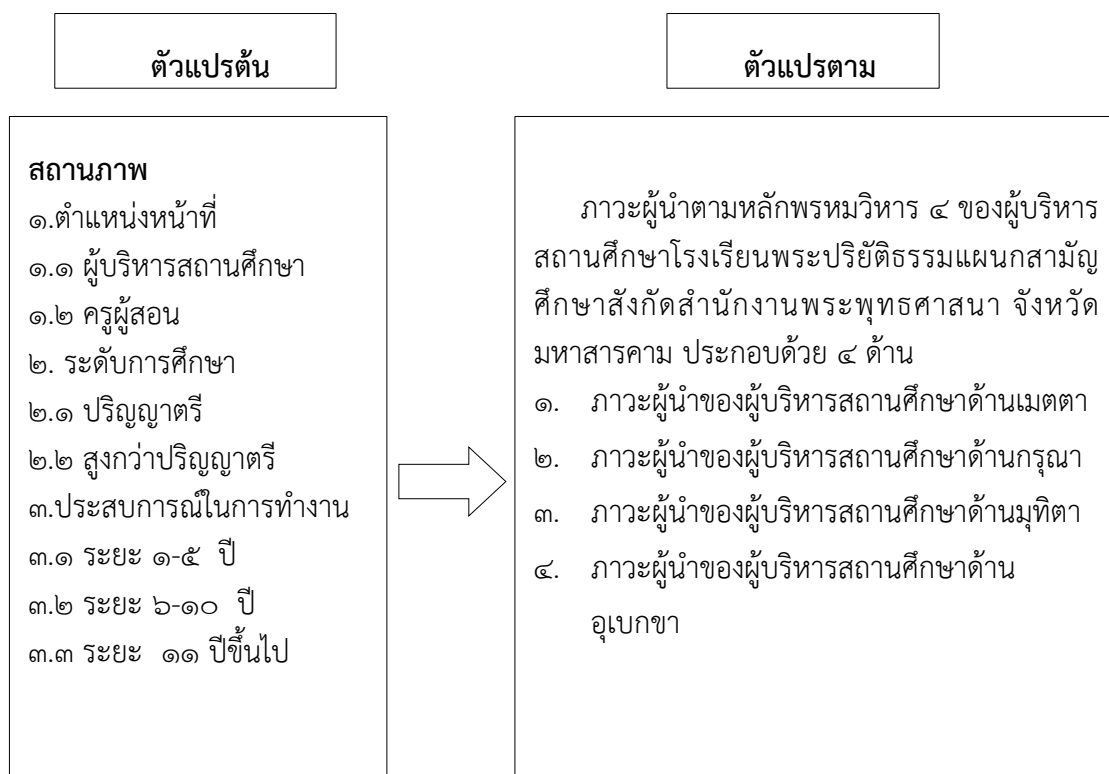
พระครูสมุห์อนุกุล อนุวฑฺฒโน (ปานประดิษฐ์)^{๕๔} ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ไปใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลม่วงงาม อำเภอสিংหนนคร จังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการนำหลัก พรหมวิหารธรรม ๔ ไปใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลม่วงงาม อำเภอสিংหนนคร จังหวัดสงขลาโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อ การนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ไปใช้ในการบริหารงาน ด้านเมตตา (ความรักและความหวังดี) ด้าน มุทิตา (ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี) ด้านกรุณา (ความสงสาร) และ ด้านอุเบกขา (ความวางเฉยมีใจเป็นกลาง) อยู่ในระดับมากทุกด้าน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยรวม อยู่ในระดับมากผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการนำหลักพรหมวิหาร ธรรม ๔ ไปใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลม่วงงาม อำเภอสিংหนนคร จังหวัดสงขลา พบว่าประชาชนที่มี เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ไปใช้ในการ บริหารงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความ คิดเห็นต่อการนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ไปใช้ใน การบริหารงานแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .๐๑ ที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการนำ หลักพรหมวิหารธรรม ๔ ไป ใช้ในการ บริหารงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ แต่ประชาชนที่มีอายุและ รายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ไปใช้ในการบริหารงาน ไม่แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการนำหลักพรหม วิหารธรรม ๔ ไปใช้ ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลม่วงงามอำเภอสিংหนนครจังหวัด สงขลา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นว่าการแสดงความยินดีและเชิดชูเกียรติแก่ประชาชนที่กระทำ ความดีให้แก่ ชุมชนควรช่วยปลอบโยนเมื่อเพื่อนร่วมงานกระทำผิดพลาดควรใช้กิริยาวาจาสุภาพไม่ เลือกปฏิบัติ ควร ความเป็นกลางให้เกียรติรักและหวังดีกับประชาชนเหมือนญาติตนเองควรเข้าไป ดูแลเอาใจใส่ เกี่ยวกับการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย “ เรื่องภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหาร สถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด มหาสารคาม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดใน

^{๕๔} พระครูสมุห์อนุกุล อนุวฑฺฒโน (ปานประดิษฐ์), “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการนำหลักพรหม วิหาร ธรรม ๔ ไปใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลม่วงงาม อำเภอสিংหนนคร จังหวัดสงขลา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

การวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variable) และตัวแปรตาม (dependent Variables) ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการ

การวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม” การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Research) โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology Research)^๑ โดยใช้วิธีการนำผลการวิจัยมาสังเคราะห์แบบอุปนัยวิธีเพื่อศึกษา ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ๖ ขั้นตอน ดังนี้

- ๓.๑ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๓.๑.๑ ค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research)

โดยการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากตำรา บทความและเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ต่าง ๆ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

๓.๑.๒ ศึกษาโดยวิจัยภาคสนาม (Field Survey)

โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อันเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่จะมาทำการวิเคราะห์ และเก็บข้อมูลจาก ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูผู้สอน ทั้งครูประจำ และครูพิเศษ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม

^๑ ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล, “การวิจัยแบบผสม: ทางสายกลางของการวิจัย” การออกแบบการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๕), หน้า ๓๒๑- ๓๒๔.

๓.๑.๓ ขั้นเตรียมการ คือ ทำการศึกษาข้อมูลจากตำรา บทความวิชาการ และ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

๓.๑.๔ ขั้นการพัฒนาเครื่องมือ คือ ใช้กรอบแนวคิดเป็นแนวทางในการจัดทำ แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย และหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยหาค่าความเที่ยงตรงจากเนื้อหา จากผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้กับโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างอย่างใดในการวิจัย แล้วนำเสนอกับคณะกรรมการควบคุมการวิจัยตรวจสอบ แนะนำแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อ ความ สมบูรณ์ของแบบสอบถาม

๓.๑.๕ ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ นำแบบสอบถามที่คณะกรรมการปรับปรุงแล้วเก็บ ข้อมูลจากประชากร และกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ใน จังหวัดมหาสารคาม

๓.๑.๖ ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล คือ นำข้อมูลที่ได้มาประเมินผล โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าต่าง ๆ เพื่อใช้ในการวิจัย

๓.๑.๗ ขั้นสรุปและอภิปรายผล คือ นำข้อมูลที่ได้มาอภิปรายและสรุปเป็นผลการ ศึกษาวิจัยโดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลเนื้อหา แล้วนำเสนอเป็นรายงานการวิจัยต่อไป

๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

๓.๒.๑ ตำแหน่งหน้าที่ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก สามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งสิ้น ๑๗๔ รูป/คน จำแนกได้ดังนี้

(๑) ตำแหน่งหน้าที่

(๑.๑) ผู้บริหาร จำนวน ๒๐ รูป/คน

(๑.๒) ครูผู้สอน จำนวน ๑๕๔ รูป/คน

(๒) ระดับการศึกษา

(๒.๑) ปริญญาตรี จำนวน ๑๕๓ รูป/คน

(๒.๒) สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๑ รูป/คน

(๓) ประสบการณ์ทำงาน

(๓.๑) ระยะ ๑-๕ ปี จำนวน ๗๐ รูป/คน

(๓.๒) ระยะ ๖-๑๐ ปี จำนวน ๕๓ รูป/คน

(๓.๓) ระยะ ๑๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๕๑ รูป/คน

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๑๓๗ รูป/คน จากโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม ทั้งหมด ๑๐ โรงเรียน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง

เครซซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ^๒ โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามสถานภาพ และเปรียบเทียบสัดส่วนประชากร ตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ได้กลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple random Sampling) ด้วยวิธีจับสลากปรากฏรายละเอียด ตามตารางที่ ๑

ตารางที่ ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรที่ ๑ ตัวแปร ๒-๓ ตำแหน่ง	ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
	ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	รวม	ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	รวม
๑. ระดับการศึกษา						
๑.๑ ปริญญาตรี	๓๐	๑๒๓	๑๕๓	๒๘	๙๒	๑๒๐
๑.๒ สูงกว่าปริญญาตรี	๑๐	๑๑	๒๑	๗	๑๐	๑๗
รวม	๔๐	๑๔๓	๑๗๔	๓๕	๑๐๒	๑๓๗
๒. ประสบการณ์ทำงาน						
(๒.๑) ระยะ ๑-๕ ปี	๙	๖๐	๗๐	๕๒	๕๒	๕๒
(๒.๒) ระยะ ๖-๑๐ ปี	๙	๔๓	๕๒	๓๗	๓๗	๓๗
(๒.๓) ระยะ ๑๑ ปีขึ้นไป	๒๒	๓๑	๕๓	๑๙	๒๙	๔๘
รวม	๔๐	๑๓๔	๑๗๔	๑๙	๑๑๘	๑๓๗

๓.๒.๓ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๑๐ รูป/คน แยกเป็น ผู้บริหาร ๕ รูป/คน และครูผู้สอน ๕ รูป/คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ ประเภทของเครื่องมือ มีอยู่ ๒ ประเภท คือ

^๒ เครซซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan 1970) อ้างใน บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุวีรียาสาส์น จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๔๓.

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Metho Research) โดยประกอบด้วยวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitation Research) ซึ่งใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ๒ ประเภท คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) เกี่ยวกับ ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open – ended Questionnaire) มีดังนี้

๑) แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคามมี ๓ ตอนได้แก่

ตอนที่๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และ ประสบการณ์ทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่๒ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ^๓ ดังนี้

๕ หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
๔ หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับมาก
๓ หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
๒ หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับน้อย
๑ หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่๓ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open – ended Questionnaire) จำนวน ๔ ด้าน ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

^๓ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุง, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุวีรสาส์น จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๘๒-๘๓.

๒) แบบสัมภาษณ์ (Interview) เกี่ยวกับ ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม แบ่งออกเป็น ๒ ตอนดังนี้

ตอนที่๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และ ประสบการณ์ทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่๒ ข้อมูลเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ จำนวน ๔ ด้าน ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

๓.๓.๒ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือของการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

๑) แบบสอบถาม (Questionnaire)

(๑) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักแนวคิดและทฤษฎีเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม

(๒) ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสอบถาม เรื่องภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม

(๓) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม เรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม รูปแบบตามแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open – ended) มี ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และ ประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดมหาสารคาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert,19970),อ้างอิงจาก บุญชม ศรีสะอาด มี ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) จำนวน ๔ ด้าน

(๔) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย และผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ

(๕) นำแบบสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ และจัดทำบัตที่แก้ไข นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ คน ประกอบด้วย ด้านบริหารการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา ผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิจัย การวัดผลประเมิน ด้านสถิติคณิตศาสตร์ เพื่อความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่า Index of congruence (IOC) ตามเกณฑ์ดังนี้

+๑	หมายถึง	เห็นด้วย	เป็นข้อที่นำไปใช้ได้
๐	หมายถึง	ไม่แน่ใจ	เป็นข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือตัดออก
- ๑	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย	เป็นข้อที่นำไปใช้ไม่ได้ ควรตัดออกหรือ

ปรับปรุง แก้ไขใหม่โดยถือเกณฑ์ประเมินในแต่ละข้อมีค่าตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไป

(๖) นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไขตามผลการประเมินหรือข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับเรื่องวิจัย

(๗) นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับคณะผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้ สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ล้วน สายยศ (Cronbach) ^๔ จำนวนไม่ต่ำกว่า ๓๐ คน เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลตามโปรแกรมสำเร็จรูป

(๘) นำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาให้แบบสอบถามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบถูกต้องแล้วไปจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับจริง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเป้าหมายต่อไป

๒) แบบสัมภาษณ์ (Interview)

^๔ ล้วน สายยศ, เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวีริยาศาสตร์ จำกัด, ๒๕๓๘), หน้า ๒๐๐.

(๑) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม

(๒) ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบงานวิจัย เรื่องภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม

(๓) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ตามเอกสารเกี่ยวกับ หลักการทฤษฎีเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม และรูปแบบโครงสร้างแบบสัมภาษณ์งานวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำตามพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์จำนวน ๑ ชุด มี ๒ ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ตำแหน่งระดับการศึกษา และ ประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม

(๔) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเรียบร้อยแล้ว นำไปหาอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย พิจารณาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ

(๕) นำเสนอแบบสัมภาษณ์จากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง สมบูรณ์และจัดทำฉบับที่แก้ไขแล้ว นำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหาร การศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิจัย การประเมิน วัดผล หรือด้านสถิติคณิตศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและสอดคล้องกับเรื่องที่วิจัย

(๖) นำแบบสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง แก้ไข พัฒนาให้เป็นฉบับสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเนื้อหาสอดคล้องกับงานวิจัยและพิมพ์นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) ผู้วิจัยติดต่อศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอหนังสือความร่วมมือในการทำวิจัย เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปยัง โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา เป็นจำนวน ๑๐ โรงเรียน

(๒) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๓๗ ฉบับ และรับคืนมาด้วย

(๓) นำแบบสอบถามที่ได้คืนมา ถือเป็นฉบับสมบูรณ์แล้ว นำมาวิเคราะห์ค่าสถิติต่างๆ โดยผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับ ตำแหน่ง หน้าที่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวน และค่าร้อยละ

๓.๕.๒ วิเคราะห์หาระดับ ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert,1970) *แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ค่าเฉลี่ย ๕ ระดับ และแปรผล ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
๔.๕๑ - ๕.๐๐	ระดับความเห็นมากที่สุด
๓.๕๑ - ๔.๕๐	ระดับความเห็นมาก
๒.๕๑ - ๓.๕๐	ระดับความเห็นปานกลาง
๑.๕๑ - ๒.๕๐	ระดับความเห็นน้อย
๑.๕๑ - ๑.๕๐	ระดับความเห็นน้อยที่สุด

๓.๕.๓ นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมารวบรวมโดยอุปมัยวิธีมาสรุปเป็นข้อมูลผลการวิจัย

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖.๑ สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยโดยใช้

- (๑) ค่าความสอดคล้อง (IOC: Index of Consistency) ของแบบสอบถาม
- (๒) ค่าอำนาจจำแนก (Item Total Correction) ของแบบสอบถาม
- (๓) ค่าความเชื่อมั่น (α =Alpha-Coefficient) ของแบบสอบถาม

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๐.

๓.๖.๒ สถิติพื้นฐาน

- (๑) ความถี่ (Frequency)
- (๒) ค่าร้อยละ (Percentage)
- (๓) ค่าเฉลี่ย (\bar{X})
- (๔) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามหัวข้อต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไป

๔.๒ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

๔.๑ ข้อมูลทั่วไป

ผู้วิจัยนำเสนอตามหัวข้อ ดังนี้

๔.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ตำแหน่งหน้าที่โดยหาความถี่และค่าร้อยละซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน ๑๓๗ รูป/คน ปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
๑.๑ ผู้บริหาร	๓๕	๒๕.๕๕
๑.๒ ครูผู้สอน	๑๐๒	๗๔.๔๕
รวม	๑๓๗	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๑๓๗ รูป/คน แยกเป็นผู้บริหารจำนวน ๓๕ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕๕ แยกเป็นครูผู้สอน ๑๐๒ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๔๕

๔.๑.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ระดับการศึกษาโดยหาความถี่และค่าร้อยละซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน ๑๓๗ รูป/คน ปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ ๔.๒

ตารางที่ ๔.๒ จำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
๑.๑ ปริญญาตรี	๑๑๘	๘๖.๑๓
๑.๒ สูงกว่าปริญญาตรี	๑๙	๑๓.๘๗
รวม	๑๓๗	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๑๓๗ รูป/คน แยกเป็นระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๑๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๑๓ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี ๑๙ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘๗

๔.๑.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ประสบการณ์ทำงาน โดยหาความถี่และค่าร้อยละซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน ๑๓๗ รูป/คน ปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ ๔.๓

ตารางที่ ๔.๓ จำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์ทำงาน		
๑.๑ ระยะเวลา ๑-๕ ปี	๓๒	๒๓.๘๘
๑.๒ ระยะเวลา ๖-๑๐ ปี	๘๙	๖๖.๔๒
๑.๔ ระยะเวลา ๑๑ ปีขึ้นไป	๑๓	๙.๗๐
รวม	๑๓๔	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๑๓๔ รูป/คน แยกเป็นประสบการณ์ทำงาน ๑-๕ ปี จำนวน ๓๒ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๘๘ ระยะเวลา ๖-๑๐ ปี จำนวน ๘๙ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๔๒ ระยะเวลา ๑๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๓ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๗๐

๔.๒ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามลำดับดังนี้

๔.๒.๑ การวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยภาพรวมและรายด้าน ปรากฏตามตารางที่ ๔.๔ – ๔.๘

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	การใช้หลักพรหมวิหาร ๔ กับการบริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม	ระดับภาวะผู้นำ			
		\bar{X}	S.D	แปลผล	อันดับที่
๑	ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเมตตา	๓.๗๙	๐.๗๓	มาก	๑
๒	ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านกรุณา	๓.๗๒	๐.๗๘	มาก	๓
๓	ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านมุทิตา	๓.๗๑	๐.๗๓	มาก	๔
๔	ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้าน อุเบกขา	๓.๗๘	๐.๗๕	มาก	๒
	โดยภาพรวม	๓.๗๑	๐.๗๔	มาก	

จากตารางที่ ๔.๔ ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม ($\bar{X} = ๓.๗๑$), ($SD = ๐.๗๓$) และรายด้านที่มีระดับภาวะผู้นำในระดับมาก โดยด้านที่มีภาวะผู้นำในระดับสูงสุด คือ คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเมตตา ($\bar{X} = ๓.๗๙$), ($SD = ๐.๗๓$) รองลงมาคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านอุเบกขา ($\bar{X} = ๓.๗๘$), ($SD = ๐.๗๓$) และ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านกรุณา ($\bar{X} = ๓.๗๒$), ($SD = ๐.๗๘$) ตามลำดับ และต่ำที่สุดคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านมุทิตา ($\bar{X} = ๓.๗๑$), ($SD = ๐.๗๓$)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักเมตตา โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม	ระดับภาวะผู้นำ			
		\bar{X}	S.D	แปลผล	อันดับที่
๑	โรงเรียนจัดทำแผนการสอนด้วยความยินดี และมีความสุขอยู่เสมอ	๓.๙๒	๐.๘๐	มาก	๑
๒	ผู้บริหารมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความรัก ความเมตตา ไม่ดูหมิ่นหรือก้าวร้าว	๓.๘๒	๐.๗๖	มาก	๓
๓	ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำผลงานโดย ไม่ปิดกั้น	๓.๗๗	๐.๖๘	มาก	๕
๔	ผู้บริหารดูแล เอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือ ผู้ร่วมงานในสถานศึกษาตามความสามารถ ของตน	๓.๘๙	๐.๗๔	มาก	๒
๕	ผู้บริหารเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน ช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรใน สถานศึกษา	๓.๖๘	๐.๗๖	มาก	๙
๖	ผู้บริหารสำรวจความต้องการของบุคคลใน การพัฒนาตนเอง เพื่อกำหนดเป็น แผนพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง	๓.๘๐	๐.๖๐	มาก	๔
๗	ผู้บริหารมอบหมายงานตามความถนัดและ ขีดความสามารถของผู้ร่วมงาน	๓.๖๖	๐.๗๑	มาก	๑๐
๘	ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความวิริยะ อุตสาหะเป็นแบบอย่างแก่ ผู้ร่วมงาน	๓.๖๙	๐.๗๖	มาก	๘
๙	ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูล และมีความเมตตาอารีต่อบุคลากรในสำนักงาน	๓.๗๐	๐.๗๔	มาก	๗
๑๐	ผู้บริหารไม่สร้างความแตกแยกในหมู่ ผู้ร่วมงานในสำนักงาน	๓.๗๑	๐.๗๕	มาก	๖
	โดยภาพรวม	๓.๗๙	๐.๗๓	มาก	

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม
ภาวะผู้นำตามหลักเมตตาโดยภาพรวม ($\bar{X} = ๓.๗๙$), ($SD = ๐.๗๓$) และรายด้านที่มีภาวะผู้นำใน

ระดับมาก โดยด้านที่มีภาวะผู้นำในระดับสูงสุด คือ โรงเรียนจัดทำแผนการสอนด้วยความยินดี และมีความสุขอยู่เสมอ ($X = 3.92$), ($SD = 0.80$) รองลงมาคือ ผู้บริหารดูแล เอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานในสถานศึกษาตามความสามารถของตน ($X = 3.89$), ($SD = 0.74$) และผู้บริหารมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความรักความเมตตา ไม่ดูหมิ่นหรือก้าวร้าว ($X = 3.82$), ($SD = 0.76$) ผู้บริหารสำรวจความต้องการของบุคคลในการพัฒนาตนเอง เพื่อกำหนดเป็นแผนพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง ($X = 3.80$), ($SD = 0.60$) ตามลำดับ และต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารมอบหมายงานตามความถนัดและขีดความสามารถของผู้ร่วมงาน ($X = 3.66$), ($SD = 0.71$)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำตามหลักกรุณา โดยภาพรวมและรายด้าน

ข้อ	ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม	ระดับภาวะผู้นำ			
		\bar{X}	S.D	แปรผล	อันดับที่
๑	ผู้บริหารให้โอกาสพบปะกับเพื่อนร่วมงานทั้งในระบบและนอกระบบเพื่อสร้างความเป็นกัลยาณมิตร	๓.๗๕	๐.๗๕	มาก	๔
๒	ผู้บริหารปฏิบัติตนและปฏิบัติงานด้วยความเสมอต้นเสมอปลายต่อบุคลากรในสถานศึกษา	๓.๖๙	๐.๗๖	มาก	๘
๓	ผู้บริหารมีความเสียสละรู้จักแบ่งปันมีจิตใจที่โอบอ้อมอารีช่วยเหลือในโอกาสอันควร	๓.๘๐	๐.๗๗	มาก	๑
๔	ผู้บริหารสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเพื่อนร่วมงานอย่างเหมาะสม	๓.๗๒	๐.๗๔	มาก	๖
๕	ผู้บริหารละเว้นการกระทำที่ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจ อารมณ์	๓.๗๔	๐.๘๒	มาก	๕
๖	ผู้บริหารแนะนำให้คำปรึกษาด้วยความสุภาพ ใจกว้างสุภาพและปฏิบัติตามวาจาที่ให้ไว้แก่เพื่อนร่วมงาน	๓.๖๔	๐.๘๑	มาก	๑๐
๗	ผู้บริหารจัดหาเอกสารตำราที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้กับบุคลากร	๓.๖๘	๐.๗๙	มาก	๙
๘	ผู้บริหารมีความสงสารหาทางช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์	๓.๗๖	๐.๗๘	มาก	๓

ข้อ	ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม	ระดับภาวะผู้นำ			
		\bar{X}	S.D	แปลผล	อันดับที่
๙	ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนา ด้านความรู้ ด้านอารมณ์จิตใจและด้านสังคม ต่อเพื่อนร่วมงานตามกำลังความสามารถ	๓.๗๑	๐.๘๐	มาก	๗
๑๐	ผู้บริหารอุทิศเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เต็ม กำลังความสามารถของตน	๓.๗๗	๐.๘๒	มาก	๒
โดยภาพรวม		๓.๗๒	๐.๗๘	มาก	

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำตามหลักกรุณาโดยภาพรวม ($\bar{X} = ๓.๗๒$) ($SD = ๐.๗๘$) และรายข้อที่มีภาวะผู้นำในระดับมาก โดยด้านที่มีภาวะผู้นำในระดับสูงสุด คือ ผู้บริหารมีความเสียสละรู้จักแบ่งปันมีจิตใจที่โอบอ้อมอารีช่วยเหลือในโอกาสอันควร ($\bar{X} = ๓.๘๐$), ($SD = ๐.๗๗$) รองลงมาคือ ผู้บริหารอุทิศเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เต็มกำลังความสามารถของตน ($\bar{X} = ๓.๗๗$), ($SD = ๐.๘๒$) ผู้บริหารมีความสงสารหาทางช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ ($\bar{X} = ๓.๗๖$), ($SD = ๐.๗๘$) ผู้บริหารให้โอกาสพบปะกับเพื่อนร่วมงานทั้งในระบบและนอกระบบเพื่อสร้างความเป็นกัลยาณมิตร ($\bar{X} = ๓.๗๕$), ($SD = ๐.๗๕$) ตามลำดับ และต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารแนะนำให้คำปรึกษาด้วยความสุภาพ ใจกว้างสุภาพ และปฏิบัติตามวาจาที่ให้ไว้แก่เพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = ๓.๖๔$), ($SD = ๐.๘๑$)

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำตามหลักมฤตา โดยภาพรวมและรายด้าน

ข้อ	ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม	ระดับภาวะผู้นำ			
		\bar{X}	S.D	แปลผล	อันดับที่
๑	ผู้บริหารได้บริหารงานด้วยความเอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุขของเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดีคิด ทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์	๓.๗๒	๐.๖๘	มาก	๔
๒	ผู้บริหารชื่นชมยินดีในความสำเร็จของ ผู้ร่วมงานในด้านต่างๆ	๓.๗๖	๐.๗๔	มาก	๒
๓	ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาที่ดี และให้คำแนะนำ	๓.๖๒	๐.๗๖	มาก	๑๐

	แก่เพื่อนร่วมงานเมื่อมีปัญหา				
๔	ผู้บริหารวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติปฏิบัติไม่เป็นผู้มีอคติ ความลำเอียงต่อเพื่อนร่วมงาน	๓.๘๕	๐.๗๕	มาก	๑
๕	ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างยุติธรรม ยึดความถูกต้อง เทียงตรง	๓.๖๖	๐.๗๑	มาก	๙
๖	ผู้บริหารไม่ซ้ำเติมผู้อื่นหรือเพื่อนร่วมงานในสถานศึกษาเมื่อคนอื่นถึงความวิบัติ	๓.๖๙	๐.๗๖	มาก	๗
๗	ผู้บริหารมีความเต็มใจให้บริการแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันอย่างไม่มีเงื่อนไขหรือความลำเอียง	๓.๖๘	๐.๗๓	มาก	๘
๘	ผู้บริหารแสดงความยินดีกับบุคลากรทุกคนที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับสม่าเสมอ	๓.๗๒	๓.๗๔	มาก	๕
๙	ผู้บริหารจัดโครงการพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน	๓.๗๔	๓.๗๙	มาก	๓
๑๐	ผู้บริหารสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดกับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ	๓.๗๑	๓.๗๕	มาก	๖
โดยภาพรวม		๓.๗๑	๐.๗๓	มาก	

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำตามหลักมูทิตา โดยภาพรวม ($\bar{X} = 3.71$), ($SD = 0.73$) และรายชื่อที่ภาวะผู้นำในระดับมาก โดยด้านที่มีระดับภาวะผู้นำในระดับสูงสุด คือ ผู้บริหารวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติปฏิบัติไม่เป็นผู้มีอคติความลำเอียงต่อเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = 3.85$), ($SD = 0.75$) รองลงมาคือ ผู้บริหารชื่นชมยินดีในความสำเร็จของผู้ร่วมงานในด้านต่างๆ ($\bar{X} = 3.76$), ($SD = 0.74$) ผู้บริหารจัดโครงการพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ($\bar{X} = 3.74$), ($SD = 0.79$) ผู้บริหารได้บริหารงานด้วยความเอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุขของเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดีคิดทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 3.72$), ($SD = 0.68$) ตามลำดับ และต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาที่ดี และให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานเมื่อมีปัญหา ($\bar{X} = 3.62$), ($SD = 0.76$)

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำตามหลักอุเบกขา โดยภาพรวมและรายด้าน

ข้อ	ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม	ระดับภาวะผู้นำ			
		\bar{X}	S.D	แปรผล	อันดับที่
๑	ผู้บริหารมีใจเป็นกลางวางเฉยเมื่อผู้ร่วมงาน ปฏิเสธให้ความช่วยเหลือในการทำงานใน สถานศึกษาโดยไม่ตอบโต้	๓.๗๗	๐.๗๖	มาก	๕
๒	ผู้บริหารมีใจวางเฉยเมื่อถูกบุคลากรใน สถานศึกษานินทาว่ากล่าวในเรื่องต่างๆที่อาจ เกิดขึ้น	๓.๖๙	๐.๗๕	มาก	๙
๓	ผู้บริหารวางใจเป็นกลางไม่เอนเอียงไปฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งเมื่อเกิดปัญหาความไม่เข้าใจกัน ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน	๓.๗๔	๐.๗๖	มาก	๗
๔	ผู้บริหารจัดอบรมสัมมนาบุคลากร เพื่อสร้าง สัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน	๓.๗๓	๐.๗๑	มาก	๘
๕	ผู้บริหารจัดการประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามแผนงาน/โครงการทางวิชาการเพื่อนำมา พิจารณาอยู่เสมอ และวางเฉยไม่ตีใจและ เสียใจเมื่อประสบปัญหาด้านต่างๆที่อาจ เกิดขึ้น	๓.๗๘	๐.๗๓	มาก	๔
๖	ผู้บริหารวางเฉยเมื่อได้รับคำชมเชยจากเพื่อน ร่วมงานในโรงเรียน	๓.๗๕	๐.๗๗	มาก	๖
๗	ผู้บริหารวางเฉยเมื่อถูกนินทาว่าร้ายและไม่ เอนเอียงได้รักและซิง	๓.๖๐	๐.๗๕	มาก	๑๐
๘	ผู้บริหารประพฤติตนปฏิบัติหน้าที่เป็น แบบอย่างที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน	๓.๘๘	๐.๗๔	มาก	๑
๙	ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบอย่างเป็น ธรรม	๓.๘๐	๐.๗๗	มาก	๒
๑๐	ผู้บริหารรู้จักข่มใจ รักษาอารมณ์ได้มั่นคง เคารพสิทธิของผู้ใต้บังคับบัญชา	๓.๗๙	๐.๗๗	มาก	๓

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำตามหลักอุเบกขา โดยภาพรวม ($\bar{X} = ๓.๗๘$), ($SD = ๐.๗๕$) และรายชื่อที่มีภาวะผู้นำในระดับมาก โดยด้านที่มีภาวะผู้นำในระดับสูงสุด คือ ผู้บริหารประพฤติตนปฏิบัติหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = ๓.๘๘$), ($SD = ๐.๗๔$) รองลงมาคือ ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบอย่างเป็นธรรม ($\bar{X} = ๓.๘๐$), ($SD = ๐.๗๗$) ผู้บริหารรู้จักข่มใจ รักษาอารมณ์ได้มั่นคงเคารพสิทธิของผู้ใต้บังคับบัญชา ($\bar{X} = ๓.๗๙$), ($SD = ๐.๗๗$) ผู้บริหารจัดการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการทางวิชาการเพื่อนำมาพิจารณาอยู่เสมอ และวางเฉยไม่ตีใจและเสียใจเมื่อประสบปัญหาด้านต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น ($\bar{X} = ๓.๗๘$), ($SD = ๐.๗๓$) ผู้บริหารมีใจเป็นกลางวางเฉยเมื่อผู้ร่วมงานปฏิเสธให้ความช่วยเหลือในการทำงานในสถานศึกษาโดยไม่ตอบโต้ ($\bar{X} = ๓.๗๗$), ($SD = ๐.๗๖$) ตามลำดับ และต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารวางเฉยเมื่อถูกนินทาว่าร้ายและไม่เอนเอียงได้รักและซึ้ง ($\bar{X} = ๓.๖๐$), ($SD = ๐.๗๕$)

-

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผู้ศึกษาได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

๑. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากร มีทั้งหมด ๑๐ โรงเรียนจำนวน ๑๓๗ รูป/คน แยกเป็นผู้บริหาร จำนวน ๓๕ รูป/คน ครูผู้สอนจำนวน ๑๐๒ รูป/คน แยกเป็นระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๑๘ รูป/คน ระดับสูงกว่าปริญญาตรี ๑๙ รูป/คน ประสบการณ์ทำงาน ระยะ ๑-๕ ปี จำนวน ๓๒ รูป/คน ระยะเวลา ๖-๑๐ ปี จำนวน ๘๙ รูป/คน ระยะเวลา ๑๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๓ รูป/คน

๒. วิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม แบ่งตามภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ ๑.ด้านเมตตา ๒. ด้านกรุณา ๓. ด้านมุทิตา ๔. ด้านอุเบกขา

๓. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสวนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกล่าวตามลำดับ คือ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของประชากร

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ๑๐ โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนอุทัยวิทยาคม,โรงเรียน

บาลีสานิต มจร. โรงเรียนวัดสุวรรณวาส,โรงเรียนวาศึกษาอนุสรณ์วิทยา , โรงเรียนปทุมวิทยากร
โรงเรียนวัดหัวหนองสังฆประชาสรรค์ , โรงเรียนปัจฉิมเขียงยืน , โรงเรียนวัดหัวดงนาค่าย, โรงเรียน
พระปริยัติทพปาจิกรวิทยา โรงเรียนพระปริยัติวัดยางสีสุราช จากความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา
และครูผู้สอน จำนวน ๑๓๗ รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๑๓๗ รูป/คน แยกเป็นผู้บริหาร
จำนวน ๓๕ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕๕ ครูผู้สอนจำนวน ๑๐๒ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ
๗๔.๔๕

ด้านระดับการศึกษาพบว่า มีผู้จบระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๑๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ
๘๖.๑๓ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี ๑๙ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘๗

ด้านประสบการณ์ทำงานแยกประสบการณ์ทำงาน ๑-๕ ปี จำนวน ๓๒ รูป/คน คิดเป็น
ร้อยละ ๒๓.๘๘ ระยะเวลา ๖-๑๐ ปี จำนวน ๘๙ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๔๒ ระยะเวลา ๑๑
ปีขึ้นไป จำนวน ๑๓ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๗๐

๕.๑.๒ วิเคราะห์ เรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม
จำแนกตามภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ภาพรวมภาพรวม ($\bar{X} = ๓.๗๑$), ($SD = ๐.๗๔$) และ
รายด้านที่มีภาวะผู้นำในระดับมาก โดยด้านที่มีภาวะผู้นำในระดับสูงสุด คือ คือ ภาวะผู้นำของ
ผู้บริหารสถานศึกษาด้านเมตตา ($\bar{X} = ๓.๗๙$), ($SD = ๐.๗๓$) รองลงมาคือ ภาวะผู้นำของ
ผู้บริหารสถานศึกษาด้านอุเบกขา ($\bar{X} = ๓.๗๘$), ($SD = ๐.๗๕$) และ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร
สถานศึกษาด้านกรุณา ($\bar{X} = ๓.๗๒$), ($SD = ๐.๗๘$) ตามลำดับ และต่ำที่สุดคือ ภาวะผู้นำของ
ผู้บริหารสถานศึกษาด้านมุทิตา ($\bar{X} = ๓.๗๑$), ($SD = ๐.๗๓$) ซึ่งมีรายละเอียดตามรายด้าน
ตามลำดับดังต่อไปนี้

๑) ด้านการใช้หลักเมตตา เรื่องภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหาร
สถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด
มหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักเมตตาของผู้บริหารทุกข้ออยู่ในระดับมาก ๓
อันดับแรก คือ

๑.๑) โรงเรียนจัดทำแผนการสอนด้วยความยินดี และมีความสุขอยู่เสมอ

๑.๒) ผู้บริหารดูแล เอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานในสถานศึกษาตาม
ความสามารถของตน

๑.๓) ผู้บริหารมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความรักความเมตตา ไม่ดูหมิ่นหรือก้าวร้าว

๒) ด้านการใช้หลักกรุณา เรื่องภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักกรุณาของผู้บริหารทุกข้ออยู่ในระดับมาก ๓ อันดับแรก คือ

๒.๑) ผู้บริหารมีความเสียสละรู้จักแบ่งปันมีจิตใจที่โอบอ้อมอารีช่วยเหลือในโอกาสอันควร

๒.๒) ผู้บริหารอุทิศเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เต็มกำลังความสามารถของตน

๒.๓) ผู้บริหารมีความสงสารหาทางช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์

๓) ด้านการใช้หลักมุกุติตา เรื่องภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักมุกุติตา ของผู้บริหารทุกข้ออยู่ในระดับมาก ๓ อันดับแรก คือ

๓.๑) ผู้บริหารวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติปฏิบัติไม่เป็นผู้มีอคติความลำเอียงต่อเพื่อนร่วมงาน

๓.๒) ผู้บริหารชื่นชมยินดีในความสำเร็จของผู้ร่วมงานในด้าน

๓.๓) ผู้บริหารจัดโครงการพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

๔) ด้านการใช้หลักอุเบกขา เรื่องภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักอุเบกขา ของผู้บริหารทุกข้ออยู่ในระดับมาก ๓ อันดับแรก คือ

๔.๑) ผู้บริหารประพฤติตนปฏิบัติหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน

๔.๒) ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบอย่างเป็นธรรม

๔.๓) ผู้บริหารรู้จักข่มใจ รักษาอารมณ์ได้มั่นคงเคารพสิทธิของผู้ใต้บังคับบัญชา

๕.๑.๓ ปัญหาในเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม มีดังนี้

๑) ปัญหาด้านเมตตา เรื่องภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักเมตตาของผู้บริหารอยู่ในระดับต่ำที่สุดเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารไม่มอบหมายงานตามความถนัดและขีดความสามารถของผู้ร่วมงาน ขาดการเป็นกัลยาณมิตร

กับเพื่อนร่วมงาน ช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในสถานศึกษาน้อยและการมอบหมายงานของผู้บริหารยังมีการมอบหมายงานตามความถนัดและขีดความสามารถของผู้ร่วมงานต่ำ

๒) ปัญหาด้านกรรณา เรื่องภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักกรรณาของผู้บริหารอยู่ในระดับต่ำที่สุดเป็นรายด้าน พบว่าผู้บริหารจัดหาเอกสารตำราที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้กับบุคลากรน้อยและผู้บริหารยังแนะนำให้คำปรึกษาด้วยความสุภาพ ใช้วาจาสุภาพและปฏิบัติตามวาจาที่ให้ไว้แก่เพื่อนร่วมงานน้อย

๓) ปัญหาด้านมูทิตา เรื่องภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักมูทิตาของผู้บริหารอยู่ในระดับต่ำที่สุดเป็นรายด้าน พบว่าผู้บริหารยังขาดการเป็นที่ปรึกษาที่ดี และให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานเมื่อมีปัญหาผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างยุติธรรม ยึดความถูกต้องเที่ยงตรงและยังขาดการเป็นที่ปรึกษาที่ดี และให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานเมื่อมีปัญหา

๔) ปัญหาด้านอุเบกขา เรื่องภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักมูทิตาของผู้บริหารอยู่ในระดับต่ำที่สุดเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารยังไม่มีใจวางเฉยเมื่อถูกบุคลากรในสถานศึกษานินทาว่ากล่าวในเรื่องต่างๆที่อาจเกิดขึ้นและผู้บริหารวางเฉยเมื่อกุณินทาวาร้ายและไม่เอนเอียงได้รักและซึ้งในระดับต่ำสุด

๕.๑.๔ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม ดังนี้

๑) ภาวะผู้นำด้านหลักเมตตาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ผู้บริหารควรเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน ช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในสถานศึกษาพึงสำรวจความต้องการของบุคคลในการพัฒนาตนเอง เพื่อกำหนดเป็นแผนพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องและควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำผลงานโดยไม่ปิดกั้น

๒) ภาวะผู้นำด้านหลักกรรณาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ผู้บริหารควรให้คำแนะนำให้คำปรึกษาด้วยความสุภาพ ใช้วาจาที่สุภาพและปฏิบัติตามวาจาที่ให้ไว้แก่เพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารควรให้ความช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาด้านความรู้ ด้านอารมณ์ จิตใจ และด้านสังคมต่อเพื่อนร่วมงาน

ตามกำลังความสามารถ ปฏิบัติตนและปฏิบัติงานด้วยความเสมอต้นเสมอปลายต่อบุคลากรในสถานศึกษา

๓) ภาวะผู้นำด้านมุทิตาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาที่ดี และให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานเมื่อมีปัญหา ผู้บริหารควรพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างยุติธรรม ยึดความถูกต้องเที่ยงตรงมีความเต็มใจให้บริการแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันอย่างไม่มีเงื่อนไขและความลำเอียง

๔) ภาวะผู้นำด้านหลักอุเบกขาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ผู้บริหารควรวางเฉยเมื่อถูกนินทาว่าร้ายและไม่เอนเอียงได้รักและซึ้งควรวางใจเป็นกลางกับบุคลากร วางเฉยเมื่อถูกบุคลากรในสถานศึกษานินทาว่ากล่าวในเรื่องต่างๆที่อาจเกิดขึ้นและควรมีการจัดอบรมสัมมนาบุคลากร เพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจมาทำการอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ อภิปรายผลการศึกษาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม ดังนี้

๑) ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ โดยภาพรวม และรายด้านที่มีการปฏิบัติในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุด คือ คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเมตตา รองลงมาคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านอุเบกขา และ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านกรุณา ตามลำดับ และต่ำที่สุดคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านมุทิตา

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านหลักเมตตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านหลักเมตตา โดยโรงเรียนจัดทำแผนการสอนด้วยความยินดี และมีความสุขอยู่เสมอ ผู้บริหารดูแล เอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานในสถานศึกษาตามความสามารถของตน มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความรักความเมตตา ไม่ดูหมิ่นหรือกีดกัน ผู้บริหารสำรวจความต้องการของบุคคลในการพัฒนาตนเอง เพื่อกำหนดเป็นแผนพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องใกล้เคียงกับผลงานวิจัยของพระมนัส

อคฺคธมฺโม (ก้อนใหญ่) ^๑ได้กล่าวถึงการบริหารบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหาร ไว้ใน “ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” ไว้ว่า ๑. ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา และด้านอุเบกขา ๒. เปรียบเทียบภาวะผู้นำ ผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร ๔ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ครูผู้สอนมี ความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ แต่เมื่อ จำแนกตามอายุ ประสบการณ์สอน ครูผู้สอนมีความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลัก พรหมวิหาร ๔ ทั้ง ๔ ด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และ ๔. มีข้อเสนอแนะในแต่ละด้าน คือด้านเมตตา ผู้บริหารควรให้ความรัก ปราบปรามดีต่อผู้ร่วมงาน อุทิศ ตนให้กับสถานศึกษา ให้มากขึ้น ด้านกรุณาผู้บริหารควรช่วยเหลือแนะนำเมื่อเพื่อนร่วมงานมีทุกอย่าง เต็มใจเต็มความสามารถ ด้านมุทิตา ผู้บริหารควรสนับสนุน ส่งเสริมให้ขวัญกำลังใจ และแสดงความ ยินดีด้วยคำพูดชื่นชม ตามความโอกาสเหมาะสม ด้านอุเบกขา ผู้บริหารควรให้ความยุติธรรมในการบริหารงานทุกด้าน เน้นย้ำความซื่อสัตย์ สุจริตตรวจสอบได้ รวมถึงปฏิบัติหน้าที่โดยยึดกฎระเบียบ

๒) ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านหลักมุทิตามีการปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำกว่าทุกด้าน ทั้งนี้เพราะว่าผู้บริหารยังไม่เป็นที่ปรึกษาที่ดี และยังขาดการ ให้คำแนะนำที่ดีให้แก่เพื่อนร่วมงานเมื่อมีปัญหา ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรใน สถานศึกษาอย่างยุติธรรม ยึดความถูกต้องเที่ยงตรงน้อยสอดคล้อง ตามหลักการแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร๔ของพระราชวรมุณี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ^๒ กล่าวว่า นักบริหารต้องมีพรหมวิหาร ๔ คือธรรมสำหรับผู้ใหญ่ ๔ ประการ คือ โดยได้กล่าวถึงหลักมุทิตา คือ ความรู้สึกพลอยชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุข นักบริหารต้องส่งเสริมให้คนทำงานมีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถจนได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นโดยไม่กลัวว่าลูกน้อง จะขึ้นมาทาบบัตรมี เขาไม่กีดกันใครแต่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ทำงานแสดงความสามารถเต็มที่ และพลอยชื่นชมยินดีในความก้าวหน้าของเพื่อนร่วมงานมุทิตาจะทำลายความริษยาในใจนักบริหาร ถ้านักบริหารมีจิตริษยาลูกน้องเสียแล้ว ลูกน้องจะรับรู้ความริษยานั้นและจะไม่ทุ่มเททำงานให้

^๑ พระมนัส อคฺคธมฺโม (ก้อนใหญ่), “ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร”, **ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

^๒ พระราชวรมุณี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑).

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ซึ่งมีข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุง จากผลการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเชิงนโยบาย

๑. ด้านเมตตา

๑) ผู้บริหารควรเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน

๒) ผู้บริหารช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในสถานศึกษาพึงสำรวจความต้องการของบุคคลในการพัฒนาตนเอง

๒. ด้านกรุณา

๑) ผู้บริหารควรให้คำแนะนำให้คำปรึกษาด้วยความสุภาพ ใ้วาจาที่สุภาพและปฏิบัติตามวาจาที่ให้ไว้แก่เพื่อนร่วมงาน

๒) ผู้บริหารควรให้ความช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาด้านความรู้ ด้านอารมณ์ จิตใจ และด้านสังคมต่อเพื่อนร่วมงานตามกำลังความสามารถ

๓. ด้านมฤตดา

๑) ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาที่ดี และให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานเมื่อมีปัญหา

๒) ผู้บริหารควรพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างยุติธรรม

๔. ด้านอุเบกขา

๑) ผู้บริหารควรวางเฉยเมื่อถูกนิินทาว่าร้ายและไม่เอนเอียงได้รักและซังควรวางใจเป็นกลางกับบุคลากร

๒) ผู้บริหารวางเฉยเมื่อถูกบุคลากรในสถานศึกษานินทาว่ากล่าวในเรื่องต่างๆที่อาจเกิดขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม

๒) ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำตามหลักธรรมอื่น ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

Stephen Robbins อังโน สาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน. การจัดการและพฤติกรรมองค์กร: เพื่อสร้าง และ
รักษาความได้เปรียบเชิงแข่งขันไว้ให้ยั่งยืนในโกลบอลไลเซชัน. กรุงเทพมหานคร: ซีวีแอลการพิมพ์
จำกัด, ๒๕๕๔, หน้า ๒๐๒.

กรมการศาสนา เอกสารสำหรับใช้ประกอบการพิจารณา เรื่องการศึกษาของคณะสงฆ์.
กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๒๑. หน้า ๗๙.

กวี วงศ์พุ่ม. ภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เสริมวิชาชีพบัญชี, ๒๕๓๙. หน้า ๑๑๗-
๑๑๙.

กวี วงศ์พุ่ม. ภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เสริมวิชาชีพบัญชี, ๒๕๓๙. หน้า ๑๑๙-
๑๒๑.

กวี วงศ์พุ่ม. ภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เสริมวิชาชีพบัญชี, ๒๕๓๙. หน้า ๑๑๙-
๑๒๑.

กวี วงศ์พุ่ม. ภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๓๕. หน้า ๑๑๗.

กองพุทธศาสนศึกษา. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. การประเมินผลโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม
แผนกสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๕.
หน้า ๒๐.

กองพุทธศาสนศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. คู่มือการปฏิบัติงานการอนุญาตจัดตั้งและ
ขยายชั้นเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา, ๒๕๕๗. หน้า ๓.

เครชชีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan 1970), อังโน บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่
ที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๔. หน้า ๔๓.

เครชชีและมอร์แกน. อังโน บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
สุวีริยาสาส์น จำกัด, ๒๕๕๔. หน้า ๔๓.

- ติน ปรัชญาพุทธ.ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม.เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ
หน่วยที่๑๑ นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,๒๕๒๗.หน้า ๒๓๕-๖๓๗.
- ธีรรัตน์ กิจจักษ์. ๒๕๔๒. คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร. เพชรบุรี : คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏ
เพชรบุรี.
เนตรพัฒนา ยาวีราช. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเซ็นทรัลเอ็กเพรส,
๒๕๓๗. หน้า ๒๑.
เนตรพัฒนา ยาวีราช. การจัดการสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: บริษัททริเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด,
๒๕๕๖. หน้า ๑๘๕.
- บุญชม ศรีสะอาด.การวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุง.พิมพ์ครั้งที่๙ กรุงเทพมหานคร:บริษัทสุวีราสาส์น
จำกัด,๒๕๕๖.หน้า ๘๒-๘๓
- ประวัติ พันผาสุก. ๒๕๔๙. คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร. เชียงใหม่: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่.
- ประเวศ วะสี. ภาวะผู้นำ.พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๐.หน้า๑๘-
๑๙.
- พรทิพย์ อัยยิมพันธ์. ๒๕๔๗. Leadership for Organizational Effectiveness. การบริหารคน.
หน้า.๖๕, ๖๘
- พระธรรมกิตติวงศ์ ทองดี สุรเตโช. พระไบบ้าน. กรุงเทพมหานคร : คณาจารย์การพิมพ์, ๒๕๔๑.
หน้า ๘-๙.
- พระธรรมโกศาจารย์ ประยูร ธมมจิตโต.พุทธวิธีบริหาร.พิมพ์พิเศษ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๙.
กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๔๙. หน้า ๒๖
- พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต. ๒๕๔๐. พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม. กรุงเทพมหานคร:
กองการพิมพ์ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กพผ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต. ภาวะผู้นำ:ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ.
กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๖. หน้า ๒๕.
- พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต. ภาวะผู้นำ:ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ.
กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๖. หน้า ๒๕.
- พระมหาบุญมี มาลาวชิโร. พุทธบริหาร. หน้า ๗๒ – ๗๓.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ ๒๕๕๒ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่๒ พ.ศ ๒๕๕๔ และ ฉบับที่๓
พ.ศ ๒๕๕๓ ออนไลน์ แหล่งที่มา:www.sesa10.go.th ๔ กันยายน ๒๕๕๕.
- พระราชวรมณี ประยูร ธมมจิตโต. ๒๕๔๑. คุณธรรมสำหรับนักบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.

พระราชวรมุณี. ประยุทธ์ ปยุตโต. การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๑. หน้า ๓๕๕.

พิชิต เทพวรรณ, A-Z เครื่องมือการจัดการทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่ กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ด ยูเคชั่น, ๒๕๕๕. หน้า ๙๘.

ไพฑูริย์ สีนลรัตน์. ๒๕๔๔. ความรู้คู่คุณธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

ยงยุทธ เกษสาคร.ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม. กรุงเทพมหานคร: เอสแอนด์ เจ กราฟฟิค, ๒๕๕๔.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. ภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร : ธนัชการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๔. หน้า ๓๓
รัตติกรณ์ จงวิศาล. ภาวะผู้นำ ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางสู่การพัฒนา. กรุงเทพมหานคร.สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖. หน้า ๓

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์. ๒๕๒๕. หน้า ๕๖๘-๕๖๙.

ล้วน สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวิริยาศาสตร์ จำกัด. ๒๕๓๘, หน้า ๒๐๐.

วิชัย ธรรมเจริญ. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร : cursa ลาดพร้าว, ๒๕๔๑. หน้า ๓๔.

วิเชียร วิทโยดม. ภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์ จำกัด. ๒๕๕๐ หน้า ๓

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ.องค์การและการจัดการ.กรุงเทพมหานคร:ดวงกมลสมัย, ๒๕๔๒ หน้า ๔๓๗.

สมยศ นาวิการ. การบริหารและพฤติกรรมองค์การ. เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๒๔.

สาคร สุขศรีวงศ์. การจัดการ: จากมุมมองของนักบริหาร. กรุงเทพมหานคร: บริษัทจี.พี.ไซเบอร์พริ้นท์ จำกัด, ๒๕๕๓. หน้า ๑๕๖.

สาคร สุขศรีวงศ์. การจัดการ: จากมุมมองของนักบริหาร.กรุงเทพมหานคร: บริษัทจี.พี.ไซเบอร์พริ้นท์ จำกัด, ๒๕๕๓. หน้า ๑๕๖.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.สภาพและปัญหาการบริหารการศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย.กรุงเทพมหานคร.วิ.ที.ซี, ๒๕๔๕.หน้า ๘.

สิปปนนท์ เกตุทัตต์. “ วิสัยทัศน์กว้างไกลปฏิบัติได้ผลจริง.” ใน ผู้นำ.สงวน นิตยารัมภพงศ์ และ สุทธิลักษณ์ สติตะศิริบรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๑. หน้า ๓๒.

เสน่ห์ จั๋งโต. วิสัยทัศน์ และ กลยุทธ์ ผู้นำยุคใหม่. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.๒๕๕๑. หน้า๒.

เสนาะ ตีเยาว์.หลักการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.หน้า ๖๘.

อนิวัช แก้วจำนงค์.หลักการจัดการ.พิมพ์ครั้งที่๔. สงขลา:ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ,๒๕๒๖. หน้า๑๕๘.

อนุชิต วรรณสุทธิ.” การศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในอนาคต”รายงานวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย:สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์,๒๕๔๘.หน้า๑๒

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

กอบแก้ว ดุลจำนงค์.” ภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีมหาวิทยาลัยเอกชน:ศึกษากรณีมหาวิทยาลัย รังสิต”.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยรามคำแหง ,๒๕๔๑.หน้า๓๕.

ณัฐวรรณ ฐิตาคม “การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒”.ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗. หน้าบทคัดย่อ

ทิพยาพัศ คลังแสง. “การบริหารบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหาร ไว้ใน การบริหารงาน ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร นครสวรรค์”. ปริญญาพุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทาลัย, ๒๕๕๖. หน้า ๑๐๕-๑๐๖.

ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล. “ การวิจัยแบบประสม: ทางสายกลางของการวิจัย”.การออกแบบการวิจัย กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,๒๕๕๕. หน้า ๓๒๑- ๓๒๔

พระครูสมุห์อนุกุล อนุวฑฺฒโน ปานประดิษฐ์. “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการนำหลัก พรหมวิหาร ธรรม ๔ ไปใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลม่วงงาม อำเภอสี่นคร จังหวัดสงขลา”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระณัฐพล ฐิติธมโม ปราบพินาศ. “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรม ๔ ตาม ความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”. ปริญญาพุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมนัส อคคธมโม ก้อนใหญ่ “ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียน มัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร”. ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕. หน้า ก-ข.

พระมหาบุญญวัฑฒ์ ปญญาวุฑโฒ อ่อนดี. “การศึกษาการบริหารงานบุคคลกร ตามหลักพรหม วิหาร ๔ โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”. ปริญญาพุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต. บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕, หน้า บทคัดย่อ

วิทยา เอื้องเพชร. “คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต ๒”. ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๔).

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

จิตร ธานี, **พรหมวิหาร๔**, (ออนไลน์) แหล่งที่มา : <http://www.jitdrathanee.com>, (๑ สิงหาคม ๒๕๕๖) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://.moe.go.th> (๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖).

๒. ภาษาอังกฤษ

Barabara kelleman.(ed), Leadership as Political Act,in Leadership Multidiscitivs,(New Jersey: Prentice-Hall,1984),p.70.

Gareth Jones and Jennifer M.George, Contemporary Management, 5 thed., International Edition, New York: McGraw-Hill., 2009, p. 437.

Hodge Billey J. & Herbert J.Johnson, Management and Oganization Behavior,(Newnyork: John Willey & Sons,1970)pp. 255-259.

Key &Case Newstrom, J. W. and K. Davis. Organizational Behavior: Human Behavior at Work (Nineth Edition). New York: McGRAW-Hill.

Leadership, Membership and Organization, (Psychological Bulletin: January 1950), p. 4.

Luthans, F. Organizational Behavior. Singapore: McGraw-Hill Book Co-Singapore. 1992a. p. 269.

Normond L.Frigon, Sr.& Harry K. Jackson, Jr,The Leader : Developing the Skill & Personal

Qualities You Need to Lead Effectively, (New York: American Management Association, 1996), p. 8.

Ralph M. Stogdill, Leadership, Membership and Organization, (Psychological Bulletin: January 1950), p. 4.

Ralph M. Stogdill, Personal Factor Associated with Leadership Survey of Literature in leadership. (Maryland penguin Books, 1967), p. 91.

Raymond J. Burdy. Fundamental of Leadership Reading, (Massachusetts Addison: Wesley Publishing Co., 1967), p. 8.

Rensis Likert, The human Organization, (New York : Mc Graw Hill, 1967), p. 172.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
เครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก
สามัญศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพรหม
วิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษาสังกัดสำนักงาน
พระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม

๒. สาระสำคัญของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามตามหลักพรหมวิหาร ๔

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหาร
สถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา
จังหวัดมหาสารคาม

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้โอกาสผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะแนว
ทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติ
ธรรมแผนกสามัญศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม

๓. ในการตอบแบบสอบถาม ขอความกรุณาตอบคำถามตามความเป็นจริงทุกข้อ ทุก
ตอน

ในการแปรผลวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะแปลผลโดยภาพรวมทั่วไป อีกทั้งคำตอบของท่านจะ
ถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ ดังนั้น การตอบแบบสอบถามครั้งนี้จะไม่ผลเสียหายต่อท่าน
หรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด เพราะผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปศึกษาในภาพรวมเท่านั้น
ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณท่านมา ณ
โอกาสนี้

นายสุบรรลु เหตุผล

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับข้อมูลจริงของท่าน

(๑) สถานภาพ

ผู้บริหารสถานศึกษา

ครูผู้สอน

(๒) เพศ

คำชี้แจง

จงเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความคิดเห็น ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน ตามความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

- ๕ หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
- ๔ หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก
- ๓ หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง
- ๒ หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย
- ๑ หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ข้อ	ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน พระปริยัติธรรม	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
	ภาวะผู้นำด้านหลักเมตตา					
๑	โรงเรียนจัดทำแผนการสอนด้วยความยินดี และมีความสุขอยู่เสมอ					
๒	ผู้บริหารมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความรักความเมตตา ไม่ดูหมิ่นหรือก้าวร้าว					
๓	ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำผลงานโดยไม่ปิดกั้น					
๔	ผู้บริหารดูแล เอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานในสถานศึกษาตามความสามารถของตน					
๕	ผู้บริหารเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน ช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในสถานศึกษา					
๖	ผู้บริหารสำรวจความต้องการของบุคคลในการพัฒนาตนเอง เพื่อกำหนดเป็นแผนพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง					
๗	ผู้บริหารมอบหมายงานตามความถนัดและขีดความสามารถของผู้ร่วมงาน					
๘	ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมีความวิริยะ อุตสาหะเป็นแบบอย่างแก่ผู้ร่วมงาน					
ข้อ	ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน พระปริยัติธรรม	ระดับความคิดเห็น				
	ภาวะผู้นำด้านหลักเมตตา (ต่อ)	๕	๔	๓	๒	๑

๙	ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูล และมีความเมตตาอารีต่อบุคลากรในหน่วยงาน					
๑๐	ผู้บริหารไม่สร้างความแตกแยกในหมู่ผู้ร่วมงานในหน่วยงาน					
	๒.ภาวะผู้นำด้านหลักกรรมา					
๑๑	ผู้บริหารให้โอกาสพบปะกับเพื่อนร่วมงานทั้งในระบบและนอกระบบเพื่อสร้างความเป็นกัลยาณมิตร					
๑๒	ผู้บริหารปฏิบัติตนและปฏิบัติงานด้วยความเสมอต้นเสมอปลายต่อบุคลากรในสถานศึกษา					
๑๓	ผู้บริหารมีความเสียสละรู้จักแบ่งปันมีจิตใจที่โอบอ้อมอารีช่วยเหลือในโอกาสอันควร					
๑๔	ผู้บริหารสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเพื่อนร่วมงานอย่างเหมาะสม					
๑๕	ผู้บริหารละเว้นการกระทำที่ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจ อารมณ์					
๑๖	ผู้บริหารแนะนำให้คำปรึกษาด้วยความสุภาพ ใช้วาจาสุภาพและปฏิบัติตามวาจาที่ให้ไว้แก่เพื่อนร่วมงาน					
๑๗	ผู้บริหารจัดหาเอกสารตำราที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้กับบุคลากร					
๑๘	มีความสงสารหาทางช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์					
๑๙	ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาด้านความรู้ ด้านอารมณ์จิตใจและด้านสังคมต่อเพื่อนร่วมงานตามกำลังความสามารถ					
๒๐	ผู้บริหารอุทิศเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เต็มกำลังความสามารถของตน					

	ระดับความคิดเห็น
--	------------------

ข้อ	ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน พระปริยัติธรรม	๕	๔	๓	๒	๑
	๓.ภาวะผู้นำด้านหลักมฤตดา					
๒๑	ผู้บริหารได้บริหารงานด้วยความเอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุขของเพื่อนร่วมงาน เป็นอย่างดีคิดทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์					
๒๒	ผู้บริหารชื่นชมยินดีในความสำเร็จของผู้ร่วมงานในด้านต่างๆ					
๒๓	ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาที่ดี และให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานเมื่อมีปัญหา					
๒๔	ผู้บริหารวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติปฏิบัติ ไม่เป็นผู้มีอคติความลำเอียงต่อเพื่อนร่วมงาน					
๒๕	ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรในสถานศึกษาอย่าง ยุติธรรม ยึดความถูกต้อง เทียงตรง					
๒๖	ผู้บริหารไม่ซ้ำเติมผู้อื่นหรือเพื่อนร่วมงานในสถานศึกษาเมื่อคนอื่นถึงความวิบัติ					
๒๗	ผู้บริหารมีความเต็มใจให้บริการแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันอย่างไร้เงื่อนไขหรือความลำเอียง					
๒๘	ผู้บริหารแสดงความยินดีกับบุคลากรทุกคนที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับ สม่่าเสมอ					
๒๙	ผู้บริหารจัดโครงการพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน					
๓๐	ผู้บริหารสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นกับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ					
	๔.ภาวะผู้นำด้านหลักอุเบกขา					
๓๑	ผู้บริหารมีใจเป็นกลางวางเฉยเมื่อผู้ร่วมงานปฏิเสธให้ความช่วยเหลือในการทำงานในสถานศึกษาโดยไม่ตอบโต้					
๓๒	ผู้บริหารมีใจวางเฉยเมื่อถูกบุคลากรในสถานศึกษานินทาว่ากล่าวในเรื่องต่างๆที่อาจเกิดขึ้น					
๓๓	ผู้บริหารวางใจเป็นกลางไม่เอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเมื่อเกิดปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียน					
ข้อ	ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน พระปริยัติธรรม	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑

๔.ภาวะผู้นำด้านหลักอุเบกขา (ต่อ)						
๓๔	ผู้บริหารจัดอบรมสัมมนาบุคลากร เพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน					
๓๕	จัดการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการทางวิชาการ เพื่อนำมาพิจารณาอยู่เสมอ และวางแผนไม่ตื้อใจและเสียใจเมื่อประสบปัญหาด้านต่างๆที่อาจเกิดขึ้น					
๓๖	วางแผนเมื่อได้รับคำชมเชยจากเพื่อนร่วมงานในโรงเรียน					
๓๗	วางแผนเมื่อถูกนิทาว่าร้ายและไม่เอนเอียงได้รักและซึ้ง					
๓๘	ผู้บริหารประพฤติตนปฏิบัติหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน					
๓๙	ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบอย่างเป็นธรรม					
๔๐	ผู้บริหารรู้จักข่มใจ รักษาอารมณ์ได้มั่นคงเคารพสิทธิของ ผู้ใต้บังคับบัญชา					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้โอกาสผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะ แนวทางพัฒนาการภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม

๑. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเมตตา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านกรุณา

.....

.....

.....

.....

.....
.....

๓. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านมฤตดา

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านอุเบกขา

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....
.....
.....
.....

แบบสอบถามการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก
สามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม

คำชี้แจง ๑. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา เรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร ๔
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม

๒. โปรดตอบแบบสัมภาษณ์ทุกข้อและขอให้ตอบตามความเป็นจริง เพื่อการถูกต้องและ
สมบูรณ์ของการวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้แนวทางในการปรับปรุงการบริหาร

ตอนที่ ๑

๑. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....ฉายา.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
- ๑.๑ ตำแหน่ง.....
- ๑.๒ วุฒิการศึกษา.....
- ปริญญาตรี.....
- สูงกว่าปริญญาตรี.....
- ๑.๓ ประสบการณ์การทำงาน.....
-
๒. วัน/เดือน/ปี ที่ให้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ ๒

ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม

๑. ท่านมีภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ อย่างไร

๑.๑ ระบุปัญหา

(ด้านเมตตา)

.....

.....

(ด้านกรรณา)

.....
.....

(ด้านมฤติตา)

.....
.....

(ด้านอุเบกขา)

.....
.....

๑.๒ สาเหตุของปัญหา

(ด้านเมตตา)

.....
.....

(ด้านกรรณา)

.....
.....

(ด้านมฤติตา)

.....
.....

(ด้านอุเบกขา)

.....
.....

๑.๓ การกำหนดแนวทางในการแก้ไข้ปัญหา

(ด้านเมตตา)

.....
.....

(ด้านกรุณา)

.....
.....

(ด้านมฤตดา)

.....
.....

(ด้านอุเบกขา)

.....
.....

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่าน ณ โอกาสนี้

ภาคผนวก ข.

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

๑. ดร.สมปอง ชาสิ่งห์แก้ว (ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา)
 วุฒิการศึกษา : กศ.ม.(การบริหารการศึกษา), กศ.บ.(เคมี) , ปร.ด (การบริหารการศึกษา)
 ตำแหน่ง : อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
๒. ดร.สังวาลย์ เพ็ญยุระ (ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา)
 วุฒิการศึกษา: ปร.ด.(บริหารการศึกษา), ศษ.ม.(บริหารการศึกษา), คบ. (สังคมศึกษา)
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
๓. ดร.สุนทร สายคำ (ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรม)
 วุฒิการศึกษา: พธ.ด.(พุทธบริหารการศึกษา), ศษ.ม.(เทคโนโลยีการศึกษา), ปว.ค. ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู, อส.บ. (วิศวกรรมไฟฟ้า)
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
๔. ผศ.ดร. วีระศักดิ์ บึงมุ่ม (ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย)
 วุฒิการศึกษา: ป.ธ. ๕, ปร.ด. (บริหารการศึกษา), M.A. (Buddhist Studies), พธ.ด. (ปรัชญา)
 ตำแหน่ง: อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
๕. ผศ.ดร. ประยูร แสงใส (ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา)
 วุฒิการศึกษา: พ.ท.บ.(สังคมศึกษา), Ph.D (Education). M.A (Education), NON-Fomal (Education,Administration and Guidance Psychology), P.G. Dip In jounaalism.
 ตำแหน่ง: อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต

ขอนแก่น

ภาคผนวก ค.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น โทร. ๐๙๒-๕๕๒-๖๔๒๖

ที่ ศธ ๖๑๗๒.๑/ว ๗๑

วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร. สมปอง ขาสิ่งห์แก้ว

ด้วย นายสุบรรณ เพศผล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดมหาสารคาม” โดยมี พระอธิการบุญช่วย โชติวิโส,ดร. และ พระครูสโมธานเขตคามารักษ์,ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

- อ.เจษฎา
- อ.นิพนธ์

๘๖

ดร.สมปอง ขาสิ่งห์แก้ว
๑๐ ต.ค. ๒๕๖๑

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

พ.ช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๔๒๖

ต่อหน้า

ตอนที่ ๓ : ข้อเสนอแนะแนวทางภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกสามัญ (ศึกษา) สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดมหาสารคาม

๑. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเมตตา มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง
ส่งเสริม และพัฒนา ดังนี้

ดร.สุวิทย์

.....
.....
.....

๒. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักกรุณา มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง
ส่งเสริม และพัฒนา ดังนี้

ดร.สุวิทย์

.....
.....
.....

๓. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักมุทิตา มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง
ส่งเสริม และพัฒนา ดังนี้

ดร.สุวิทย์

.....
.....
.....

๔. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอุเบกขา มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง
ส่งเสริม และพัฒนา ดังนี้

ดร.สุวิทย์

.....
.....
.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม

นายสุบรรณ เหตุผล

ผู้วิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น โทร. ๐๙๒-๕๕๒-๖๔๒๖

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/ว ๗๑ วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร.สังวาลย์ เพ็ญยระ

ด้วย นายสุบรรลु เหตุผล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดมหาสารคาม” โดยมี พระอธิการบุญช่วย โชติวิโส.ดร. และ พระครูสุโมธานเขตคณารักษ์.ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๔๒๖

นายสุบรรลุ เหตุผล (นิสิต) โทร. ๐๙๒ ๗๖๙ ๘๘๘๘

14๕๙-61

แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบค่า ioc

*objective congruence*ความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC : Index of ~~Confidence~~)

เรื่อง "ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดมหาสารคาม "

- ตอนที่ ๑ คำอธิบาย
- ๑ หมายถึง ค่าถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
 - ๐ หมายถึง ไม่แสดงความคิดเห็น
 - ๑ หมายถึง ค่าถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม		ระดับการปฏิบัติ		
ข้อที่	ภาวะผู้นำด้านหลักเมตตา	๑	๐	-๑
๑	โรงเรียนจัดทำแผนการสอนด้วยความยินดี และมีความสุขอยู่เสมอ	/		
๒	ผู้บริหารมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความรักความเมตตา ไม่ดูหมิ่นหรือก้าวร้าว	/		
๓	ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำผลงานโดยไม่ปิดกั้น	/		
๔	ผู้บริหารดูแล เอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานในสถานศึกษาตามความสามารถของตน	/		
๕	ผู้บริหารเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน ช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในสถานศึกษา	/		
๖	ผู้บริหารสำรวจความต้องการของบุคคลในการพัฒนาตนเอง เพื่อกำหนดเป็นแผนพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง	/		
ข้อที่	ภาวะผู้นำด้านหลักกรุณา			
๑	ผู้บริหารให้โอกาสพบกับเพื่อนร่วมงานทั้งในระบบและนอกระบบ เพื่อสร้างความเป็นกัลยาณมิตร	/		
๒	ผู้บริหารปฏิบัติตนและปฏิบัติงานด้วยความเสมอต้นเสมอปลายต่อบุคลากรในสถานศึกษา	/		

ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม		ระดับการปฏิบัติ		
ข้อที่	ภาวะผู้นำด้านหลักภรณา (ต่อ)	๑	๐	-๑
๓	ผู้บริหารมีความเสียสละรู้จักแบ่งปันมีจิตใจที่โอบอ้อมอารีช่วยเหลือในโอกาสอันควร	✓		
๔	ผู้บริหารสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเพื่อนร่วมงานอย่างเหมาะสม	✓		
๕	ผู้บริหารละเว้นการกระทำที่ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจ อารมณ์	✓		
๖	ผู้บริหารแนะนำให้คำปรึกษาด้วยความสุภาพ ใช้วาจาสุภาพและปฏิบัติตามวาจาที่ให้ไว้แก่เพื่อนร่วมงาน	✓		
๗	ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาด้านความรู้ ด้านอารมณ์ จิตใจและด้านสังคมต่อเพื่อนร่วมงานตามกำลังความสามารถ	✓		
๘	ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานให้พ้นจากความเดือดร้อนทั้งทางร่างกายและจิตใจในภาวะที่ได้รับความเดือดร้อนเป็นทุกข์	✓		
๙	ผู้บริหารเห็นอกเห็นใจบุคลากรในสถานศึกษา ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน	✓		
๓.ภาวะผู้นำด้านหลักมฤตดา				
๑	ผู้บริหารได้บริหารงานด้วยความเอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุขของเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดีคิดทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์	✓		
๒	ผู้บริหารชื่นชมยินดีในความสำเร็จของผู้ร่วมงานในด้านต่างๆ	✓		
๓	ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาที่ดี และให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานเมื่อมีปัญหา	✓		
๔	ผู้บริหารวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติ ปฏิบัติไม่เป็นผู้มีอคติความลำเอียงต่อเพื่อนร่วมงาน	✓		
๕	ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างยุติธรรม ยึดความถูกต้อง เทียบตรง	✓		
๖	ผู้บริหารไม่เข้าเต็มผู้อื่นหรือเพื่อนร่วมงานในสถานศึกษาเมื่อคนอื่นถึงความวิบัติ	✓		

ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม		ระดับการปฏิบัติ		
		๑	๐	-๑
ข้อที่	๓.ภาวะผู้นำด้านหลักมฤตดา (ต่อ)			
๗	ผู้บริหารมีความเต็มใจให้บริการแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันอย่างไร้เงื่อนไขหรือความลำเอียง	/		
ข้อที่	๔.ภาวะผู้นำตามหลักอุเบกขา			
๑	ผู้บริหารมีใจเป็นกลางวางเฉยเมื่อผู้ร่วมงานปฏิเสธให้ความช่วยเหลือในการทำงานในสถานศึกษาโดยไม่ตอบโต้	/		
๒	ผู้บริหารมีใจวางเฉยเมื่อถูกบุคคลากรในสถานศึกษานินทาว่ากล่าวในเรื่องต่างๆที่อาจเกิดขึ้น	/		
๓	ผู้บริหารวางใจเป็นกลางไม่เอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเมื่อเกิดปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างบุคคลากรในโรงเรียน	/		
๔	ผู้บริหารจัดอบรมสัมมนาบุคลากร เพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน	/		
๕	จัดการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการทางวิชาการ เพื่อนำมาพิจารณาอยู่เสมอ และวางเฉยไม่ตีใจและเสียใจเมื่อประสบปัญหาค้นต่างๆที่อาจเกิดขึ้น	/		
๖	วางเฉยเมื่อได้รับคำชมเชยจากเพื่อนร่วมงานในโรงเรียน	/		
๗	วางเฉยเมื่อถูกนินทาว่าร้ายและไม่เอนเอียงได้รักและซึ้ง	/		
๘	ผู้บริหารประพฤติตนปฏิบัติหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน	/		

ตอนที่ ๓ : ข้อเสนอแนะแนวทางภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดมหาสารคาม

๑. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเมตตา มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง
ส่งเสริม และพัฒนา ดังนี้

.....

.....

.....

๒. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักกรุณา มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง
ส่งเสริม และพัฒนา ดังนี้

.....

.....

.....

๓. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักมุทิตา มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง
ส่งเสริม และพัฒนา ดังนี้

.....

.....

.....

๔. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอุเบกขา มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง
ส่งเสริม และพัฒนา ดังนี้

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม

นายสุบรรลุ เหตุผล

ผู้วิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น โทร. ๐๙๒-๕๕๒-๖๔๒๖

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/ว ๗๑

วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร.สุนทร สายคำ

ด้วย นายสุบรรลु เหตุผล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดมหาสารคาม” โดยมี พระอธิการบุญช่วย โชติวิโส,ดร. และ พระครูสุโมธานเขตคณาภิรักษ์,ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ตรวจแล้ว

ดร.สุนทร สายคำ

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผ.ช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๔๒๖

นายสุบรรลु เหตุผล (นิสิต) โทร. ๐๙๒ ๗๖๕ ๘๘๘๙

แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบค่า ioc

ความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC : Index of Concurrence)

เรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดมหาสารคาม “

- ตอนที่ ๑ คำอธิบาย
- ๑ หมายถึง คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
 - ๐ หมายถึง ไม่แสดงความคิดเห็น
 - ๑ หมายถึง คำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ตรวจแล้ว

ดร.สุนทร สายคำ

ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม		ระดับการปฏิบัติ		
ข้อที่	ภาวะผู้นำด้านหลักเมตตา	๑	๐	-๑
๑	โรงเรียนจัดทำแผนการสอนด้วยความยินดี และมีความสุขอยู่เสมอ	/		
๒	ผู้บริหารมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความรักความเมตตา ไม่ดูหมิ่นหรือก้าวร้าว	/		
๓	ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำผลงานโดยไม่ปิดกั้น	/		
๔	ผู้บริหารดูแล เอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานในสถานศึกษาตามความสามารถของตน	/		
๕	ผู้บริหารเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน ช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในสถานศึกษา	/		
๖	ผู้บริหารสำรวจความต้องการของบุคคลในการพัฒนาตนเอง เพื่อกำหนดเป็นแผนพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง	/		
ข้อที่	ภาวะผู้นำด้านหลักกรุณา			
๑	ผู้บริหารให้โอกาสพบกับเพื่อนร่วมงานทั้งในระบบและนอกระบบ เพื่อสร้างความเป็นกัลยาณมิตร	/		
๒	ผู้บริหารปฏิบัติตนและปฏิบัติงานด้วยความเสมอต้นเสมอปลายต่อบุคลากรในสถานศึกษา	/		

ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม		ระดับการปฏิบัติ		
ข้อที่	ภาวะผู้นำด้านหลักกรณา (ต่อ)	๑	๐	-๑
๓	ผู้บริหารมีความเสียสละรู้จักแบ่งปันมีจิตใจที่โอบอ้อมอารีช่วยเหลือในโอกาสอันควร	/		
๔	ผู้บริหารสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเพื่อนร่วมงานอย่างเหมาะสม	/		
๕	ผู้บริหารละเว้นการกระทำที่ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจ อารมณ์	/		
๖	ผู้บริหารแนะนำให้คำปรึกษาด้วยความสุภาพ ใช้วาจาสุภาพและปฏิบัติตามวาจาที่ให้ไว้แก่เพื่อนร่วมงาน	/		
๗	ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาด้านความรู้ ด้านอารมณ์ จิตใจและด้านสังคมต่อเพื่อนร่วมงานตามกำลังความสามารถ	/		
๘	ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานให้พ้นจากความเดือดร้อนทั้งทางร่างกายและจิตใจในภาวะที่ได้รับความเดือดร้อนเป็นทุกข์	/		
๙	ผู้บริหารเห็นอกเห็นใจบุคลากรในสถานศึกษา ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน	/		
ข้อที่	๓.ภาวะผู้นำด้านหลักมูทิตา			
๑	ผู้บริหารได้บริหารงานด้วยความเอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุขของเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดีคิดทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์	/		
๒	ผู้บริหารชื่นชมยินดีในความสำเร็จของผู้ร่วมงานในด้านต่างๆ	/		
๓	ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาที่ดี และให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานเมื่อมีปัญหา	/		
๔	ผู้บริหารวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติปฏิบัติไม่เป็นผู้มีอคติความลำเอียงต่อเพื่อนร่วมงาน	/		
๕	ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างยุติธรรม ยึดความถูกต้อง เทียบตรง	/		
๖	ผู้บริหารไม่เข้าเติมผู้อื่นหรือเพื่อนร่วมงานในสถานศึกษาเมื่อคนอื่นถึงความวิบัติ	/		

ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระ ปริยัติธรรม		ระดับการปฏิบัติ		
		๑	๐	-๑
ข้อที่	๓.ภาวะผู้นำด้านหลักมูทิตา (ต่อ)			
๗	ผู้บริหารมีความเต็มใจให้บริการแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันอย่างไรไม่มี เงื่อนไขหรือความลำเอียง	/		
ข้อที่	๔.ภาวะผู้นำตามหลักอุเบกขา			
๑	ผู้บริหารมีใจเป็นกลางวางเฉยเมื่อผู้ร่วมงานปฏิเสธให้ความช่วยเหลือ ในการทำงานในสถานศึกษาโดยไม่ตอบโต้	/		
๒	ผู้บริหารมีใจวางเฉยเมื่อถูกบุคลากรในสถานศึกษานินทาว่ากล่าวใน เรื่องต่างๆที่อาจเกิดขึ้น	/		
๓	ผู้บริหารวางใจเป็นกลางไม่เอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเมื่อเกิดปัญหา ความไม่เข้าใจกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียน	/		
๔	ผู้บริหารจัดอบรมสัมมนาบุคลากร เพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ร่วมงาน	/		
๕	จัดการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการทางวิชาการ เพื่อนำมาพิจารณาอยู่เสมอ และวางเฉยไม่ตีใจและเสียใจเมื่อประสบ ปัญหาค้นต่างๆที่อาจเกิดขึ้น	/		
๖	วางเฉยเมื่อได้รับคำชมเชยจากเพื่อนร่วมงานในโรงเรียน	/		
๗	วางเฉยเมื่อถูกนินทาว่าร้ายและไม่เอนเอียงได้รักและซึ้ง	/		
๘	ผู้บริหารประพฤติตนปฏิบัติหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน	/		

ตอนที่ ๓ : ข้อเสนอแนะแนวทางภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดมหาสารคาม

๑. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเมตตา มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง
ส่งเสริม และพัฒนา ดังนี้

.....
.....
.....

๒. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักกรุณา มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง
ส่งเสริม และพัฒนา ดังนี้

.....
.....
.....

๓. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักมุทิตา มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง
ส่งเสริม และพัฒนา ดังนี้

.....
.....
.....

๔. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอุเบกขา มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง
ส่งเสริม และพัฒนา ดังนี้

.....
.....
.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม

นายสุบรรลุ เหตุผล

ผู้วิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น โทร. ๐๙๒-๕๕๒-๒๔๒๖

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/ว ๗๑๑ วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.ประยูร แสงใส

ด้วย นายสุบรรณ เหตุผล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดมหาสารคาม” โดยมี พระอธิการบุญช่วย โชติวิไล,ดร. และ พระครูสุโมธานเขตคนารักษ์,ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผ.เลขานุการบัณฑิตศึกษา โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๒๔๒๖

นายสุบรรณ เหตุผล(นิสิต) โทร. ๐๙๒ ๗๖๕ ๘๘๘๘

แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบหาค่า ioc

ความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC : Index of Concurrence)

เรื่อง "ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดมหาสารคาม "

- ตอนที่ ๑ คำอธิบาย
- ๑ หมายถึง คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
 - ๐ หมายถึง ไม่แสดงความคิดเห็น
 - ๑ หมายถึง คำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม		ระดับการปฏิบัติ		
ข้อที่	ภาวะผู้นำด้านหลักเมตตา	๑	๐	-๑
๑	โรงเรียนจัดทำแผนการสอนด้วยความยินดี และมีความสุขอยู่เสมอ	/		
๒	ผู้บริหารมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความรักความเมตตา ไม่ดูหมิ่นหรือก้าวร้าว	/		
๓	ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำผลงานโดยไม่ปิดกั้น	/		
๔	ผู้บริหารดูแล เอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานในสถานศึกษาตามความสามารถของตน	/		
๕	ผู้บริหารเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน ช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในสถานศึกษา	/		
๖	ผู้บริหารสำรวจความต้องการของบุคคลในการพัฒนาตนเอง เพื่อกำหนดเป็นแผนพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง	/		
ข้อที่	ภาวะผู้นำด้านหลักกรุณา			
๑	ผู้บริหารให้โอกาสพบบปะกับเพื่อนร่วมงานทั้งในระบบและนอกระบบ เพื่อสร้างความเป็นกัลยาณมิตร	/		
๒	ผู้บริหารปฏิบัติตนและปฏิบัติงานด้วยความเสมอต้นเสมอปลายต่อบุคลากรในสถานศึกษา	/		

ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม		ระดับการปฏิบัติ		
ข้อที่	ภาวะผู้นำด้านหลักคุณา (ต่อ)	๑	๐	-๑
๓	ผู้บริหารมีความเสียสละรู้จักแบ่งปันมีจิตใจที่โอบอ้อมอารีช่วยเหลือในโอกาสอันควร	/		
๔	ผู้บริหารสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเพื่อนร่วมงานอย่างเหมาะสม	/		
๕	ผู้บริหารละเว้นการกระทำที่ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจ อารมณ์	/		
๖	ผู้บริหารแนะนำให้คำปรึกษาด้วยความสุภาพ ใช้วาจาสุภาพและปฏิบัติตามวาจาที่ให้ไว้แก่เพื่อนร่วมงาน	/		
๗	ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาด้านความรู้ ด้านอารมณ์ จิตใจและด้านสังคมต่อเพื่อนร่วมงานตามกำลังความสามารถ	/		
๘	ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานให้พ้นจากความเดือดร้อนทั้งทางร่างกายและจิตใจในภาวะที่ได้รับความเดือดร้อนเป็นทุกข์	/		
๙	ผู้บริหารเห็นอกเห็นใจบุคลากรในสถานศึกษา ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน	/		
ข้อที่	๓.ภาวะผู้นำด้านหลักมูทิตา			
๑	ผู้บริหารได้บริหารงานด้วยความเอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุขของเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดีคิดหาสิ่งที่เป็นประโยชน์	/		
๒	ผู้บริหารชื่นชมยินดีในความสำเร็จของผู้ร่วมงานในด้านต่างๆ	/		
๓	ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาที่ดี และให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานเมื่อมีปัญหา	/		
๔	ผู้บริหารวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติปฏิบัติไม่เป็นผู้มีอคติความลำเอียงต่อเพื่อนร่วมงาน	/		
๕	ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างยุติธรรม ยึดความถูกต้อง เทียบตรง	/		
๖	ผู้บริหารไม่ซ้ำเติมผู้อื่นหรือเพื่อนร่วมงานในสถานศึกษาเมื่อคนอื่นถึงความวิบัติ	/		

ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม		ระดับการปฏิบัติ		
		๑	๐	-๑
ข้อที่	๓.ภาวะผู้นำด้านหลักมูทิตา (ต่อ)			
๗	ผู้บริหารมีความเต็มใจให้บริการแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันอย่างไร้เงื่อนไขหรือความลำเอียง	✓		
ข้อที่	๔.ภาวะผู้นำตามหลักอุเบกขา			
๑	ผู้บริหารมีใจเป็นกลางวางเฉยเมื่อผู้ร่วมงานปฏิเสธให้ความช่วยเหลือในการทำงานในสถานศึกษาโดยไม่ตอบโต้	✓		
๒	ผู้บริหารมีใจวางเฉยเมื่อถูกบุคลากรในสถานศึกษานินทาว่ากล่าวในเรื่องต่างๆที่อาจเกิดขึ้น	✓		
๓	ผู้บริหารวางใจเป็นกลางไม่เอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเมื่อเกิดปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียน	✓		
๔	ผู้บริหารจัดอบรมสัมมนาบุคลากร เพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน	✓		
๕	จัดการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการทางวิชาการ เพื่อนำมาพิจารณาอยู่เสมอ และวางเฉยไม่ตีใจและเสียใจเมื่อประสบปัญหาที่ค้างคาซึ่งอาจเกิดขึ้น	✓		
๖	วางเฉยเมื่อได้รับคำชมเชยจากเพื่อนร่วมงานในโรงเรียน	✓		
๗	วางเฉยเมื่อถูกนินทาว่าร้ายและไม่เอนเอียงได้รักและซิง	✓		
๘	ผู้บริหารประพฤติตนปฏิบัติหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน	✓		

ภาคผนวก ง.

สรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)

ค่าความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC : Index of Concurrence)
เรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก
สามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม

ข้อ	ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหาร สถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม	ระดับความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ค่าIOC	แปรผล
		คนที่๑	คนที่๒	คนที่๓	คนที่๔	คนที่๕		
ภาวะผู้นำด้านหลักเมตตา								
๑	โรงเรียนจัดทำแผนการสอนด้วยความยินดี และมีความสุข อยู่เสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ผู้บริหารมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความรักความเมตตา ไม่ดู หมิ่นหรือก้าวร้าว	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำผลงานโดยไม่ปิดกั้น	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ผู้บริหารดูแล เอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานใน สถานศึกษาตามความสามารถของตน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ผู้บริหารเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน ช่วยแนะนำสิ่ง ที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในสถานศึกษา	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	ผู้บริหารสำรวจความต้องการของบุคคลในการพัฒนาตนเอง เพื่อกำหนดเป็นแผนพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	ผู้บริหารมอบหมายงานตามความถนัดและขีดความสามารถ ของผู้ร่วมงาน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมีความวิริยะ อุตสาหะเป็นแบบอย่างแก่ผู้ร่วมงาน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูล และมีความ เมตตาอารีต่อบุคลากรในสำนักงาน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	ผู้บริหารไม่สร้างความแตกแยกในหมู่ผู้ร่วมงานในสำนักงาน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.ภาวะผู้นำด้านหลักกรุณา								
๑๑	ผู้บริหารให้โอกาสพบปะกับเพื่อนร่วมงานทั้งในระบบและ นอกระบบเพื่อสร้างความเป็นกัลยาณมิตร	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหาร สถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	แปรผล
		คนที่๑	คนที่๒	คนที่๓	คนที่๔	คนที่๕		
๒.ภาวะผู้นำด้านหลักกรรณา(ต่อ)								
๑๒	ผู้บริหารปฏิบัติตนและปฏิบัติงานด้วยความเสมอต้นเสมอปลายต่อบุคลากรในสถานศึกษา	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๓	ผู้บริหารมีความเสียสละรู้จักแบ่งปันมีจิตใจที่โอบอ้อมอารีช่วยเหลือในโอกาสอันควร	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๔	ผู้บริหารสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเพื่อนร่วมงานอย่างเหมาะสม	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๕	ผู้บริหารละเว้นการกระทำที่ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจ อารมณ์	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๖	ผู้บริหารแนะนำให้คำปรึกษาด้วยความสุภาพ ใช้วาจาสุภาพและปฏิบัติตามวาจาที่ให้ไว้แก่เพื่อนร่วมงาน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๗	ผู้บริหารจัดหาเอกสารตำราที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้กับบุคลากร	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๘	มีความสงสารหาทางช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๙	ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาด้านความรู้ด้านอารมณ์จิตใจและด้านสังคมต่อเพื่อนร่วมงานตามกำลังความสามารถ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๐	ผู้บริหารอุทิศเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เต็มกำลังความสามารถของตน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.ภาวะผู้นำด้านหลักมฤทิตา								
๒๑	ผู้บริหารได้บริหารงานด้วยความเอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุขของเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดีคิดทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหาร สถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม	ระดับความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ						
		คนที่๑	คนที่๒	คนที่๓	คนที่๔	คนที่๕		
	๔.ภาวะผู้นำด้านหลักอุเบกขา(ต่อ)							
๓๓	ผู้บริหารวางใจเป็นกลางไม่เอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเมื่อเกิดปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๔	ผู้บริหารจัดอบรมสัมมนาบุคลากร เพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๕	จัดการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการทางวิชาการเพื่อนำมาพิจารณาอยู่เสมอ และวางเฉยไม่ดีใจและเสียใจเมื่อประสบปัญหาด้านต่างๆที่อาจเกิดขึ้น	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๖	วางเฉยเมื่อได้รับคำชมเชยจากเพื่อนร่วมงานในโรงเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๗	วางเฉยเมื่อถูกนิทหาว่าร้ายและไม่เอนเอียงได้รักและซึ้ง	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๘	ผู้บริหารประพฤติตนปฏิบัติหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๙	ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบอย่างเป็นธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๐	ผู้บริหารรู้จักข่มใจ รักษาอารมณ์ได้มั่นคงเคารพสิทธิของผู้ใต้บังคับบัญชา	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-สกุล : นายสุบรรณ เหตุผล
- วัน/เดือน/ปี : วันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ ๒๕๑๑
- สถานที่เกิด : บ้านเลขที่ ๘๙ หมู่ที่ ๙ บ้านคำตานา ตำบลท่ม อำเภอมือง จังหวัดศรีสะเกษ
- ประวัติการศึกษา : จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ โรงเรียนบาลีสหิต มจร.วัดอภิสิทธิ์ ตำบลตลาด อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม
- : จบปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกระปิ กรุงเทพมหานคร
- : ปัจจุบันกำลังศึกษาปริญญาโท สาขาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
- ประสบการณ์ทำงาน : เป็นพนักงานเลย์เอาท์ หนังสือพิมพ์ เดลิเวอรี่ กรุงเทพมหานคร
- : พนักงาน Mail (DHL) ที่บริษัทเซลล์แห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร
- สังกัดปัจจุบัน : เป็นครูผู้สอนที่โรงเรียนบาลีสหิต มจร.วัดอภิสิทธิ์ ตำบลตลาด อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม
- หมายเลขโทรศัพท์ : ๐๙๒ ๗๖๕ ๘๘๘๘
- :
- :
- :